

2020
4.

BELÜGYI SZEMLE

A BELÜGYMINISZTERIUM SZAKMAI, TUDOMÁNYOS FOLYÓIRATA

VARGA SZABOLCS – BÁLINT ÁGNES DIÁNA: Családon belüli erőszak – amikor a férfi az áldozat

SÁNDOR ISTVÁN: A képmáshoz való jog és a sérelemdíj bírósági gyakorlatának tendenciái

BEZERÉDI IMRE: Kisebbségi koordinációs munkacsoportok a rendőrség és a roma kisebbség együttműködésének jegyében

FENYVESI CSABA – KODBA FERENC: Az 1974-es pécsi palahegyi emberölés kriminalisztikai fordulatai

BEREGNYEI JÓZSEF – DEÁK JÓZSEF: A Rendészettudományi szaklexikon készítése – menetrend, módszer

KÖNYVISMERTETÉS: Katasztrófák kora

PORTRÉ: Somssich Gabriella

INTERJÚ: Az Europol szerepe a nyugat-balkáni illegális migráció kezelésében

68.
évfolyam

BELÜGYI SZEMLE

A BELÜGYMINISZTERIUM SZAKMAI, TUDOMÁNYOS FOLYÓIRATA

68. ÉVFOLYAM

2020/4. SZÁM

BELÜGYI SZEMLE

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

ELNÖK TITKÁR TAGOK

Dr. Felkai László, közigazgatási államtitkár, Belügyminisztérium
Dr. Dános Valér ny. r. vezérőrnagy, egyetemi magántanár
Prof. dr. Finszter Géza, a Magyar Tudományos Akadémia doktora
Prof. dr. Haller József, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
Prof. dr. Herke Csongor, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
Prof. dr. Kecskés László, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja
Prof. dr. Kerezi Klára, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, egyetemi tanár
Prof. dr. Koltay András egyetemi tanár, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem rektora
Prof. dr. Korinek László, kriminológus, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, egyetemi tanár
Prof. dr. Maróth Miklós, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja
Prof. dr. Mezey Barna, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
Prof. dr. Nyíri Sándor nyugállományú vezető ügyész, címzetes egyetemi docens
Prof. dr. Patyi András egyetemi tanár, kúria bíró, tanácselnök
Prof. dr. Polt Péter egyetemi tanár, legfőbb ügyész
Prof. dr. Sándor István a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
Prof. dr. Tóth Mihály, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
Dr. Ludek Mihalek egyetemi tanár, Cseh Rendőr Akadémia
Dr. habil. Philipp Fluri ügyvezető, Genfi Biztonságpolitikai Központ
Detlef Schröder igazgató, Európai Unió Bűnüldözési Képzési Ügynökség
Eva Kunovská a Szlovák Rendőrtestület Akadémiájának Tudományok és Tudományos projektek osztályának munkatársa,
a belügyi folyóirat ügyvezető szerkesztője

SZAKMAI TANÁCSADÓ TESTÜLET

Bakai Kristóf püör. ezredes a Nemzeti Adó- és Vámhivatal vámszakmai főigazgatója
Dr. Balogh János r. altábornagy az Országos Rendőr-főkapitányság vezetője
Dr. Bolcsik Zoltán r. vezérőrnagy a Nemzeti Védelmi Szolgálat főigazgatója
Dr. Frech Ágnes a Fővárosi Bíróság büntető kollégiumvezetője, az Országos Bírósági Hivatal szaktanácsadója
Dr. Góra Zoltán t. vezérőrnagy az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság vezetője
Hajdu János r. vezérőrnagy a Terrorelhárítási Központ főigazgatója
Dr. Hatala József a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács elnöke
Dr. Janza Frigyes Belügyminisztérium oktatási főszemlélője
Dr. Kiss Attila r. dandártábornok az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság vezetője

Dr. Kiss Zoltán r. vezérőrnagy az Alkotmányvédelmi Hivatal főigazgatója
Láng István Országos Vízügyi Főigazgatóság vezetője
Prof. dr. Ruzsonyi Péter bv. dandártábornok a Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar dékánja
Prof. dr. Sallai János r. ezredes tanszékvezető egyetemi tanár, Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Dr. Szabó Hedvig nb. vezérőrnagy Nemzetbiztonsági Szakszolgálat főigazgatója
Dr. Szabó Marcel alkotmánybíró, nemzetközi jogász
Dr. Takács Tibor r. vezérőrnagy a Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ
főigazgatója
Dr. Tóth Tamás bv. vezérőrnagy az Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága vezetője
Dr. Túrós András az Országos Polgárőr Szövetség elnöke

SZERKESZTŐSÉG

FŐSZERKESZTŐ	Dr. Dános Valér ny. r. vezérőrnagy, egyetemi magántanár
FŐSZERKESZTŐ-HELYETTES	Dr. Hornyik Zsuzsanna
FELELŐS SZERKESZTŐ	Dr. Szabó Csaba PhD r. őrnagy
OLVASÓSZERKESZTŐ	Végh Zsuzsanna
IDEGENNYELVI SZAKLEKTOR	Prof. dr. Boda József ny. nb. vezérőrnagy, c. egyetemi tanár
MUNKATÁRSÁK	Dr. Hertelendi Lajos r. alezredes Luda Henrietta Csala Károly r. ezredes Kecskés Nikolett Havasi József Varga Anita
SZERKESZTŐSÉG	2090 Remeteszőlős, Nagykovácsi út 3. Telefonszám: +36 (26) 795-900 / 24-600 szerkesztoseg@belugyiszemle.hu www.belugyiszemle.hu
ISSN	ISSN 2062-9494 (Nyomtatott) ISSN 2677-1632 (Online) LXVIII. évfolyam
FELELŐS KIADÓ	Belügyminisztérium www.kormany.hu/hu/belugyminiszterium 1051 Budapest, József Attila utca 2-4.
KÉPSZERKESZTŐ	Botlik László
NYOMDA	Duna-Mix Kft.
FELELŐS VEZETŐ	Szakolczai Lóránt bv. ezredes Megjelenik havonta

TARTALOM

	Szerkesztőségi előszó	6
BÁLINT ÁGNES DIÁNA – VARGA SZABOLCS	Családon belüli erőszak – amikor a férfi az áldozat	9
SÁNDOR ISTVÁN	A képmáshoz való jog és a sérelemdíj bírószági gyakorlatának tendenciái	53
BEZERÉDI IMRE	Kisebbségi koordinációs munkacsoportok a rendőrség és a roma kisebbség együttműködésének jegyében	71
FENYVESI CSABA – KODBA FERENC	Az 1974-es pécsi palahegyi emberölés kriminalisztikai fordulatai	89
BEREGNYEI JÓZSEF – DEÁK JÓZSEF	A Rendészettudományi szaklexikon készítése – menetrend, módszer	97
BÁRDOS ZOLTÁN	Katasztrófák kora	111
HORNYIK ZSUZSANNA	Portré: Somssich Gabriella	117
HORNYIK ZSUZSANNA	Az Europol szerepe a nyugat-balkáni illegális migráció kezelésében	123

BÁLINT ÁGNES DIÁNA	szociálpedagógus, Sozialwerke Clara Fey, Bécs
VARGA SZABOLCS	Dr. PhD, egyetemi docens , Széchenyi Egyetem
BEREGNYEI JÓZSEF	dr. ny. határőr dandártábornok
DEÁK JÓZSEF	Dr. PhD, rendőr alezredes, adjunktus, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar, Rendészetelméleti és -történeti Tanszék
BEZERÉDI IMRE	rendőr őrnagy, Kunszentmiklós Rendőrkapitányság Rendészeti Osztály
FENYVESI CSABA	Dr. Prof, egyetemi tanár, Pécsi Tudományegyetem, Állami- és Jogtudományi Kar, Büntető és Polgári Eljárásjogi Tanszék
KODBA FERENC	dr. ny. rendőr ezredes
SÁNDOR ISTVÁN	Dr. PhD, DSc, MTA doktor, Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Állami- és Jogtudományi Kar, egyetemi docens; Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, egyetemi magántanár
BÁRDOS ZOLTÁN	dr. mérnök tűzoltó ezredes, titkár Fejér Megyei Védelmi Bizottság
HORNYIK ZSUZSANNA	dr. főszerkesztő-helyettes Belügyminisztérium, Belügyi Szemle

SZERKESZTŐSÉGI ELŐSZÓ

Kedves Olvasó!

A Belügyi Szemle áprilisi száma a társadalmi felelősségvállalás jegyében született. A Szerkesztőség kiemelt figyelmet fordít a magyar társadalmat érintő és foglalkoztató kérdésekre. Olyan fontos kérdésekkel foglalkozunk áprilisi számunkban, mint a *családon belüli erőszak, a roma kisebbségek és a rendőrség együttműködésének erősítése, vagy a személyiségi jogok védelme*. A tanulmányok mindegyike ékes példája annak, hogy a tág értelemben vett társadalmi kihívások mennyire széles spektrumban vizsgálhatók, elemezhetők és értelmezhetők, s mindezekből adódóan milyen sok ponton mutatkozhat igény arra, hogy a kutatóközösségek értékes támogatásával a fejlődés lehetséges irányai-val is gyarapodjanak. A Belügyi Szemle Szerkesztősége töretlenül bíz abban, hogy az a nagy értékű munka és fejlesztés, amit a megfogalmazott célok elérése érdekében befektet, megtérül a közeljövőben mind az olvasók, mind pedig a kutatók kiszolgálása tekintetében. Április havi mottónk: *Absque pugna non est victoria. - Küzdelem nélkül nincs győzelem.*

Bálint Ágnes Diána és Varga Szabolcs szerzők a *Családon belüli erőszak – amikor a férfi az áldozat* című tanulmányukban egy eltérő szemszögből dolgozza fel a családon belüli erőszak problémáját. Kutatásukban vizsgálják, hogy milyen az, amikor egy férfi az áldozat. Kutatásukban a családon belül elkövetett, nők által férfiaknak okozott bántalmazásokat vizsgálják. A kutatás fókuszra arra szeretné felhívni a figyelmet, hogy az agresszió e formája is jelen van társadalmukban. A nőkhöz hasonlóan, a férfiak is ugyanúgy lehetnek áldozatok és elkövetők is. A férfiaknak ezáltal ugyanúgy joguk van a védelemre, segítségre és jogaiknak érvényesítésére, mint ahogyan a nőknek.

Bezerédi Imre szerző a *Kisebbségi koordinációs munkacsoportok a rendőrség és a roma kisebbség együttműködésének jegyében* című tanulmányában a közigazgatás részeként szolgáló rendőrség a rendszerváltást követően ébredt rá, hogy a közbiztonság, mint kollektív társadalmi termék előállítására nem csupán a szervezet feladata. A társadalommal folytatott együttműködés több ízben rávilágított azon fontos cselekvéssorozatra szükségére, amely közelebb vitte előbb a rendőrség állományát, majd a rendőrség közreműködésével a lakosságot is az addig szélsőséges sztereotípiáktól szenvedő kisebbségi csoportokhoz. A rendőrség kisebbségi munkacsoportjai útján mára szorosabb és közvetlenebb

kapcsolatok születtek, kommunikációs csatornák nyíltak, és ami a legfontosabb, az együttműködés oldalai kialakulni látszanak egy eddig szinte megoldhatatlannak vélt probléma körében.

Fenyvesi Csaba és Kodba Ferenc szerzők *Az 1974-es pécsi palahegyi emberölés kriminalisztikai fordulatai* című tanulmányában egy 1974-ben ismeretlen tettes által elkövetett gyilkosság részleteit mutatják be. A brutális elkövető egy 69 éves asszonyt ölt meg a pécsi Palahegyi út egyik szerény házában. A tanulmányban a szerzők részletezik, hogy egyévi széleskörű nyomozást követően sem sikerült felderíteni az elkövető személyét, így az eljárást megszüntették. Ám 1989-ben az új megyei bűnügyi vezető ismételen nyomozni kezdett kollégáival az ügyben. Alapos adatgyűjtésüknek köszönhetően látóörükbe került egy hölgy, akinek személyleírása, kora, személyi körülményei hasonlóságot mutattak a felételezett elkövető tulajdonságaival. A tanulmányban a szerzők rávilágítanak a korábbi és a 15 évvel későbbi nyomozások erős és gyenge pontjaira, máig érvényes kriminalisztikai tanulságaira.

Sándor István szerző *A képmáshoz való jog és a sérelemdíj bírósági gyakorlatainak tendenciái* című tanulmányában a személyiségi jogok védelmének napjainkban betöltött jelentőségéről értekezik, figyelemmel a képmás és hangfelvétel rögzítésére, továbbítására alkalmas technológia fejlődésre, valamint a közösségi média mindennapi szerepére. A szerző kiemeli, hogy különösen érzékeny ez a kérdéskör olyan esetekben, amikor valaki nem kívánja a nyilvánosság számára megosztani a fényképét, de hivatásának gyakorlása folytán mégis erre kényszerül. A tanulmányban a szerző a szolgálatot teljesítő személyek képmáshoz fűződő jogának szabályozását és joggyakorlatát is elemzi.

Az április számban kerül bemutatásra a *Rendészettudományi Szaklexikon* megalkotásával kapcsolatos szerkesztői gondolatok. Az összegzés a szaklexikon létrehozásának menetrendjéhez igazított metodikát veszi górcső alá. A szerkesztők szemszögéből kerülnek megvilágításra azok a releváns tapasztalatok, amelyek objektív tényszerűséggel, őszintén, néhol saját érzésekkel is fűszerezetten láttatják az alkotás történéseit.

Bárdos Zoltán könyvismertetésében Kondorosi Ferenc és Muhoray Árpád *Katasztrófák kora* című kötet bemutatására vállalkozik. A Bíbor Kiadó rendhagyó emlékkötetet jelentetett meg Muhoray Árpád ny. pv. vezérőrnagy, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem egyetemi docense 65. születésnapja tiszteletére. Rendhagyó az emlékkötet, mivel nem egyszerűen több különböző szerző eltérő tárgyú

írásait adja közre, hanem az ünnepeelt és a régi barát, Kondorosi Ferenc egyetemi tanár, jogászprofesszor kalauzolja el a közösen írt könyvükben az olvasót a katasztrófák világába, az egyén szemszögéből vizsgálva a biztonsági kihívásokat, valamint a kockázati társadalom vadhajításait.

A *portré* elnevezésű rovat most először jelenik meg új folyóirati műfajként a Belügyi Szemlében. E rovatban a belügyi, rendvédelmi szak- és tudományterületek kimagasló teljesítményt nyújtó szakembereiről készített portré-jellegű írások olvashatók majd rendszeresen. Április havi lapszámunkban Magyarország első kinevezett női megyei rendőrfőkapitányáról, dr. Somssich Gabriella r. dandártábornok asszonyról, a Nógrád Megyei Rendőr-főkapitányság vezetőjéről készült portrékat olvashatják.

E havi lapszámunkban *interjút* adunk közre Sztankovics Gáborral, az Europol Migráncscsempészség Elleni Küzdelem Európai Központjának műveleti csoportvezetőjével. Az Europol (Európai Rendőrségi Hivatal) az Európai Unió bűnüldöző hatósága, amely segíti a tagállamok bűnüldöző hatóságainak munkáját. Legfőbb célja, hogy Európa biztonságosabbá váljon. Az ügynökségen több száz bűnügyi elemző dolgozik, akik Európa legjobban képzett szakemberei közül kerülnek ki, feladatuk pedig az, hogy a rendelkezésre álló legkorszerűbb eszközökkel segítsék a tagállami hatóságok mindennapi munkáját. A beszélgetés során arra kerestük a válaszokat, hogy miként valósul meg ez a gyakorlatban, és milyen konkrét tevékenységet folytat a nyugat-balkáni térségben a szervezet. Mindezekre a kérdésekre választ kapunk az interjúban.

Tartson velünk áprilisban is, hasznos és szórakoztató időtöltést kívánunk!

Szerkesztőség

Családon belüli erőszak – amikor a férfi az áldozat

Domestic Violence – When the Man is the Victim

Absztrakt

Egyre gyakrabban hallani a hírekben olyan tudósításokat, melyek a családon belül elkövetett bántalmazásról számolnak be. A tudósításokban szereplő erőszak legtöbb esetben a gyermekek és a nők ellen irányul, elkövetőik férfiak, akik súlyosan megsebesítették, esetleg szexuálisan zaklatták az áldozatukat. A családon belüli erőszaknak azonban létezik egy olyan, rejtett oldala, melyről szinte senki, még maguk az áldozatok sem beszélnek. A köztudatban a bántalmazást elsősorban a fizikai erőszakkal azonosítjuk. Sok esetben a verbális agresszió, valamint az ezzel és a fizikai erőszakkal járó lelki sérülések mélyebb nyomot hagynak egy áldozatban, mint a testi fájdalmak. A tanulmány egy más szemszögből dolgozza fel a családon belüli erőszak témáját. Azt vizsgálja, milyen az, amikor egy férfi az áldozat. A társadalmi elvárás szerint a férfi erős, mindent eltűrő személyiség, a sírás nem elfogadott tőle, hiszen az a gyengeség jele. A férfi azt tanulja, abban a tudatban nő fel, hogy egy nőt nem illik bántani. Ehhez az alapvetéshez szinte mindenáron tartja magát, még abban az esetben is, ha partnere agresszíven viselkedik vele. Az esetleges megvető pillantások, kigúnyolások miatt segítséget nem kér. Megalázottságáról nem beszél, eltűri, hogy felesége/partnere nap, mint nap bántalmazza, akár szóban, akár tetteleg is. Ha önvédelemből visszaütne a nőnek, általában súlyosabb sérülést okozna, mint az általa elszenvedett sebesülés, és ha ezután a nő segítségért fordulna, akkor a férfinak erőszakos cselekmény elkövetése miatt kellene bizonyítania ártatlanságát az igazságszolgáltatás előtt.

Kulcsszavak: családon belüli erőszak, áldozatvédelem

Abstract

More and more appear reports in the news about domestic violence. Violence in these reports is in most cases directed at children and women, the perpetrators are men who heavily hurt or eventually sexually molested their victims. Within domestic violence there is a hidden part about that nobody, not even the victims

speak. In the general knowledge abuse is identified by physical force. In many cases verbal aggression and psychological injury connected to that and to physical violence leave deeper marks for the victim than bodily pain. This paper elaborates the topic of domestic violence from a different point of view. It explores the situation when the victim is a man. Social expectations consider a man as a strong personality bearing everything, crying is here unacceptable as it is a sign of weakness. A man learns and is grown up in the consciousness that it is bad manners to harm a woman. He obtains himself to this basic assumption even in case that his partner behaves aggressively. Because of eventual scornful looks and mockery, he does not ask for help. He does not speak about his abjection and accepts everyday insult by word and deed. By hitting back in self-defence, he could cause more severe injuries than his injuries, and when the woman would ask for help in such a case the man has to proof his innocence in court.

Keywords: domestic violence, victim protection

A családon belüli erőszak fajtái

A családon belüli erőszak megnyilvánulhat szóbeli, lelki, testi, szexuális és gazdasági-társadalmi erőszak formájában. Az elkövető közeli, szoros kapcsolatban áll az áldozattal. A bántalmazó lehet házastárs, volt házastárs, élettárs, volt élettárs, partner, volt partner, szülő, gyermek, esetleg más rokon, vele egy háztartásban élő személy (NANE, 2015).

A szóbeli erőszak az érzelmi bántalmazás egyik formája, amelyre kiabálás, a partner fenyegetése, kigúnyolása, nevetségessé tévése, sértegetése jellemző. A bántalmazó valótlan állít az áldozatról, amelyet az áldozat elhisz magáról. Ide sorolható az öngyilkossággal, a testi sértéssel, a gyermek, gyermekek elvételeivel való fenyegetés, a partner lekicsinylése, önbizalmának, önbecsülésének lerombolása, folytonos ellenőrzés alatt tartása (Szöör, 2007).

A lelki erőszak az egyik leggyakrabban megjelenő bántalmazási forma a párkapcsolatokban. A bántalmazó folyamatos ellenőrzés alatt tartja partnerét, mindenért őt hibáztatja, féltékenykedik, folytonos bizonytalanságban tartja, kizárja őt a mindennapjaiból, érzéseiből. A bántalmazóra jellemző, hogy fenyegető üzeneteket ír partnerének, érzéseit, véleményét figyelmen kívül hagyja vagy megkérdőjelezi. A lelki erőszakhoz sorolható még az értéktárgyak összetörése, a tárgyak dobálása, és a fegyverrel vagy más erőszakkal való fenyegetés is, amelynek célja a partner félelemben tartása. A bántalmazó célja partnere önbizalmának, önállóságának megtörése, valamint, hogy azt éreztesse vele, csak ő létezik számára, másra nem számíthat rajta kívül, az önálló életre pedig képtelen

lenne (NANE, 2015). A fizikai erőszak mellett vagy helyett megjelenő mentális erőszak sok esetben nem észlelhető azonnal. Külsérelmi nyomai nincsenek, hatása is sok esetben csak később alakul ki mentális zavarok, betegségek formájában. Sok esetben nem, vagy csak nehezen gyógyíthatók a következményei, akár az áldozat egész életét végigkísérhetik a következményei.

A testi erőszak mind fizikailag, mind lelkileg mély nyomot hagy az áldozatban. A bántalmazó fojtogatja, megüti, megrúgja vagy lökdösi partnerét. Testi erőszaknak minősül továbbá a hajhúzás, a megégetés, a megharapás, a fegyverrel való bántalmazás, a megkötözés, valamint a partner bezárása, esetleg kizárása a lakásból vagy más helységről. Szintén a testi erőszakhoz sorolható az alapvető fiziológiai szükségletek, mint például az étel vagy ital megvonása, a tisztálkodástól való eltiltás, illetve a fűtés, villany, víz elzárása (NANE, 2015).

A szexuális erőszakra, mint bántalmazási formára jellemző a partner szexuális tevékenységre való kényszerítése, a kényszerítés megkísérlése, a szexuális tevékenység megvonása, az intim testrészek megsebesítése, szándékos fájdalom okozása, valamint mással való együttlétre kényszerítés. Az elkövető nem csak férfi, hanem nő is lehet. A szexuális erőszak esetében a nemi együttlét nem csupán örömszerzésre szolgál, hanem fegyverként funkcionál. A bántalmazó célja áldozata megalázása, felette történő uralmának hangsúlyozása. Áldozatul nemcsak nő, gyerek, fiatal személy eshet, hanem idősebb személyek, illetőleg akár egy férfi is (NANE, 2015; Gyarmati, 1996). A fizikai erőszak mellett itt is számolnunk kell a mentális sérülések nyomasztó erejével.

Gazdasági-társadalmi erőszak esetén a bántalmazó szándékosan távol tartja partnerét a gazdasági és társadalmi erőforrásoktól. Megfosztja a pénztől, amelylyel felsőbbrendűségét hangsúlyozza, nem engedi, hogy munkába menjen, vagy találkozzon családjával, barátaival, ismerőseivel. Megtiltja, hogy másokkal kommunikáljon, vagy beleegyezése nélkül elmenjen valahová, megszabja kivel, és mit beszélhet, sőt még azt is, hogyan öltözködjön (NANE, 2015).

A bántalmazás folyamata és következménye

A bántalmazásra Lenore Walker pszichológus elmélete alapján ciklikusság jellemző, amelyben három szakaszt különíthetünk el: a feszültség felgyülemelését, az erőszakkitörést, majd a mézeshetek szakaszát. Az első szakaszban a problémák sűrűsödését figyelhetjük meg. A bántalmazó leginkább szóban támadja partnerét, mindenért őt hibáztatja. Az áldozatra ilyenkor az óvatosság jellemző, próbál mindenben megfelelni partnerének, kéréseire odafigyelni, csökkenteni idegességét (Morvai, 1998).

A már jelenlévő feszültség egyre csak fokozódik, egészen addig, amíg erőszakkitörés formájában meg nem jelenik. Az erőszakkitörés lehet szóbeli vagy akár testi bántalmazás is. Ilyenkor jelenik meg a fentiekben említett kiabálás, sértegetés, megpofozás, megütés, szexuális tevékenységre való kényszerítés, illetve bármely más bántalmazási forma (Morvai, 1998).

Ezt követi a mézeshetek időszaka, melyben a bántalmazó mélységes megbánást mutat, kedvesen viselkedik partnerével, bocsánatot kér tőle, esetleg megfogadja, hogy többet nem fogja bántani. Elmondja partnerének, mennyire szereti, ajándékokkal halmozza el. Amennyiben a bántalmazó alkohol- vagy kábítószer-függőségben szenved előfordul, hogy abbahagyja káros szenvedélyét, esetleg külső segítséghez fordul. Ez az időszak azonban csak átmeneti, amelyet ismét a feszültség felgyülemzése követ (Morvai, 1998).

Ezek a szakaszok idővel egyre gyorsabban követik egymást, egyre súlyosbodhatnak. Míg a kapcsolat elején havonta váltották egymást, idővel egyre sűrűbben, akár hetente vagy naponta váltakozhatnak. Első alkalommal csak a szóbeli bántalmazás jelenik meg, amelyet később megpofozás, megütés, megrúgás is követhet. Ez a modell nem minden kapcsolatra jellemző, természetesen ez alól is van kivétel. Abban az esetben, ha a bántalmazó lelkileg bántalmazza, vagy gazdaságilag korlátozza partnerét, azt sokszor folyamatosan alkalmazza, állandó stratégiaként használja partnere ellen (Morvai, 1998).

A bántalmazásokat és folytonos traumát átélő személynél poszttraumás stressz zavar alakulhat ki. Ekkor az áldozat teljesen elveszítheti személyiségét, énképét, olyan érzéseket élhet meg, hogy teljesen megváltozott, nem önmaga. Akit egyszer bántottak rettenetesen attól, hogy az megismétlődik. Minél gyakoribb a trauma megjelenése, annál erősebbek a poszttraumás stressz okozta zavar tünetei, amelyek folyamatos félelemmel, hiperéberséggel járnak. Gyakran előfordul, hogy egy tárgy vagy egy bizonyos hang erős szorongást vált ki az áldozatból. Olyan érzés ez, mintha valami borzalmas dolog lenne készülöben. Folyamatosan készenléti állapotban vannak, nem tudnak aludni, pihenni, gyakran rémálmodok kísértik őket. A folytonos alvás megvonás és idegesség miatt kis idő múlva a testük is ellenük fordul, fejfájások, emésztőrendszeri zavarok, gyors szívverés, hasi és háti fájdalmak lépnek fel. A testi és lelki fájdalmak eltűrésének nehézségei miatt a bántalmazott személyekben gyakran felmerül az öngyilkosság gondolata (Herman, 2011).

Az elkövetővel való azonosulás, ismertebb nevén a Stockholm szindróma gyakran fordul elő a bántalmazó kapcsolatokban. A folytonos bántalmazások következtében az áldozat próbál megfelelni a bántalmazó fél elvárásainak. Általában a külvilágtól való elszigetelődés, az elmenekülés képtelensége annak tudatában alakul ki, hogy élete a bántalmazó kezében van. A bántalmazó fél

időnként kedvesen viselkedik áldozatával, szép szavakkal illeti, amelyekbe az áldozat erősen kapaszkodik, s ez bizalommal tölti el. A bántalmazott kerüli az olyan cselekedetet, amellyel partnere dühét kiválthatja (Antal, 2008).

Bántalmazott férfiak

A férfiak bántalmazásának politikai nézete

A 1960-as évek radikális feminista mozgalmainak hatására a gyengébbik nem, valamint a gyermekek bántalmazása a figyelem középpontjába került. 1975-ben olyan esetek kerültek napvilágra, amelyekben a már hosszú ideje bántalmazott nők megölték férjeiket. A feminista mozgalom hatására önvédelemre, valamint mentális állapotukra hivatkozva nem ítélték el őket. A mozgalomnak köszönhetően a bántalmazott nők és gyerekek helyzete a mindennapi élet központi kérdése lett. Az 1970-es években rengeteg feminista szemléletű tudományos kutatás is íródott. Ebben az időben jelent meg az erőszak ciklusának három szakaszban történő leírása is Lenore Walker tollából. Az 1980-as években a politikára és a jogra nézve is óriási hatással voltak a feminista mozgalmak. Letartóztatások, eljárások megindításának azonnali elrendelése, távoltartási rendelkezések, illetve feleségbántalmazással kapcsolatos törvényi szabályozások jelentek meg a mozgalom hatására (Tamási, 2005).

Mivel a mozgalom célja a nők és a gyerekek elleni erőszak középpontba helyezése volt, másfajta bántalmazásról, más családtagokról, idősebb családtagokról, rokonokról nem esik említés. A nők elleni erőszakkal kapcsolatos kutatásokkal egy időben jelentek meg a férfiak nők általi bántalmazásával kapcsolatos kutatások is. A feminista mozgalom képviselőiből ez olyasfajta ellenállást váltott ki, hogy a témában kutató személyeket gyermekeik fenyegetésével, bombatámadásokkal, házuk ablakának betörésével és löfegyverrel fenyegették. Azok a kutatók, akik bár feminista szemléletűek voltak, de kutatásaikban szót ejtettek a férfiak ellen történő női bántalmazásokról, nagyméretű médiabeli, és politikai támadás áldozatai lettek (Tamási, 2005).

Suzanne Steinmetz amerikai származású családkutató szociológus, *The Battered Husband Syndrome* (A bántalmazott férj szindróma) című írásával megalapozta az 1980-as évektől egészen mostanáig tartó családon belüli erőszakkal kapcsolatos kutatások alapjait. Kutatása eredményeként bemutatta, hogy a családon belüli konfliktusok kezdeményezői ugyanolyan arányban, ha nem nagyobb számban a nők. A különbség a bántalmazás elszenvedésében van: a férfiak könnyebb sérüléseket, míg a nők súlyosabbakat szenvednek el. Steinmetz

kutatása szerint – amelyben hat kultúrát és az európai történelmet hasonlította össze – nem a nők általi bántalmazás, hanem a férfiak bántalmazottsága mondható rejtettnek. A szociológus kutatásának hatására a családban zajló kölcsönös bántalmazásokra koncentráltak a vizsgálatok, a férfiak bántalmazása egy új kutatási téma lett. Az 1980-as éveket követően a kutatások fő kérdésévé vált, hogy a két fél egyformán vesz részt az erőszakban, vagy társadalmi szintű problémaként csak a nők ellen elkövetett bántalmazásra kell koncentrálni (Tamási, 2005).

Az 1990-es években a kutatók egy része úgy vélte, hogy a férfiak ugyanolyan szinten válhatnak családon belüli erőszak áldozatává, mint a nők. Néhány kutatás alátámasztja, hogy a két nem kölcsönösen részt vesz a bántalmazásban. „Az ún. Fiebert-bibliográfia 114 empirikus kutatást ismertet, amelyek összesen mintegy 77000 megkérdezett tapasztalatait közlik a világ különböző tájáról, és ezek alapján megállapítható a családon belüli erőszak kölcsönössége” (idézi: Tamási, 2005). A feminista szemléletet valló kutatók viszont a nők által elkövetett bántalmazást önvédelemnek tulajdonítják. A szakemberek a mai napig próbálják számadatokkal alátámasztani, melyik nem szenved többet a bántalmazásoktól, melyik agresszívabb szeretteivel, társadalmilag mely probléma releváns, melyre kell több pénzt, több támogatást nyújtania az államnak. A bírósági, rendőrségi akták, valamint a kriminálstatisztikai adatok alapján a nők nagyobb mértékben elszenvetői a bántalmazásoknak, amely esetekben a férfiak az elkövetők. Ezzel szemben a szociológiai és a konfliktust vizsgáló kutatók eredményei alapján a két nem agresszivitása majdnem azonos. A női szállások, menhelyek, valamint orvosi adatok alapján a nők kizárólagos sértettsége állapítható meg (Tamási, 2005).

A 2000-es években a kutatók többsége elismerte, hogy nemcsak feleség- és gyermekbántalmazás, hanem a családban élő többi személy bántalmazása is a családon belüli erőszak vizsgálatába, témájába tartozik. A kutatások a családon belüli konfliktusok vizsgálatára, illetve a két nem közötti erőszak differenciájának elemzésére is nagyobb hangsúlyt fektettek. A párok közötti kölcsönös bántalmazás esetére az Amerikai Egyesült Államok több államában is bevezették a kettős letartóztatást, amely a nők jelentős számú letartóztatását vonta maga után. Ezt követően a jogos védelem kérdése foglalkoztatta leginkább a családon belüli erőszak témájában kutatókat. A feminista mozgalom mellett létrejöttek férfi mozgalmak, amelyek a kutatások eredményeit saját javukra használták fel. Azokat az eredményeket hangsúlyozták, amelyek tudományos magyarázatokkal egybekötve a nőket is erőszakosnak titulálják (Tamási, 2005).

Mindezek hatására a politikának és a tudományos szervezeteknek is foglalkozniuk kellett a családon belüli erőszak férfi áldozataival. Angolszász országokban felmérések készültek (Gadd et al., 2002) a probléma tanulmányozása céljából,

amelyek eredménye, hogy a bántalmazott férfiakkal nincs szükségük a bántalmazott nőkhöz hasonló menhelyekre, velük foglalkozó központokra. Napjainkban sincs tudományos egyezés a nemzetközi szakirodalomban a családon belüli erőszakban résztvevő nemek megoszlásáról, a nemek agresszivitásának különbségéről, az ezeket kiváltó okokról, és a megoldás produktívításáról (Tamási, 2005).

Külföldi eredmények

Philip W. Cook *Abused Men* című műve az első könyv, amely kifejezetten a férfiak bántalmazásáról ír. Cikkek és dokumentálások persze jelentek meg a témában, de bántalmazott férfiakkal szülő könyvet még nem adtak ki ezelőtt. A könyv írója híradós tudósítónak dolgozott, s rengeteg bántalmazási esetről, gyilkosságról tudósított, így sok mindent átélt és látott annak ellenére, hogy saját családjában nem fordult elő agresszió. Jótékonyági szervezetnél is dolgozott, amely bántalmazással kapcsolatos ügyekkel foglalkozott. Cook elsőként kérdezett meg férfiakat arról, elszemvedtek-e bántalmazást, erőszakot valamilyen családtagjuk által. Meglepődve tapasztalta, hogy rengeteg személy válaszolt igennel kérdésére, illetve, hogy milyen könnyen megnyíltak neki ezek a férfiak. A szerző szerint az áldozatoknak megértésre és tiszteletre van szükségük, amelyet csak az agresszió tényének a világ elé tárásával lehet elérni. Célja, hogy fényt derítsen rejtett erőszaktevőkre és áldozataikra. Felteszi a kérdést, hogy a bántalmazott férfiakra csak akkor figyelünk-e fel, ha egy idősebb, pszichésen gyenge férfit bántalmaz egy nála fiatalabb nő, vagy amikor egy nőt bántalmaztak és a férfi megvédte magát (Cook, 2009). Rendőrségi jelentések alapján New Jersey államban 6000 vizsgált esetből a férfi áldozatok száma elérte a 6%-ot (McLeod, 1984). E szám azóta egyre csak növekszik (Cook, 2009).

Az amerikai nemzeti bűnügyi felmérés (National Crime Victimization Survey) minden évben közvélemény-kutatást készít az adott évben elkövetett bűncselekmények áldozatainak számáról. Az évek során a női áldozatok száma folyamatosan csökken, míg ez a férfiaknál, bár van némi csökkenés, de százalékos arányú különbség szempontjából, emelkedő tendenciát mutat. 1992–1993-ban egymillió női, és 143 000 férfi áldozata volt a családon belüli erőszaknak, míg 2001–2005 között 511 000 női és 105 000 férfi sértettéről értesültek. 1993-ban a férfi áldozatok száma 15% volt, mely 2005-ben 17%-ra nőtt (Cook, 2009).

Cook könyvében említést tesz arról is, hogy a rendőrség gyakrabban készít jegyzőkönyvet/jelentést abban az esetben, hogyha az erőszaktevő idegen, mint abban az esetben, ha az elkövető egy hozzátartozó. Ez utóbbi esetben a

családtagok is ritkábban jelentik a bántalmazást. Az Egyesült Államokban sem készültek olyan felmérések, amelyek kifejezetten a családon belüli erőszak áldozatainak nemére koncentrálnának. A rendőrségi jelentések tehát nem mutatnak teljes képet a problémáról. A szerző publikált adatai becslések, csak egy állam (New Jersey) és 15 város adatait tükrözik (Cook, 2009).

Kórházi adatok alapján a vészhelyzeti szobákban lévő személyek közül 22% vallotta magát családon belüli erőszak áldozatának, s arányait tekintve nem volt különbség a női és férfi áldozatok számában (Goldberg – Tomlanovich, 1984). E kutatás egy detroiti kórházban készült, nem reprezentatív jellegű. Készítettek azonban egy, az összes államra vonatkozó felmérést, amelynek eredménye, hogy a bántalmazó személyek közül 60% férfi, 40% viszont női elkövető (Cook, 2009).

Menedékházak adatait tekintve a megkérdezett nők 77%-a erőszakos volt partnerével. Számuk a ház elhagyása után 42%-ra csökkent. Előfordulhat, hogy az erőszakosság háttérben önvédelem állt, azonban ez nem mondható el minden esetben. A világ első, bántalmazott nőknek felállított menedékházában 400 megkérdezett nő közül 82,5% élt kölcsönös erőszakon alapuló kapcsolatban. Szintén e menedékházban 100 megkérdezett nő közül 62 elszenvetője és kezdeményezője is volt az erőszaknak. Erin Pizzey, a menedékház alapítójának elmondása alapján néhány nő erőszakosabb volt annál a férfinál, aki elől menekült. Ezen adatok, bár korlátozottak, mégis felhívják a figyelmet – és segítenek elfogadni a tényt –, hogy a nők is lehetnek agresszívak, válhatnak elkövetővé (Cook, 2009).

Magyar kutatások a családon belüli erőszak témájában

A nyugati országokkal ellentétben Magyarországon a családon belüli erőszakkal kapcsolatos kutatások nem tekintenek vissza hosszú időre. Ennek ellenére a családot, a párkapcsolatokat és az agressziót már vizsgálták a szakemberek a múltban is. A családkutatók a bántalmazással, mint témával igen, de a párkapcsolatokban fellépő erőszak vizsgálatával nem foglalkoztak. A kriminológiai vizsgálatokban nem különül el a családon belüli és a családon kívüli erőszak kérdésköre. Az első, nők által elkövetett bűnözéssel foglalkozó tanulmány ismertette, hogy csaknem minden ország adatai alapján a nők által elkövetett bűntettek legtöbbször férfiak ellen irányultak, legfőképp férjeik, szeretőik, gyermekeik ellen (Tamási, 2005).

Magyarországon, csakúgy mint Amerikában, ahhoz, hogy a családon belüli erőszak bekerüljön a köztudatba szembetűnő, nyilvánosságot bevonó feminista nézeteket valló tevékenységre volt szükség. Morvai Krisztina *Terror a családban* című műve indulatos hangvétellő, kifejezetten a női áldozatokkal foglalkozik.

Bűnügyi statisztikák, áldozatokkal készült mélyinterjúk alapján íródott. Morvai szerint a bántalmazók túlnyomóan férfiak, s művében a férfiakat, mint elkövetőket mutatja be (Tamási, 2005). Tóth Olga Erőszak a családban című műve (1999) főként a nők és a gyerekek ellen irányuló erőszakkal kapcsolatos szociológiai vizsgálatokat mutatja be. A családon belüli erőszak sokoldalúságának megismerését akadályozta, hogy kutatása során csak nőket kérdezett, feltételezésekből vonta le a következtetést, illetve nem határolta be skálán a konfliktus, a veszekedés és a verés mértékét. 2002-ben újabb elemzést végzett 22–26 éves férfiakkal és nőkkel egyaránt, amely főként a korosztály munkával, családdal és iskolával összefüggő viselkedésmódjának tanulmányozása volt. Témája a gyermekkori bántalmazás és a szülők közötti agresszív kapcsolat, fő kérdése a párok jelenlegi partnerkapcsolatában megjelenő enyhe bántalmazás. A kutatás eredményeként megállapítja, hogy minden negyedik felnőtt családjában vannak konfliktusok, amely a szülők egymással történő vitájában, egymás fenyegetésében nyilvánul meg, s mindez a gyermekek előtt folyik. A folytonos vita félelmet, aggodást vált ki a gyermekekben. A szociológus kutatásának eredménye továbbá, hogy a fiatalabb korosztály lényegesen kevesebb agressziót tapasztalt, mint az előző felmérés idősebb, főként női résztvevői. Az alacsony iskolai végzettségű női résztvevők nagy számban erőszakos családban élnek. Ahogy nő az iskolai végzettség mértéke, úgy kevésbé jelenik meg az agresszió. Sajnos, ennek ellenére minden negyedik magasabb iskolai végzettséggel rendelkező személy is erőszakos családban él (Tamási, 2005).

Aktuális felnőtt párkapcsolatában minden tízedik fiatal ütötte már meg partnerét, ellenkező esetben partnere ütötte meg őt. Nemek szerint vizsgálva több nő mint férfi ismerte be, hogy megütötte már párját. A fiatalabb személyek partner kapcsolataira is jellemző, hogy az iskolai végzettség növekedésével csökken az erőszak, de így is minden hatodik párkapcsolatra jellemző az erőszak (Tamási, 2005).

Tamási Erzsébet kriminológus szerint a bántalmazó családban felnövő nők későbbi életét jobban befolyásolja a bántalmazás, nagyobb eséllyel lesznek bántalmazottak vagy bántalmazók, mint a szintén bántalmazó családban felnövő férfiak. A gyerekkorukban bántalmazott férfiak kétszeresen, míg a gyerekkorukban bántalmazott nők ötszörösen nagyobb valószínűséggel váltak bántalmazóvá párkapcsolataikban, mint azok a személyek, akiket nem bántalmaztak. E két vizsgálat még nem szolgál alapvetésnek a Magyarországon előforduló családon belüli erőszak megjelenésében, de arra jelentősen utal, hogy a témával kapcsolatos kutatásokat nem, kor és társadalmi hovatartozás szerint kell vizsgálni. Magyarországon a felnőtt lakosság egyharmadának családi környezetében az erőszak valamely formája megjelenik (Tamási, 2005).

A Társadalomkutatási Intézet Zrt. (továbbiakban Tárki) 2003-as közvélemény-kutatása egy nemzetközi felmérés keretében a családi vizzályok és a nők elleni bántalmazások gyakoriságára keresett választ. A felmérés kimutatta, hogy a magyar családok körében 13%-ban hetente, 17%-ban pedig havonta előfordulnak komolyabb viták, összetűzések. A kutatás további eredménye szerint a család mérete befolyásolja a bántalmazások előfordulását. Minél nagyobb egy család, annál nagyobb számban jelenik meg az agresszió. Életkor szerinti bontásban vizsgálva azt láthatjuk, hogy az idősebb megkérdezetteknel jelentősen kisebb arányban fordul elő agresszivitás, mint a fiatalabb korosztálynál. A konfliktusok kiindulási oka a legtöbb megkérdezett személynél a pénz megéléte vagy annak hiánya. A legszegényebb és leggazdagabb családokban a bántalmazás előfordulásának aránya átlagon felüli (Tamási, 2005).

Fehér Lenke és Parti Katalin 2002-ben a szociológiai vizsgálatok mellett kriminológiai jellegű felméréseket is készített. A szabadságvesztés-büntetésre ítélt női elkövetők 60%-a párja ellen követett el bűncselekményt. Ezek a nők olyan családban nőttek fel, ahol rendszeresen bántalmazásban volt részük, s előző kapcsolataikban is jelen volt az agresszió. Alacsony iskolázottság, rossz anyagi körülmények jellemezték őket, sokuk alkoholfüggőségben szenvedett (Tamási, 2005).

Szőllősi Gábor a családon belüli erőszak és a szociális szakma kapcsolatának vizsgálatáról írt tanulmányában kifejti, hogy a gyakorlati ismeretek a politika, a társadalom és a közvélemény szempontjából hiányosak, a bántalmazásra koncentrálva is egyoldalúak. Kifejti, hogy a bántalmazás nemcsak kriminális cselekményekben valósulhat meg, hanem ellentétes, vizzályokkal teli emberi kapcsolatokban is, beleértve a család minden résztvevőjét. Külföldi kutatások megoldásaival, megfontolandó feltevésekkel, megoldások bemutatásával teszi színessé a családon belüli erőszakkal kapcsolatos magyar mintát (Virág, 2005).

A Központi Statisztikai Hivatal 2015. évi adatai alapján az ismert sértettek száma állampolgárság és az elkövetővel lévő kapcsolat szerint a következőképp alakult (lásd 1. számú melléklet). A 2015-ben elkövetett 184 809 bűncselekményből 178 654 magyar állampolgárságú áldozat ellen irányult. Az elkövetett bűncselekményekből 14 955 családi vagy rokoni kapcsolatban lévők ellen történt. A családon belüli erőszak elkövetői legnagyobb számban zaklatás (2679 eset), tartási kötelezettség elmulasztása (2106 eset), könnyű testi sértés (1729 eset), súlyos testi sértés (1253 eset), illetve kiskorú veszélyeztetése (1325 eset) miatt kerültek bíróság elé.

A Belügyminisztérium adatai (lásd 2. számú melléklet), amely 2009 és 2015 között mutatja be a családon belüli erőszak sértettjeinek számát nemek szerinti

bontásban, az alábbi információkkal szolgálnak. A leggyakrabban megjelenő bűncselekmény mind a hét évben a testi sértés. A sértettek száma stagnál, úgy a nők, mint a férfiak tekintetében. A férfi sértettek száma 545–645 fő közt ingadozik, míg a női sértetteké 891–1160 között. A zaklatás, mint bűncselekmény egészen 2013-ig nagy számú volt. A női sértettek száma kimagasló (1673–2351 fő), míg a férfi sértettek száma lényegesen kevesebb (272–421 fő). 2015-ben a női sértettek száma már csak 56 főre, a férfiaké 6 főre csökkent. Magas elkövetési mutatóval találkozunk a kiskorúak veszélyeztetése esetén is, azonban az előző adatokhoz hasonlóan az utolsó két vizsgált év itt is csökkenő tendenciát mutat. Míg az első öt évben az áldozatok száma 500–800 fő között váltakozott, úgy 2014-ben 118–120 fő, 2015-ben már 28–33 főre csökkent. A családon belül történő emberölések száma nem mutat jelentős számbeli eltéréseket, 30–69 közötti az áldozatok száma. A női áldozatok száma kis mértékben – 2011 kivételével – magasabb a férfi áldozatok számánál. Kapcsolati erőszak vonatkozásában 2013-ban 4 női sértett, 2014-ben 114 női és 19 férfi sértett, majd 2015-ben 293 női és 33 férfi sértett került nyilvántartásba. Nyilvánosság elé csak ezek az adatok kerültek, feltételezhető azonban, hogy sok férfiak és nők ellen irányuló családi bűncselekmény nem jut el hivatalos útra, vagy elszenvedője meg sem próbál segítséget kérni.

A verbális agresszió

A szóbeli bántalmazás, ahogy kutatásunk is alátámasztja, a leggyakrabban megjelenő, férfiak ellen irányuló bántalmazási forma.

A bántalmazó sok esetben olyan viszonyok között nőtt fel, ahol nem tanulta meg, milyen a kölcsönösségen alapuló kapcsolat. A gyermekkorában történt eseményeket nem dolgozta fel, ez okozza a mások feletti irányítási vágyát. Nincs tisztában azzal, milyen biztonságban, önmagunkat elfogadva élni, emiatt tehetetlennek érzi magát, melyen csak a mások feletti uralkodás javíthat. Partnerre kedvességét, közelségét, támogatását képtelen elfogadni, ugyanis ezek szorongást váltanak ki belőle. Saját világában ezek a tulajdonságok egyenlők a sérülékenységgel. Nem törődik azzal, ha partnerét megbántja, hogy ezzel fájdalmat okoz neki. Általában manipulációval vagy egy határozott leszólással uralomra tör, háttérbe szorítva ezzel partnerét, akinek ez a folyamat fel sem tűnik. A szóbeli bántalmazó ingerlékeny, kiismerhetetlen, dühös, hirtelen haragú, mogorva, ellenséges és gyakran féltékeny. Jellemzően mindenért a párját okolja, versenyez azzal, amit párja elért, ha kritika éri azonnali visszaszólással reagál, de mindezek ellenére másokkal kedvesen viselkedik (Evans, 2012).

Nem szeretnénk azt állítani, sugallani, hogy a bántalmazó kapcsolat háttérében feltétlen korábbi bántalmazói szülői háttér áll. A bántalmazók sok esetben normális családi környezetben nevelkedtek, és a bántalmazó szülői környezet sem eredményez később feltétlenül bántalmazó felnőttet.

Egy bántalmazó kapcsolatban a párok nem terveznek együtt, nincsenek közös céljaik, közös megbeszélnivalóik. Amennyiben így történne az egyenlőséget jelentene, amely a bántalmazó felfogásával ellentétes. Az áldozat azt érzi, hogy párja nem beszél meg vele terveit, gyakran még azt sem tudja, mi lesz hétvégén. Nem elégül ki az a szükséglete, hogy megértsék, elfogadják. Bizonytalan lesz abban, hogy értik-e szavait, nem bízik saját magában, aggódni kezd amiatt, hogy valami baj van vele, egyre inkább kételkedni kezd önmagában. Nyugtalanítja, hogy nem boldog, de az okát nem tudja, egy idő után azt hiszi, hogy megőrült. Egy idő elteltével a jövőben kezd élni, úgy gondolja, majd minden rendbe jön, ha túl lesznek egy bizonyos időszakon, amennyiben ez mégsem jön össze, akkor kitűz magának egy újabb feltevést (Evans, 2012).

Akit szóban bántalmaznak, annak a lelkét rombolják. Az öröm érzése elmúlik az életéből, egy eltorzított valóságban kezd élni, mivel partnere reakciója nincs összhangban kommunikációjával. Azokba a pillanatokba kapaszkodik, amikor úgy tűnik minden rendben van, és bízik benne, hogy idővel elmúlnak az összetűzések. Amikor a sok bántó szó után párja azt mondja neki, hogy szereti, akkor egy ideig ebbe kapaszkodik, ez ad neki erőt a továbbiakhoz (Evans, 2012).

Az áldozat nem tudja, nem érti meg, hogy párja a mások feletti uralmat keresi. Megtanulta, hogy partnere modortalanságát nem kell magára vennie. A bántalmazó tagadja, hogy nem megfelelő szóval illette partnerét, ezért a partner összezavarodik és úgy gondolja, téved, ő a hibás mindenért, érzelmei hamisak. Amikor párja kedves szavakkal illeti, megdicséri vagy ajándékot vesz neki, akkor egy időre elfelejti a fájó szavakat. Az áldozat nincs tisztában az egészséges párkapcsolat modelljével, mivel nem volt előtte megfelelő minta, amely megmutatta volna neki, hogyan működik egy egyenrangú párkapcsolat, s nem ismeri azt a fogalmat, hogy szóbeli bántalmazás (Evans, 2012).

A szóbeli erőszak kifejezetten akkor fájó az áldozat számára, ha a bántalmazó letagadja. Az áldozat a megbántottság mellett összezavarodik. A bántalmazó az áldozat temperamentumát, képességeit rombolja, amellyel eléri, hogy partnere úgy érezze, személyiségével van probléma, képességeit pedig hiányosságoknak éli meg. Ez a bántalmazási forma lehet nyílt, mely esetben dühkitörések, vádló szavak, szidalmazások jelennek meg, vagy rejtett, melyben a bántalmazó burkoltan, agymosás jellegűen tartja folyamatos felügyelet alatt partnerét, aki ebből semmit nem vesz észre (Evans, 2012).

Egy párkapcsolatban szükség van biztonságra, elfogadásra és kölcsönös tiszteletre. Jelen kell lennie érzelmi támogatásnak, egymás meghallgatásának, őszinte bocsánatkérésnek, illetve utasítás helyett az udvarias kérésnek (Evans, 2012).

Férfi áldozatok

Az emberek nagy része, amikor családon belüli erőszakról szerez tudomást, elsősorban a nők és a gyermekek ellen irányuló, férfi elkövető által végrehajtott bántalmazásra gondol. Ha egy férfi az áldozat, szégyenrel és titkolózással kell szembe néznie, közneveltség tárgyává válhat. Az áldozat legtöbbször magában keresi a hibát, hiszen számos esetben sem a társadalomtól, sem a rendőrségtől, sem partnerétől nem számíthat támogatásra. Olyan civil szervezetek, amelyek segítenének felismerni problémáját, s átsegítenék azon, kifejezetten bántalmazott férfiak számára nem léteznek. A férfi áldozat sok esetben beletörődik, hogy nincs mit tenni a bántalmazás ellen. A családon belüli erőszak elszenvetői bizonyítottan nem csak nők, hanem férfiak is (URL1).

Amennyiben egy bántalmazott férfi úgy dönt, hogy segítségért fordul, gyakran megvetéssel, hitetlenkedéssel találkozik. Az is előfordulhat, hogy gúny tárgyává válik, nemcsak magánéletében, de a rendőrségen vagy a segítő szolgálatoknál is. Ennek következtében, vagy ettől való félelmében, inkább nem tesz feljelentést, nem fordul segítségért, beletörődik a bántalmazások meglétébe. E rejtőzködésnek tudható be, hogy nagyon nehéz megmondani a nők által bántalmazott férfiak számát, s csak feltételezni lehet azon ügyek alapján, amelyek a bíróságon, vagy esetleg a kórházban végződnek (URL2). A szóbeli bántalmazás mellett a tárgyakkal való bántalmazás is – növelve ezáltal a nő erejét – gyakran előfordul. Tárgyak (például tányérok, üvegek) partnerhez dobása, illetve a késsel való fenyegetés sem ritka. Minden ötödik bántalmazó nő késsel fenyegeti párját, súlyosabb esetben használja is az eszközt. Amikor egy férfi a rendőrséghez fordul az elszenvetett bántalmazás miatt, a rendőrség azt gyakran a nő önvédelmének tudja be. A nők indokai leggyakrabban a férfi figyelmének, valamint az igényeik figyelembevételének hiánya. Nem ritka az sem, hogy partnerük nem hallgatott rájuk, vagy verbális agressziót alkalmazott, amely a bántalmazás kialakulásához vezetett. A női elkövetők – elmondásuk alapján – nem gondolták, hogy partnerüknek fájdalmat okoznak azzal, amit tettek. A társadalmi elvárás egy férfival szemben, hogy erősnek, sérthetetlennek, mindent elviselőnek kell lennie. Fájdalmat kimutatnia szigorúan tilos, mert az megkérdőjelezné férfiasságát. Ebből indulhat ki a bántalmazó nők gondolatmenete, miszerint amit tesznek párjukkal, az nem okozhat fájdalmat, hiszen a bántalmazott egy férfi.

A legtöbb bántalmazott férfit úgy nevelték, hogy egy nőt megütni szégyen. Ilyen nevelési háttér azt vonhatja maga után, hogy a nő agresszív viselkedését követően sem üt vissza a férfi áldozat. Amennyiben kénytelen orvoshoz fordulni az elszenvedett sérülés miatt, abban az esetben is a végsőkig tagadja, mi történt vele; gyakran elesésre vagy véletlen balesetre fogja a sértés nyomait. A lányok felé irányuló nevelési elvek között a ne verekedj tétel figyelhető meg gyakrabban. Ha ennek ellenére néha-néha egy tapintatlan, akaratos fiút megüt, azt helyeslően vehetik tudomásul a szülők, hisz a fiú biztosan bántotta, a leány pedig csak védekezett. A férfi és a női agresszivitás közti egyedüli különbség a szocializáció során szerzett tapasztalatokon múlik. A férfi agresszivitás általában intraszexuális, miszerint saját neme ellen irányuló, míg a nő agresszivitása interszexuális, mindkét nem ellen irányul (Ranschburg, 2006; 2007).

Az Országos Kriminológiai Intézet kutatása szerint, amelyben bírósági ítéletek alapján vizsgálódtak, a családon belüli erőszak férfi áldozatainak száma 30%-ra tehető (Tamási, 2005).

Tamási kutatásai szerint a bántalmazás gyakran ittasan történik, sőt mindkét fél ittassága sem ritka. Gyakori tényező a pénz is, mint problémaforrás, amennyiben egy férfi nem képes családfenntartó lenni, esetleg a nő átveszi szerepét, státusza erejét veszti (Tamási, 2005).

Kutatás

A kutatást egy általunk – a Nők a Nőkért Együtt az Erőszak Ellen Egyesület *Miért marad?* című könyve alapján összeállított – kérdőív segítségével végeztük el. A kérdőív a partnerük által bántalmazott férfiaknak szült, kitöltése anonim módon történt. A kérdéssor 35 kérdésből állt, s Google űrlapok segítségével állítottuk össze. Feleletválasztós kérdésekkel, lineáris skálákkal, valamint jelölőnégyzetes kérdésekkel dolgoztunk, utóbbi esetén több válaszlehetőséget is elfogadtunk. Kitöltéséhez az interneten kerestünk a témával foglalkozó oldalakat, amelyek saját honlapjukon, illetve Facebook oldalukon tették közzé a kérdőívet (30 zárt és 5 nyitott kérdés).

A kutatás során az alábbi hipotéziseket állítottuk fel.

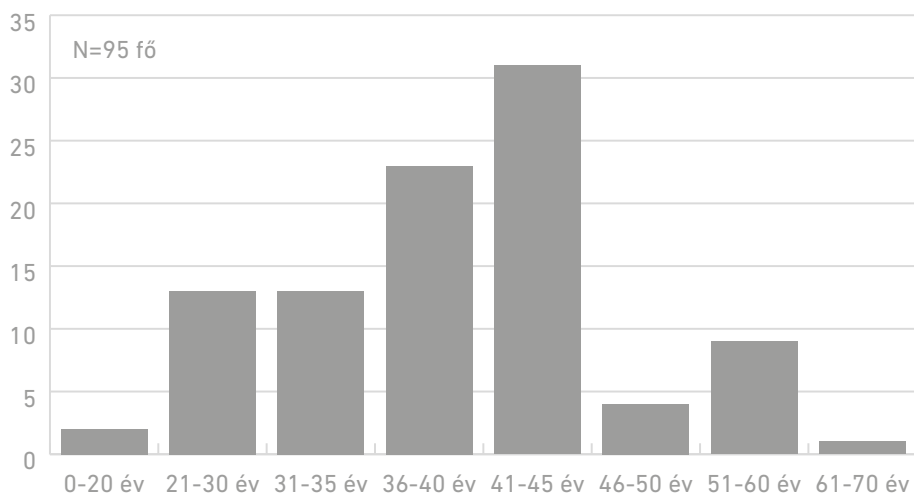
- H1. A férfi áldozatok többsége nem hagyja el bántalmazó feleségét/partnerét, mellette marad.
- H2. A bántalmazott férfiak többségét az édesanyja bántalmazta gyermekkorában.
- H3. A leggyakoribb férfiak ellen irányuló bántalmazási forma a szóbeli erőszak.

- H4. A bántalmazott férfiak többsége szégyelli és túri a felesége/partnere által alkalmazott erőszakot.

A kérdőív első részében a demográfiai adatokat vizsgáltuk, majd a bántalmazott férfiak saját, személyes, családon belüli erőszakkal kapcsolatos tapasztalatait, az elkövetett erőszak típusait, családi kapcsolataikat, párkapcsolatuk jellemzőit, az őket támogató személyeket, és az elkövetett erőszak következményeit mutatjuk be.

Demográfiai adatok

95 bántalmazott férfi töltötte ki a 34 kérdésből álló kérdőívet, így a kutatásban szereplő minta nem tekinthető reprezentatívnak. A válaszadó bántalmazott férfiak átlag életkora 39 év, a legtöbb válaszadó a 36–45 éves korosztályba sorolható (1. számú ábra). A legfiatalabb megkérdezett személy 18 éves, míg a legidősebb 64 éves volt.

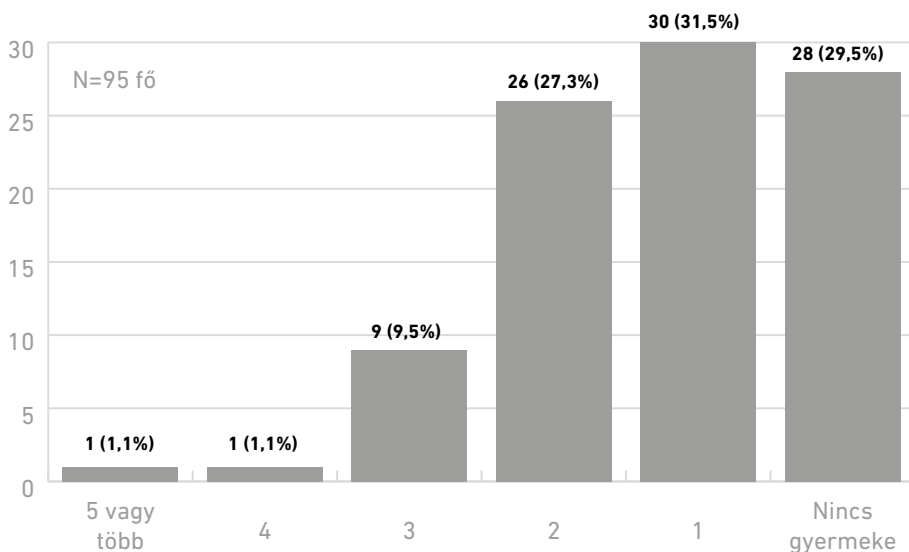
1. számú ábra: A válaszadó életkora (Forrás: saját szerkesztés)

A bántalmazott férfiak feleségei/partnerei átlag életkora 37 év. A legfiatalabb 18, míg a legidősebb partner 64 éves volt. A bántalmazott férfiak és partnereik között jellemzően 1, maximum 3 év korkülönbség volt.

A bántalmazott férfiak több mint felének (55,8%) a legmagasabb iskolai végzettsége egyetem/főiskola, harmadának (36,8%) középiskola/gimnázium, 7 személynek

(7,4%) doktori fokozata is volt. Tóth Olga 1999-es kutatása szerint, (Tóth, 1999) minél magasabb az iskolai végzettség, annál kisebb számban jelenik meg a családon belül a bántalmazás, valamint annál kisebb a valószínűsége, hogy a bántalmazó családi légkörben nőtt fel. Ez a kutatás a nők ellen elkövetett bántalmazást vizsgálta, de különbséget vélünk felfedezni kutatásunk eredményével, hiszen válaszadóink több mint fele (53 személy) egyetemet vagy főiskolát végzett, míg kizárólag általános iskolai végzettséggel egyik bántalmazott férfi sem rendelkezett.

A bántalmazott férfiak közül 31,5% egy, 27,3% pedig két gyermek édesapja. A válaszadók harmadának (29,5%) nincs gyermeke. A több gyermekkel rendelkező válaszadó személyek alacsonyabb számban jelentek meg (2. számú ábra).

2. számú ábra: A válaszadó gyermekeinek száma (Forrás: A szerző szerkesztése)

A férfiak többségénél a testalkat a mindennapok során igen fontos szerepet játszik, tekintélyüket, önértékelésüket befolyásoló tényező lehet többek mellett a magasság, illetve a testsúly. Ezzel ellentétben a nőknél a testalkat már kevésbé fontos szerepet tölt be, a párkapcsolatokban viszont meghatározó funkciója van. Egy nő jellemzően nála magasabb, nagyobb testsúlyú, erős kisugárzású férfit választ párjának (Ranschburg, 1998).

Vizsgálatunkban kitértünk a bántalmazó kapcsolatban lévők testalkati adottságainak vizsgálatára is. Vizsgálatunk arra irányult, hogy ha a bántalmazó személy nő, akkor a testalkat mennyire lehet befolyásoló tényező. A bántalmazott férfiak több mint fele (61,1%) normál, közel harmada (27,4%) erős és tizede

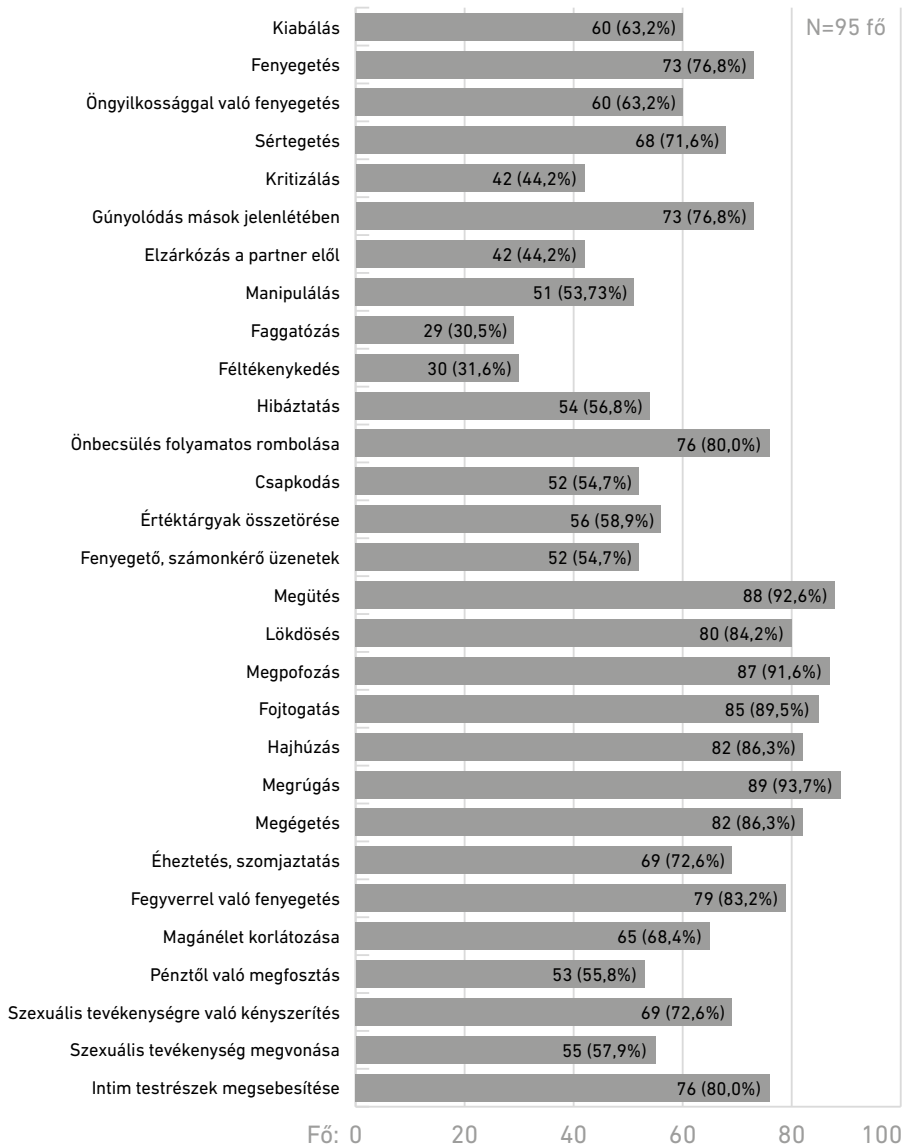
(11,6%) vékony testalkatúnak mondta magát. A bántalmazott férfi feleségét/partnerét 61,1% normál, 18,9% erős és 20% vékony testalkatúnak vallotta. 1 Egyénileg vizsgálva a válaszokat, összevetettük a testfelépítés arányait a bántalmazó és partnere között, azt keresve, hogy a bántalmazó kapcsolatokban a testalkat mennyire befolyásoló tényező. A leggyakoribb arány mind a női, mind a férfi vonatkozásban a normál testalkat volt; 40 válaszadó férfi mondta magát és partnerét is normál testalkatúnak. 28 bántalmazott férfi erősebb testalkatúnak vallotta magát, mint partnerét. 17 fő esetében pedig a nő rendelkezett erősebb testalkattal. Analizáltuk továbbá, hogy a bántalmazási forma mennyiben változik abban az esetben, ha a bántalmazó nő erősebb vagy ha gyengébb testalkatú a férfi áldozatnál. Az említett 28 esetből, amikor a férfi erősebbnek mondta magát partnerénél, 10 esetben jelent meg fizikai bántalmazás a nő részéről. Amikor a nő volt erősebb testalkatú (17 fő) szintén 10 esetben jelent meg fizikai bántalmazás. Ezen fizikai bántalmazások magukban foglaltak hajhúzást, megégetést, megrúgást, egészen a fegyverrel való fenyegetésig. A 95 válaszadó közül mindössze 5 vallotta magát és partnerét egyaránt erős testalkatúnak, közülük 3 esetben jelent meg fizikai bántalmazás. Vizsgált mintákban a vélt vagy valós fizikai erőfölényben lévő nő gyakrabban bántalmazza fizikailag is partnerét – a szóbeli és lelki bántalmazások mellett –, kihasználva testi adottságait.

Az elkövetett erőszak típusai

Arra a kérdésre, hogy mi minősül bántalmazásnak, a válaszadók leginkább olyan fizikai, testi bántalmazási formákat jelöltek meg, mint a megrúgás, megütés, megpofozás, fojtogatás, hajhúzás, megégetés, lökdösés és a fegyverrel való fenyegetés. A válaszadók nagy számban jelöltek meg lelki és szóbeli erőszakra jellemző bántalmazási formákat is, mint az önbecsülés folytonos lerombolása, gúnyolódás mások jelenlétében, fenyegetés, sértegetés és kiabálás (3. számú ábra).

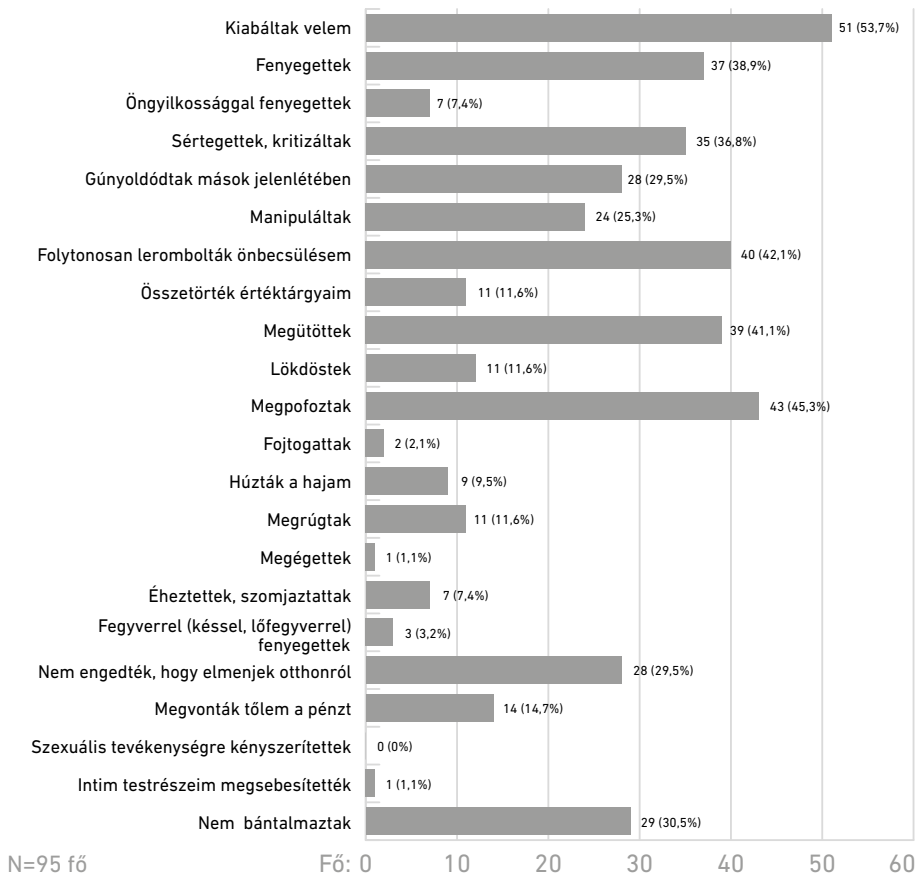
A bántalmazott férfiak felével kiabáltak gyermekkorában (53,7%), megpofozták (45,3%), folyamatosan rombolták önbecsülését (42,1%), megütötték (41,1%), fenyegették (38,9%), sértegették, kritizálták (36,8%). További bántalmazási formák még gyermekkori emlékekből a gúnyolódás, nevetségessé tevés mások előtt (29,5%), az otthonról való eltávozás tiltása (29,5%), a pénztől való megfosztás (14,7%), illetve értéktárgyaik összetörése (11,6%). A komolyabb fizikai bántalmazások közül a megrúgás (11,6%), a hajhúzás (9,5%), a lökdösés

1 Mivel a testalkat megítélése a megkérdezett személyek látásmódján alapul, így azokat nem tekintjük objektív adatoknak, csak iránymutatásnak.

3. számú ábra: A válaszadó szerint bántalmazásnak minősülő cselekedetek
(Forrás: A szerző saját szerkesztése)

(12,6%) és az éheztetés/szomjaztatás (7,4%) jóval kisebb arányban, de megjelentek néhány személy fiatal korában. Fontosnak tarjuk megemlíteni, hogy a válaszadóknak csak 30,5%-át nem bántalmazták gyermekkorában (4. számú ábra).

4. számú ábra: A válaszadót milyen módon bántalmazták gyermekkorában
(Forrás: A szerző saját szerkesztése)

A gyermekek ellen irányuló bántalmazási formák lehetnek fizikai, érzelmi bántalmazások, szexuális visszaélés, veszélyeztetés, fizikális és pszichés elhanyagolás. A bántalmazások leggyakoribb okai a nem kívánt, a házasságon kívül született, illetve a sérült gyermek, a családban történő kommunikáció zavara, a párkapcsolatokban előforduló súlyos ellentétek, viták, anyagi problémák, szenvedélybeteg szülő jelenléte, munkanélküliség megjelenése, valamint a szülő bántalmazott múltja. Albert Bandura szociális tanuláselméleti modellje rámutat, hogy a gyermek utánzással, az előtte lévő és általa látott példa alapján tanulja meg viselkedésének alapját. Jutalmazásokon és büntetéseken keresztül ismeri fel, mit szabad tennie, és mit nem (Bandura, 1967). A bántalmazásokat

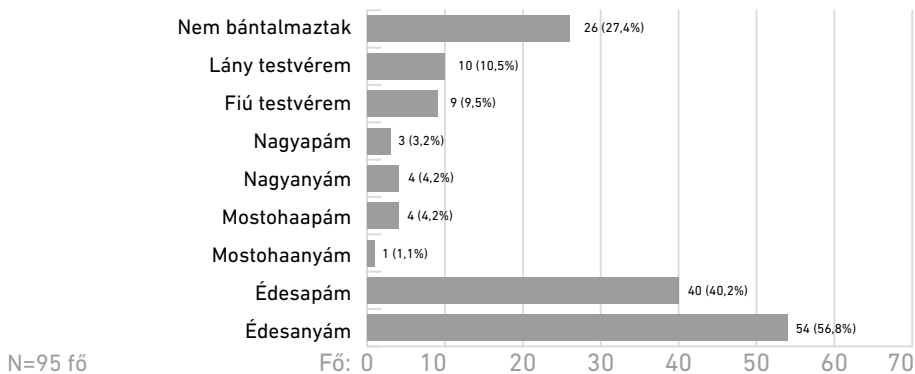
elszenvedő gyermek az előtte lévő rossz példa alapján ezt a nevelési szisztémát tanulja meg, sajátítja el, amelynek köszönhetően a bántalmazás akár generációkon is végigvonulhat. A bántalmazás, a szülő rossz nevelési attitűdjei miatt, a helytelen impulzusnak és a nem megfelelő ellenőrzésnek, odafigyelésnek köszönhetően alakul ki (Szabóné, 2004; Herczog, 2007).

A WHO 2013. évi jelentése szerint a fizikai bántalmazás Európa-szerte a gyermekek 23%-át érinti. Fizikai bántalmazást – főleg az egészen fiatal gyermekekkel szemben – gyakrabban követnek el anyák, mostohaanyák, mint az apák (Kuritárné, 2015, 24.).

Kutatásunk szerint a válaszadók több mint felét (56,8%) az édesanyja bántalmazta gyermekkorában, 42,1%-át pedig az édesapja. A vérszerinti szülőkön kívüli családtagoktól az alábbiak szerint szenvedtek el bántalmazást a kérdőívet kitöltő személyek: 10,5% lánytestvér, 9,5% fiútestvér, 4,2–4,2% mostoha apa és nagyanya, 3,2% nagyapa, mostohaanya pedig 1 személyt bántalmazott gyermekkorában (5. számú ábra). A megkérdezettek saját leírása alapján egy-egy megérdemelt pofon vagy kiabálás még nem minősül bántalmazásnak; ezeket a bántalmazási formákat tanulási céllal kapták a szenvedő felek. Második hipotézisünk, amelyben azt állítottuk, hogy a legtöbb bántalmazott férfit az édesanyja bántalmazta gyermekkorában igaznak bizonyult, hiszen a válaszadók 56,8%-a elszenvedője volt édesanyja agressziójának. Azonban az édesapák általi bántalmazás is nagy számban jelen volt gyermekkorukban, hiszen a válaszadók majdnem felét (42,1%) bántalmazta édesapja is, amely csupán 15%-kal kevesebb az édesanya általi agresszióénál. Egeland és Hunter 1995-ben végzett kutatásai alapján az a gyermekkorában bántalmazott anya, aki nem tudta feldolgozni a múltjában történeteket, gyakrabban bánik rosszul gyermekével, mint az, akinek sikerült feldolgoznia az általa elszenvedett sérelmeket (Révész, 2004).

A testvérek közötti viszályok szinte minden családban előfordulnak, azonban e viták általában nem minősülnek bántalmazásnak. Kutatásunkban is igen jelentős mértékben fordult elő testvérek közötti agresszió, a válaszadók 20%-a a testvére általi bántalmazás áldozata volt. A válaszadók testvéreikkel valószínűleg nemcsak kisebb vitákat, verekedéseket éltek át, hanem komolyabb fizikai, esetleg lelki bántalmazást, amely mély nyomot hagyott bennük.

Arra is választ kerestünk, mennyire befolyásolja a gyermekkorban elszenvedett erőszak a bántalmazottak jelenlegi életét. 28 válaszadó (28,9%) szerint egyáltalán nem, 18 (19,1%) életét nagyon csekély mértékben, 10 bántalmazott férfi (10,6%) életét kis mértékben befolyásolja a gyermekkorban elszenvedett bántalmazás. 13–13 (13,8%–13,8%) válaszadó életére hatással voltak, 13 személy (13,8%) életét azonban teljes mértékben meghatározták a múltbeli történések. A válaszadók többségének jelenlegi életét nem befolyásolja az átélt

5. számú ábra: A válaszadókat gyermekkorukban bántalmazó személyek
(Forrás: saját szerkesztés)

erőszak. Különös, hogy a szakirodalmak nem erre a következtetésre mutatnak rá, a kutatások ellentmondásokat tartalmaznak. Tamási Erzsébet szerint a gyermekkorban elszenvedett bántalmazás jelentősen befolyásolja a bántalmazott személy későbbi életét. A gyermekkorukban bántalmazott férfiak kétszeresen, míg a gyermekkorukban bántalmazott nők ötszörösen nagyobb valószínűséggel válnak bántalmazóvá későbbi párkapcsolatukban, mint azok a személyek, akiket nem bántalmaztak. Lundy Bancroft író évek óta vezet csoportokat bántalmazó férfiak számára, főként a női áldozatok szemszögéből ítéli meg a családon belüli erőszakot, azonban vizsgálatai teljesen más eredményt hoztak, mint Tamási Erzsébeté. Bancroft szerint az, hogy a gyermekkorunkban bántalmazott személyek később bántalmazóvá válnak, egy tévhit. Ha a bántalmazó magatartás a gyermekkorú sérelmek hatására alakult volna ki, akkor pszichoterápiával megszüntethető lenne, azonban viselkedésük továbbra sem változott azoknak a bántalmazó férfiaknak, akik részt vettek e terápián (Bancroft, 2015). Kutatásunk Bancroft gondolatait támaszthatja alá, hiszen a válaszadó bántalmazott férfiak több mint felének (58,6%) jelenlegi életét nem befolyásolja az átélt gyermekkori bántalmazás. Ne felejtsük el azonban azt, hogy a bántalmazottak megítélése sok esetben meglehetősen szubjektív. Álláspontunk szerint nem lesz feltétlenül minden gyermekkorban bántalmazott személyből bántalmazó, és korábbi bántalmazás elszenvedése nélkül is lehet valakiből felnőtt korban bántalmazó személy.

Különböző állítások megfogalmazásával vizsgáltuk, hogy mi jellemző a megkérdezett személyek partnerkapcsolataira. Leggyakoribb válasz a Mindenért engem hibáztat kifejezés, melyet 81 személy jelölt be (85,3%), ezt követte a Rendszeres ellenőrzés alatt tart kifejezés, melyet a válaszadók fele jelölt meg (49,5%). Ezután a Rettegek a haragjától (34 fő; 35,8%), és a Félek másokkal

találkozni, mert nem nézi jó szemmel (35 fő; 36,8%) kijelentések szerepeltek. A bántalmazott férfiak harmada gyakran kér bocsánatot másoktól partnere viselkedése miatt (31,6%), retteg partnere féltékenységétől (27,4%), és fél segítséget kérni másoktól, mert szégyelli, hogy partnere bántalmazza (27,4%). 25 bántalmazott férfit (26,3%) félelmet kelt felesége/partnere hazaérkezése, míg szintén 25 férfit (26,3%) testileg is bántalmaz a párja.

A bántalmazások kezdetét a legtöbb válaszadó (36,9%) a kapcsolatuk első évére tette, míg 20% a második évre. 12–12 fő (12,6%–12,6%) tette a harmadik, illetve az ötödik évre a bántalmazások kezdetét, 4 válaszadó (4,2%) pedig a negyedik évre datálta annak kezdetét. Összegezve elmondható tehát, hogy a bántalmazó kapcsolatok több mint felében (56,9%) a kapcsolat elején, – az első vagy a második évben – kezdődtek a bántalmazások. 13 megkérdezett (13,7%) jelölte az egyéb válaszlehetőséget, amelyben többsége a kapcsolat kezdetétől számított ötödik év utánra tette az agresszió kezdetét, olyanok is voltak azonban, akik e választukat részletesen kifejtették.

„A bántalmazások a terhelés növekedésével, a gyermekünk születése után kezdődtek.”

„Gyermekünk bántalmazásával kezdődött, majd évekkel később kezdett engem is bántalmazni.”

„A bántalmazások alkalmatosan jelentkeznek, nem tudom behatározni pontosan azok kezdetét.”

„A bántalmazások kapcsolatunk legelején jelentkeztek, majd megszűntek, azonban amikor megszületett gyermekünk ismét folytatódtak.”

A bántalmazó fél célja az uralkodás, amelynek eléréséért mindent megtesz. Manipulációval próbálja uralma alatt tartani partnerét, amelyet ő maga nem minősít bántalmazásnak (Bancroft, 2015).

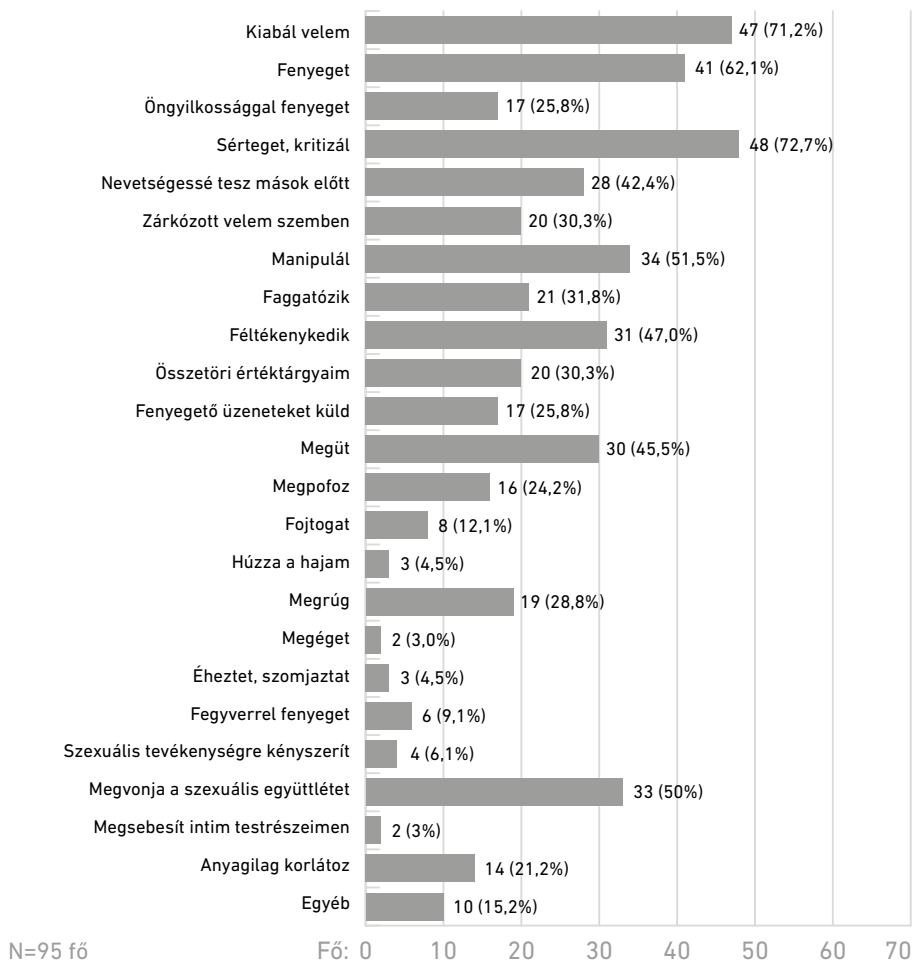
- A bántalmazó viselkedése tudatos, nem jellemző rá önuralma elvesztése.
- Korai előjelek lehetnek, hogy előző partneréről megvetően nyilatkozik, az elfogadható határokon kívül, rögtön a megismerkedés elején becsmérli előző kapcsolatát.
- Nagyon fontos a kölcsönös tisztelet megléte, a későbbiekben problémát okozhat, hogyha a partner már megismerkedéskor, rögtön a kapcsolat elején lekezelően bánik a másik féllel.
- A bántalmazókra jellemző partnerük saját irányításuk alá vonása, birtoklási vágya. A birtoklás jele a túlzott féltékenykedés, a rendszeres ellenőrzés alatt tartás.
- További ismertetőjegye, hogy mindenért a másik felet hibáztatja, mindenre talál megfelelő magyarázatot, amikor hibái felszínre törnek.

- A bántalmazó fél önző, csak saját jóléte foglalkoztatja, rendszeresen ő beszél társalgás közben, a másokra nem szívesen figyel oda.
- Szereti megfélemlíteni partnerét, félelmet kelteni másokban.
- Társaságban a bántalmazó viselkedése megváltozik, más, mint mikor kettesben van párjával (Bancroft, 2015).

Vizsgáltunkban arra is kerestük a választ, hogy partnerük milyen módon bántalmazták a férfiakat (6. számú ábra). A bántalmazott férfiak háromnegyedét sértegeti, kritizálja (72,7%), illetve kiabál vele (71,2%), több mint felét (62,1%) fenyegeti a párja. A válaszadók felét manipulálja (51,5%), megüti (45,5%), valamint nevetségessé teszi mások előtt (42,4%). Úgyszintén a válaszadók felétől megvonja a szexuális együttlétet (50%), és rendszeresen féltékeny (47%). A válaszadók harmadával szemben zárkózott a partnere (30,3%), rendszeresen faggatja (31,8%), összetöri értéktárgyait (30,3%), fenyegető, számonkérő üzeneteket ír neki (25,8%), megpofozza (24,2%), megrúgja (28,8%), illetve anyagilag korlátozza (21,2%). Eszerint harmadik hipotézisünk beigazolódt, miszerint a válaszadók párkapcsolatainak többségében valóban a szóbeli erőszak a leggyakrabban előforduló bántalmazási forma, de a fizikai bántalmazás is igen számottevő mértékben (például megütés 45,5%) van jelen.

A 6. számú ábra alapján az egyéb mezőt 10 válaszadó jelölte. Néhány a válaszok közül:

- „Közös gyermekünk nevelésében korlátoz.”
- „Megveretett egy másik személlyel.”
- „Rendszeresen zsarol a gyerekekkel.”
- „Folyamatosan provokál, sérteget gyermekeink előtt.”
- „Lökös, a gyerekek előtt generál veszekedést, amitől félnek a gyerekek.”
- „Hazugságokkal elidegeníti tőlem a környezetem.”
- „Rendszeresen megkarmol.”
- „Fizikai és szellemi képességeimet kritizálja, önbecsülésemet tiporja.”
- „Gyermeinket elidegeníti tőlem, ellenem neveli, rágalmaz, hamis családon belüli erőszakkal kapcsolatos feljelentéseket tesz.”
- „Obszcén szavakkal illet, rend szerint a gyerek előtt, rágalmazó, becsületsértő kifejezéseket használ velem szemben.”
- „Rendszeresen mellőz, mintha nem is léteznék.”
- „Verbális, lelki, gazdasági és testi bántalmazást is kapok.”
- „Elválással fenyeget.”
- „Féltékenységében öngyilkossággal fenyegetett.”

6. számú ábra: A válaszadó felesége/partnere bántalmazásának módja
(Forrás: A szerző saját szerkesztése)

A féltékenység igen gyakran megjelenő probléma a párkapcsolatokban. Egy párkapcsolatban a veszélyeztető tényező legtöbb esetben egy kapcsolaton kívüli harmadik személy megjelenése lehet, azonban kialakulhat egyéb (munka, jövedelem, barátok száma) tényezők miatt is. A férfiakban és nőkben jelentkező féltékenység kialakulásában jellemzően más tényezők játszanak szerepet. A férfiak féltékenysége főként szexuális tevékenységre, míg a nőké partnere hosszabb ideig történő távollétére összpontosít, főként akkor, ha az egy másik nő nemű személlyel történt (Bereckei, 2012). A bántalmazott férfiak több mint

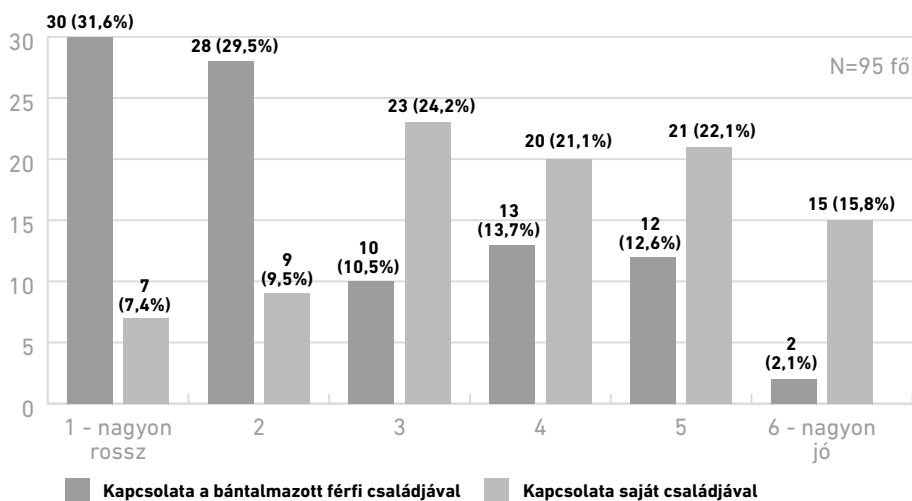
felénél (54,7%) kapcsolatuk jelenlegi szakaszában már nem tartanak a bántalmazások, 45,3%-ban azonban továbbra is fennállnak, tehát a válaszadók közel 50%-a a kérdőív kitöltése idejében is bántalmazott volt.

Családi kapcsolatok, támogató személyek

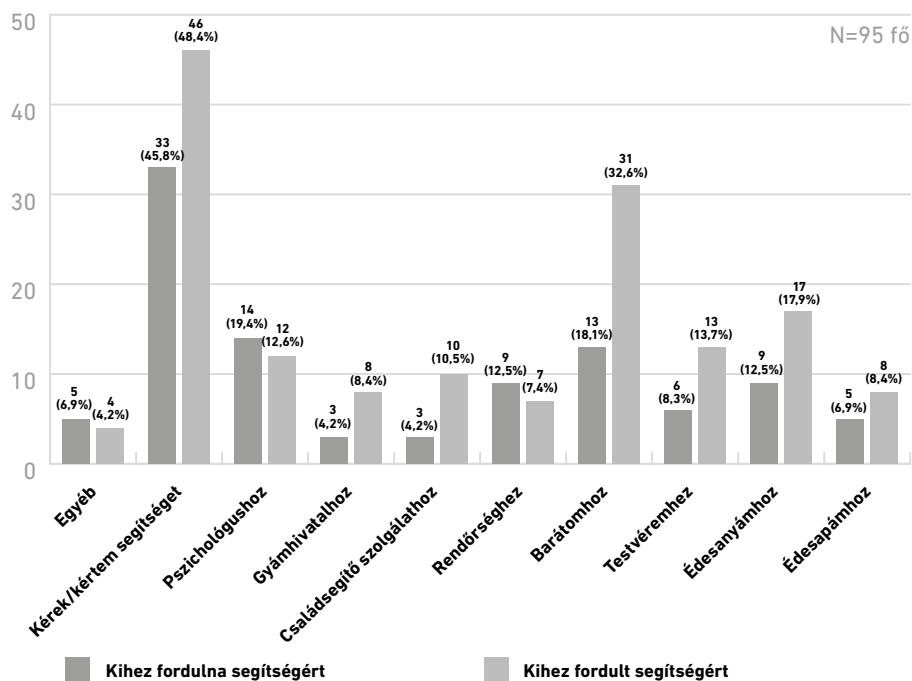
A családi kapcsolatok, támogatások rendkívül fontosak egy ember életében. Családtagjainkra támaszkodhatunk, segítségért, tanácsért fordulhatunk hozzájuk. „*Információktól túltelített társadalmunkban élve egyre fontosabb, hogy egyfajta szűrőként működjön a család, azaz a külvilágból érkező információadatot megsűrje, szelektálja, elemezze, megmagyarázza.*” (Szabóné, 2004, 37.) Minden családnak saját szokásai, értékrendje, példamutatása van. Tagjai megtanulják benne az élethez szükséges elengedhetetlen tudnivalókat, viselkedési szabályokat, annak érdekében, hogy későbbi párkapcsolatukban hogyan alkalmazkodjanak, hogyan viszonyuljanak a másikkhoz (Szabóné, 2004). Tanulmányoztuk a bántalmazott férfiak és bántalmazó partnereik családjukhoz való viszonyulását, valamint a közös, már kialakult, saját családjukban fellelhető bántalmazásokat is. Rákérdeztünk, hogy a női bántalmazóknak milyen a viszonyuk saját családjukhoz, illetve a bántalmazott férfi családjához (7. számú ábra). A válaszadók lineáris skálán jelölhették be a megfelelő értéket. A válaszok alapján a bántalmazó nő és a férfi családja közötti kapcsolat, a válaszadók több mint fele (61,1%) esetén, nagyon rossznak mondható. Mindössze két bántalmazó nő (2,1%) ápol nagyon jó kapcsolatot a férfi családjával. Ezek alapján elmondható, hogy a legtöbb válaszadó partnere nagyon rossz kapcsolatban van a bántalmazott férfi családjával.

A bántalmazó nő és saját családja közötti kapcsolat 24,2%-ban közömbös, míg a bántalmazott férfiak partnerei közül 15,8% általuk nagyon jónak nevezett kapcsolatot ápol hozzátartozóival, és mindössze 16 bántalmazó nő (16,9%) kapcsolata mondható rossznak saját családjával. A bántalmazó nő és családja közötti kapcsolatot a bántalmazott férfiak 2,1%-a látja nagyon jónak. Ezek alapján a bántalmazó nő saját családjával közömbösnek, illetve jónak mondható viszonyt ápol, de a férfi családjával rendkívül rossz kapcsolatban van.

Vizsgáltuk azt is, hogy a bántalmazott férfiakat partnerük családja részéről éri-e zsarolás. A válaszadók közel kétharmadát (62,8%) nem éri zsarolás, több mint harmada (35,1%) viszont anyósa, 14,9% pedig apósa általi zsarolás miatt szenved. Fontosnak tartottuk a partner testvére(i) által elkövetett fenyegetést is megvizsgálni. Ennek eredménye, hogy nyolc személyt ér zsarolás partnere

7. számú ábra: A bántalmazó feleség/partner kapcsolata saját, illetve a bántalmazott férfi családjával (Forrás: A szerző saját szerkesztése)

8. számú ábra: A válaszadó kihez fordult/fordulna segítségért (Forrás: A szerző saját szerkesztése)

nő testvére, és négy személyt partnere férfi testvére által (12 fő, 12,8%). A bántalmazott férfiak közül 57,9% beszélt már mással arról, hogy felesége/partnere bántalmazza, 42,1% viszont inkább magába fojtotta a bántalmazás tényét.

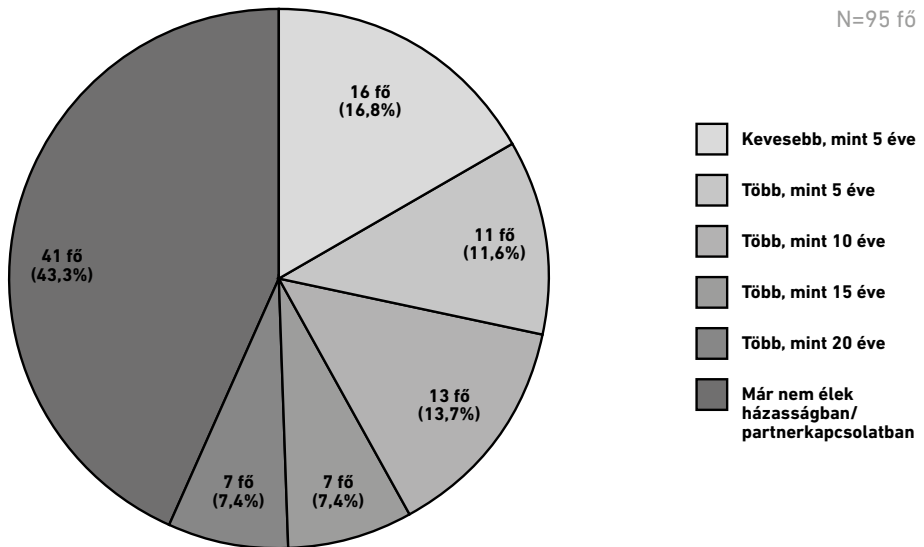
Választ kerestünk arra is, hogy a bántalmazott férfiak kitől kérnek segítséget bántalmazás elszenvedése esetén (8. számú ábra). A válaszadó férfiak közel fele (48,4%) nem fordult semmilyen segítségért. 32,6% a barátjához, 17,9% az édesanyjához, 13,7% a testvéréhez, 8,4% pedig édesapjához fordult támogatásért. A válaszadók közül mindössze 12 személy (12,6%) ment el pszichológushoz, tízen (10,5%) fordultak a családsegítő szolgálathoz, nyolcan (8,4%) a gyámhivatalhoz, és heten (7,4%) a rendőrséghez. Az egyéb válaszlehetőséget négyen (4,2%) jelölték, amelyből hárman a bántalmazó nő családjához fordultak, illetve mindössze egy személy indított magánvádas eljárást. Ez alapján megállapítható, hogy a segítségkérés során a családi és baráti kapcsolatok a legmeghatározóbbak. A válaszok alapján egyértelművé vált, hogy inkább rokonaiktól, barátaiktól, ismerőseiktől kértek segítséget a bántalmazott férfiak, mint a civil szervezetektől, a hivatalos szervektől. A bántalmazások során azonban a szűk hozzátartozói, baráti környezet nem minden esetben nyújthat kielégítő segítséget. A mentális zavarok prevenciója, illetve kezelése szempontjából sok esetben szükség lenne a szakemberek (pszichológus stb.) segítségére is.

Az előző kérdéshez kapcsolódóan rákérdeztünk arra is, hogy amennyiben még nem tették meg, a jövőben kitől kérnének segítséget a bántalmazottak (8. számú ábra). Szembetűnő, hogy a válaszadók 45,8% továbbra sem szeretne segítséget kérni, azonban 13 fő szeretne ezen változtatni. Az összes válaszadó közül 19,4% pszichológusi segítséget szeretne igénybe venni, 18% a barátja segítségét kérné, 12,5% az édesanyjához fordulna, míg szintén 12,5% a rendőrséghez kívánná fordulni bántalmazása esetén. Hat válaszadó (8,3%) szeretne testvérétől, öt (6,9%) édesapjától, míg három-három (4,2%–4,2%) a családsegítő szolgálattól és a gyámhivaltól kérne tanácsot, segítséget. Öt válaszadó (6,9%) az egyéb válaszlehetőséget jelölte, amelyben kifejtették, kihez fordulnának a jövőben. Egy személy anyósához, egy válaszadó továbbra is a rendőrséghez szeretne fordulni. Egy bántalmazott véleménye, hogy nem neki, hanem bántalmazó partnerének kellene segítséget kérnie. A fennmaradó két személy pedig fél segítséget kérni, mondván, senki nem hinne nekik.

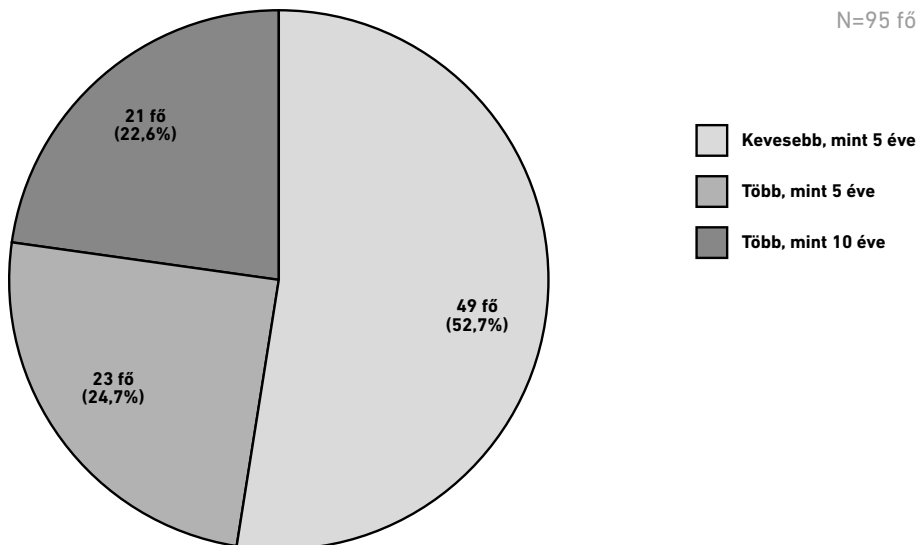
A párkapcsolatok jellemzői

A válaszadó bántalmazott férfiak közül – a kérdőív kitöltésének idejében – 43,3% már nem élt házasságban/partnerkapcsolatban. 16,8% kevesebb mint 5 éve,

13,7% több mint 10 éve, 11,6% több mint 5 éve, 7,4% több mint 20 éve, és szintén 7,4% több mint 15 éve él házasságban/partnerkapcsolatban (9. számú ábra).

9. számú ábra: Mióta él a válaszadó házasságban/partnerkapcsolatban
(Forrás: A szerző saját szerkesztése)

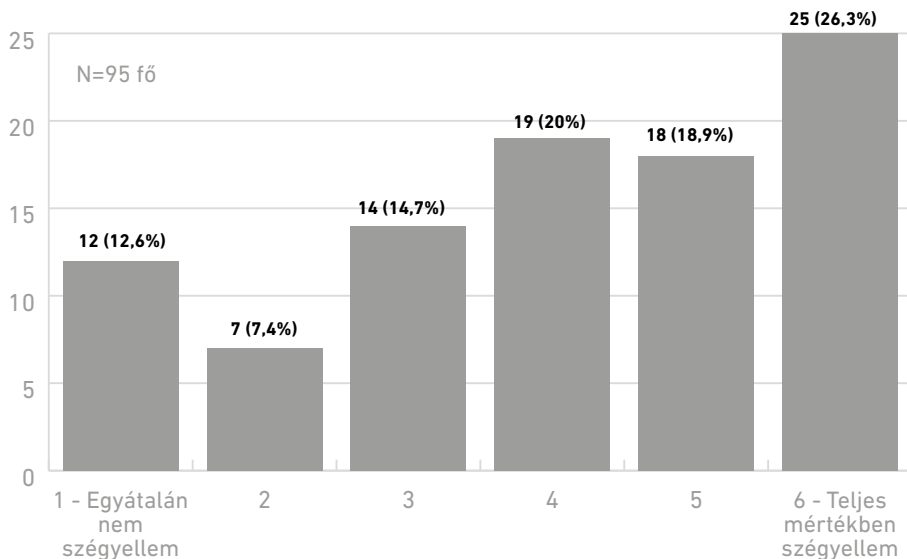

10. ábra: A bántalmazás miatt vetett-e véget a kapcsolatnak?
(Forrás: A szerző saját szerkesztése)

A válaszadók közül 49 fő (52,7%) az őt ért bántalmazás miatt vetett véget kapcsolatának, 24,7% (23 fő) kapcsolatának nem a bántalmazások miatt lett vége, és a bántalmazottak közel negyede (22,6%, azaz 21 fő) jelenleg is a bántalmazó kapcsolatban él. Hipotézisünk tehát, amely szerint a férfi áldozatok többsége nem hagyja el bántalmazó feleségét/partnerét, hanem inkább mellette marad, nem igazolódott be. Több áldozat elhagyja bántalmazó feleségét/partnerét, de több mint ötöde jelenleg is a kapcsolatban maradt (10. számú ábra).

Véget vetni egy kapcsolatnak a legtöbb esetben nehéz, hosszadalmas, fájdalmakkal járó folyamat, abban az esetben is, ha egy bántalmazó kapcsolatról van szó. Döntéseket kell hozni azzal kapcsolatban, hogy ki tartózkodik továbbra is a közös lakásban, (ha van) közös gyermekük, akkor ő kinél maradjon. A folyamat rengeteg veszteséggel jár. Sok esetben a két fél különélése esetén sem szakad meg a bántalmazások folyamata. A közös gyermekkel való kapcsolattartás, a szülői jogok érvényesítése további bántalmazási folyamatokat hozhat magával. Az áldozatnál idővel különböző mentális zavarok léphetnek fel, poszttraumás stressz-zavar, depresszió kíséretében. Szenvedélybetegség kialakulásának lehetősége is fennállhat, alkoholhoz, esetleg kábítószerhez nyúlhat a bántalmazott. Amennyiben az áldozat beletörődött rávetített alsóbbrendűségébe, és úgy lép ki a kapcsolatból, hogy minden a partneré marad, a bántalmazásoknak vége szakadhat ugyan, de amint az áldozat változtatni szeretne – a sokszor egyoldalú – megállapodáson, a bántalmazó ismét megfélemlítéshez folyamodhat (NANE, 2015). A nemi élet, a szexualitás fontos, meghatározó tényező egy jól funkcionáló párkapcsolatban. Megkérdeztük a bántalmazott férfiakat, milyen gyakran élnek nemi életet bántalmazó partnerükkel. A 95 válaszadóból közel egyharmaduk (27 fő) egyáltalán nem, 17 fő havonta ötnél kevesebbszer, 15 fő hetente egyszer-kétszer, 9 fő pedig évente ötnél kevesebbszer él nemi életet párjával. A többi válaszadó esetén (7 fő) heti rendszerességgel, a fennmaradó további személyek pedig évente 5–10 alkalommal élnek nemi életet partnerkapcsolatukban.

Negyedik hipotézisünk vizsgálata során (11. számú ábra) lineáris skálán kellett bejelölniük a válaszadóknak, mennyire szégyellik, hogy partnerük bántalmazza őket. A skálán lévő számok növekedésével (1–6-ig) jelölhették szégyenérzetük mértékét. A válaszadók egy része teljes mértékben szégyelli az átélt bántalmazást (26,3%), 38,9% pedig szégyelli az átélt bántalmazást. Eszerint a megkérdezettek több mint fele (65,2%) megalázva érzi magát amiatt, hogy férfi létére bántalmazott. 12 fő (12,6%) talán a beletörődés miatt, vagy más okból, de egyáltalán nem érez szégyent az elszenvedett bántalmazás miatt. Hipotézisünk e része igaznak bizonyult, mivel a legtöbb bántalmazott férfi valóban szégyelli, hogy partnere bántalmazza.

11. számú ábra: A válaszadó mennyire szégyelli, hogy felesége/partnere bántalmazza
(Forrás: A szerző saját szerkesztése)

Vizsgáltuk továbbá, hogy a válaszadó bántalmazott férfiak többsége túri-e a bántalmazást, vagy próbál ellene tenni valamit. Az érintettek harmada (29,5%) túri a bántalmazást, 17,9%-uk visszabeszél bántalmazó partnerének, 15,8% elmenekül párja elől, 14,7% nem védekezik, 2,1% visszaüt, 6,3% könyörög partnerének, hogy ne bántsa, 13,7% pedig az egyéb válaszlehetőséget jelölte, saját gondolatait osztotta meg.

„Közlöm vele, hogy ha ennyire rossz a kapcsolat, szálljon ki belőle.”

„Tűröm a bántalmazást, de előfordult, hogy visszaütöttem.”

„Korábban tűrtem, de most már visszabeszélek neki.”

„Érzem, hogy nincs rendben fejben, elfogadom, mert fogadtam, hogy jóban rosszban kitarok mellette.”

„Tűrtem a bántalmazást, de jelenlegi párom már nem bántalmaz.”

„Próbálok lefogni, volt olyan, hogy vissza is ütöttem neki, ha már más lehetőség nem volt.”

„Együttélésünk során megpróbáltam lehiggasztani, különválásunkat követően, ha szélsőségessé kezd válni, akkor feljelentem, vagy magánvádas eljárásban bírósághoz fordulok. Ha a gyereket használja fel, akkor a gyámhivatalhoz fordulok.”

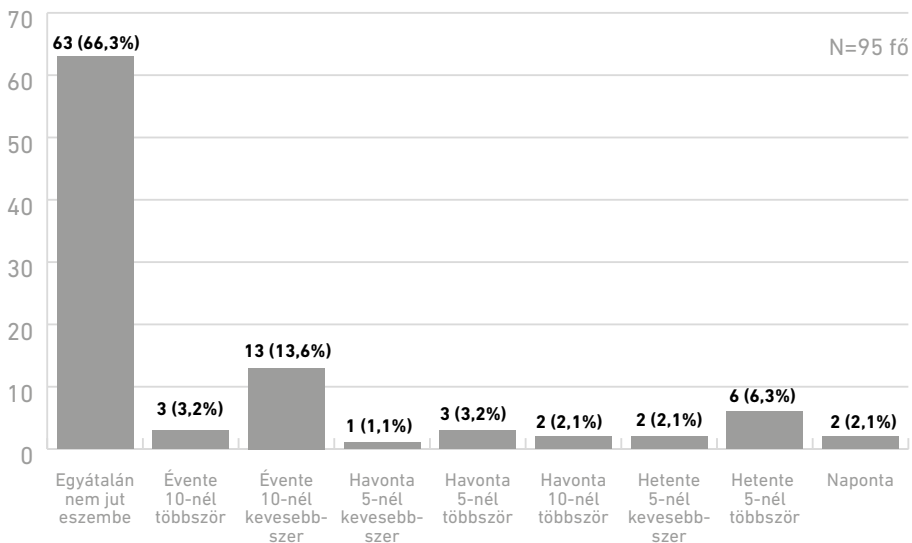
„Általában amilyen az adjonisten olyan a fogadjisten stílusban viszonyulok hozzá.”

„Nem menekültem, inkább csak elmentem otthonról, amíg lenyugodott.”

Hipotézisünk, amely szerint a bántalmazott férfiak többsége túri a felesége/partnere által alkalmazott erőszakot, beigazolódott. A válaszadók 44,2%-a túri a bántalmazást vagy nem védekezik. A fizikai viszont-agresszió (2,1%) nem mutat magas számot a kutatás alanyainak vonatkozásában. Sok bántalmazott személyt foglalkoztat az öngyilkosság gondolata. Az a személy, aki saját életének kioltására készül sok esetben verbális vagy nonverbális jelzést küld a körülötte lévő személyeknek, hogy bajban van. Verbális jelzés esetén fenyegetések formájában jelenhet meg az öngyilkosság ténye, míg a nonverbális jelzéseknél láthatóan nem érzi jól magát, reményvesztett, kinézete, viselkedésmódja elárulja, hogy bajban van. Ezen jelek észrevétele nagyon fontos, életmentő lehet, de sajnos a bajban lévő személy környezete jellemzően csak az öngyilkosság megtörténte után döbben rá, hogy a jelek ott voltak a szemük előtt, mégsem vették komolyan azokat (Szabóné, 2004).

Vizsgáltuk azt is, hogy a bántalmazott férfiakat fenyegeti-e partnerük öngyilkosság elkövetésével. A bántalmazó partnerek több mint fele (58,9%) nem fenyegeti párját ezzel, azonban 41,1% zsarolja párját az elkövetés tényével. Ez utóbbiak közül 9,5% próbált már öngyilkosságot elkövetni, azonban a többség (90,5%) nem.

Érdekelt bennünket, hogy magának a bántalmazott férfinak milyen gyakran jut eszébe az öngyilkosság (12. számú ábra). A válaszadók 66,3% egyáltalán

12. számú ábra: A válaszadóknak milyen gyakran jut eszébe az öngyilkosság (Forrás: A szerző saját szerkesztése)

nem gondolt öngyilkosságra, 10,5% évente tíznél kevesebbszer azonban igen, 6,3% gondol erre hetente ötnél többször, 2,1% pedig naponta többször érzi azt, hogy nincs értelme élnie. Eszerint a 95 válaszadó közül 37 főt (33,7%) foglalkoztatott már az öngyilkosság gondolata. Magyarország összlakosságát tekintve a KSH adatai alapján az öngyilkosságot elkövetett személyek száma 2014-ben 1927 fő, 2015-ben pedig 1870 fő volt. Három és félszer nagyobb volt a férfi öngyilkosságot elkövetők aránya, mint a nőké (URL3, URL4).

Számos esetben a problémákat különböző függőséget okozó szerek használatával próbálják megoldani a kapcsolatban résztvevő felek. Nem csak a férfiak, de a nők is élhetnek e szerekkel. Kutatásunkban kitértünk arra is, hogy a bántalmazott férfiak felesége/partnere fogyaszt-e alkoholt vagy kábítószerrel. A válaszadó férfiak partnereinek harmada (36,7%) alkalmanként, 33,7%-uk pedig egyáltalán nem fogyaszt alkoholt vagy kábítószerrel. Többen megjegyezték, hogy kábítószerrel nem, de alkoholt azért alkalmadtán fogyaszt partnerük. A válaszadók alig több mint tizede (13,7%) nem tudja, hogy partnere él-e ezekkel a káros szerekkel. Nyolc megkérdezett (8,5%) partnere heti szinten, hét személynél (7,4%) pedig napi szinten használja ezeket a szereket. Magyarország, a KSH adatai alapján, a világ alkoholt fogyasztó országai között a 17. helyen helyezkedik el. 2015-ben az alkoholisták becsült száma 393 000 volt. A nyilvántartott alkoholisták száma 15 683 fő, melyből 11 329 férfi és 4354 nő (URL5; URL6).

A bántalmazó családi környezetben felnövő gyermekek is áldozatok, annak ellenére, hogy nem ők a bántalmazás elsődleges célpontjai. Állandó félelemben élnek, legyen szó fizikai vagy akár „csak” szóbeli bántalmazásról, ugyanúgy részesül az agresszióknak, hiszen látják és hallják, ami körülöttük zajlik. *„Az ilyen gyerekekben sokszor egyfajta trauma-alapú világszemlélet alakul ki – a világot veszélyekkel teli, igazságtalan, kiszámíthatatlan helynek élik meg, ahol éppen azok az emberek bántják őket, akiknek az lenne a dolga, hogy óvják és szeressék őket.”* (NANE, 2015, 59.) A szülők számos esetben nincsenek tekintettel arra, hogy gyermekük fültanúja veszekedésüknek, s ezzel ártanak gyermekeiknek és egymásnak. A gyermekben félelem alakul ki, és jól megfigyelhetően ragaszkodik ahhoz a felnőtthez, aki nem bántalmazza, nem árt neki. Evési zavarok és alvásproblémák léphetnek fel náluk, akár rémálmok kíséretében is. Bármilyen erőszak jut eszükbe félelmet kelthet bennük, legyen ez egy tárgy vagy akár csak egy játék, messziről elkerülik azt. Megfigyelhető, hogy az ilyen atrocitásoknak kitett gyermek az óvodában vagy az iskolában agresszívan viselkedik társaival szemben, és egyéb viselkedészavarok is felléphetnek náluk. A bántalmazásokat átélő gyermekekben gyakran büntudat alakul ki, magukat hibáztatják, azt hiszik ők a probléma forrása, miattuk történik mindez (NANE, 2015;

McGee, 2000). „Azoknál a gyerekeknél, akik tanúi családon belüli erőszaknak, de őket magukat nem bántalmazták, hasonló mértékű stresszt és egyéb tüneteket lehet mérni, mint a bántalmazott, de felnőttek közti erőszaknak ki nem tett gyerekeknél. Az egyetlen jelentős különbség az, hogy a közvetlenül bántalmazott gyerekeknél szignifikánsan gyakoribbak a viselkedéses problémák.” (Bancroft –Silverman –Ritchie, 2013.)

A bántalmazott férfiaknak szóló kérdőívünk a család más tagjaira kiterjedő bántalmazást is vizsgálta. Arra a kérdésre kerestük a választ, hogy érint-e a bántalmazó nő agresszivitása más családtagot is (13. számú ábra). A válaszadók közül 60% jelölte meg, hogy a családon belül más személy is elszenvedője felesége/partnere bántalmazásának. A nő részéről történő gyermekbántalmazás a megkérdezettek több mint felénél (55,8%) áll fenn, lánygyermekük bántalmazása 29,5%, míg a fiúgyermekükkel szembeni agresszió 26,3%. A nő általi bántalmazás kiterjed a férfi édesanyjára (14,7%), a férfi édesapjára (8,4%), valamint a bántalmazó nő saját családjára, édesanyjára (12,6%), édesapjára (6,3%) és testvérére (9,6%) is. Tehát a bántalmazó nő saját családjával szemben is agresszív. Hat fő (6,3%) választotta az egyéb válasz lehetőséget, amelyben további bántalmazottakat soroltak fel: a férfi testvéreit, barátokat, a bántalmazó nő korábbi partnereit, mindkét lánygyermeküket, két válaszadó férfinak pedig korábbi kapcsolatából született lánygyermekét.

Elkövetett erőszak következményei

A bántalmazást átélő férfiak közül 87 fő (91,6%) nem tett feljelentést a rendőrségen bántalmazása miatt, csupán nyolcan (8,4%) tették ezt meg.

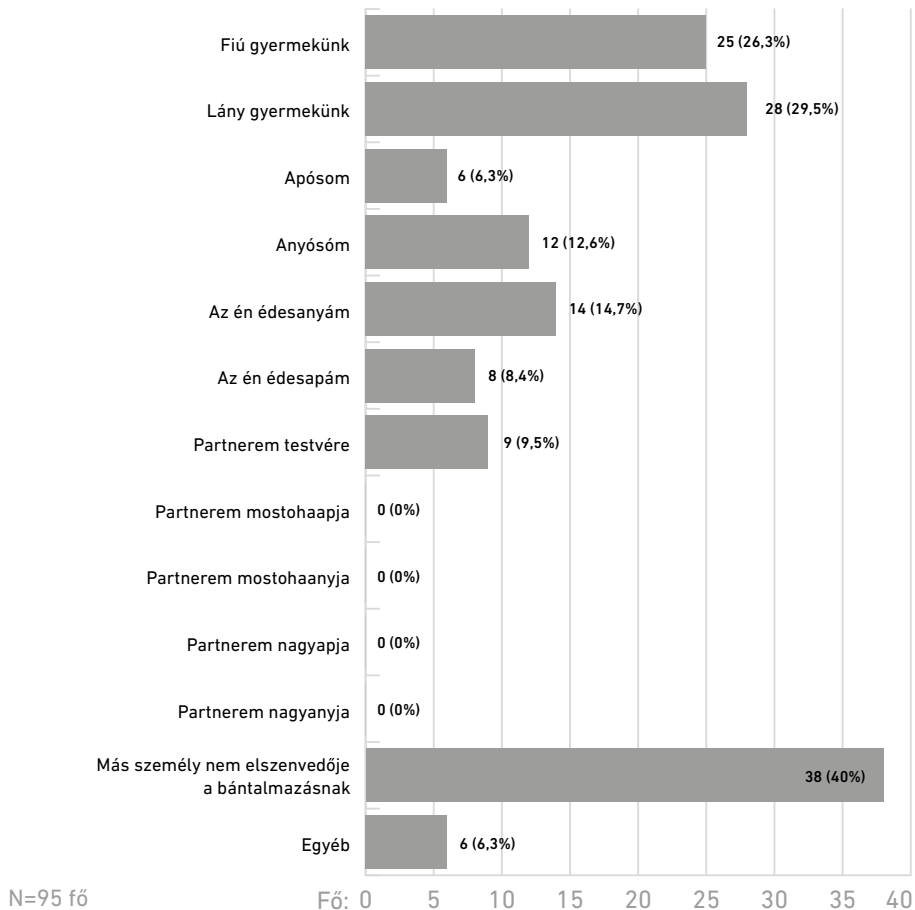
Kitértünk arra is, hogy a kezdeményezett eljárások milyen eredménnyel zárultak. Az alábbi válaszok érkeztek.

„Kb. 5 nap elzárás gyógyintézetben.”

„Távoltartási végzés.”

„Az eljárást megszüntették.”

„Kapsolattartás akadályozása, gyermek ellenem nevelése okán tettem több alkalommal is feljelentést a jogerős gyámhivatali bírságolás után, de jellemzően az ügyészség szerezsenmosdatásának köszönhetően az anya mindig megúszta a felelősségre vonást, a rendőrségnek meg a leghalványabb fogalma sincs arról, hogy a kapsolattartás akadályozása, vagy az ellennevelés kiskorú bántalmazása. A rágalmozásai, becsületsértő kijelentései kapcsán nem a rendőrség, hanem a magánvád okán a bíróság illetékes, mely eljárásokban el is ítélték.”

13. számú ábra: A válaszadó felesége/partnere bántalmazásának további elszenvedői
(Forrás: A szerző saját szerkesztése)

„Semmi, a rendőrség magasan lesajnálja a családon belüli ügyeket és szabadul tőlük.”

„Neki szabad bántalmazni, mert ő nő.”

„Visszavontam, a béke kedvéért.”

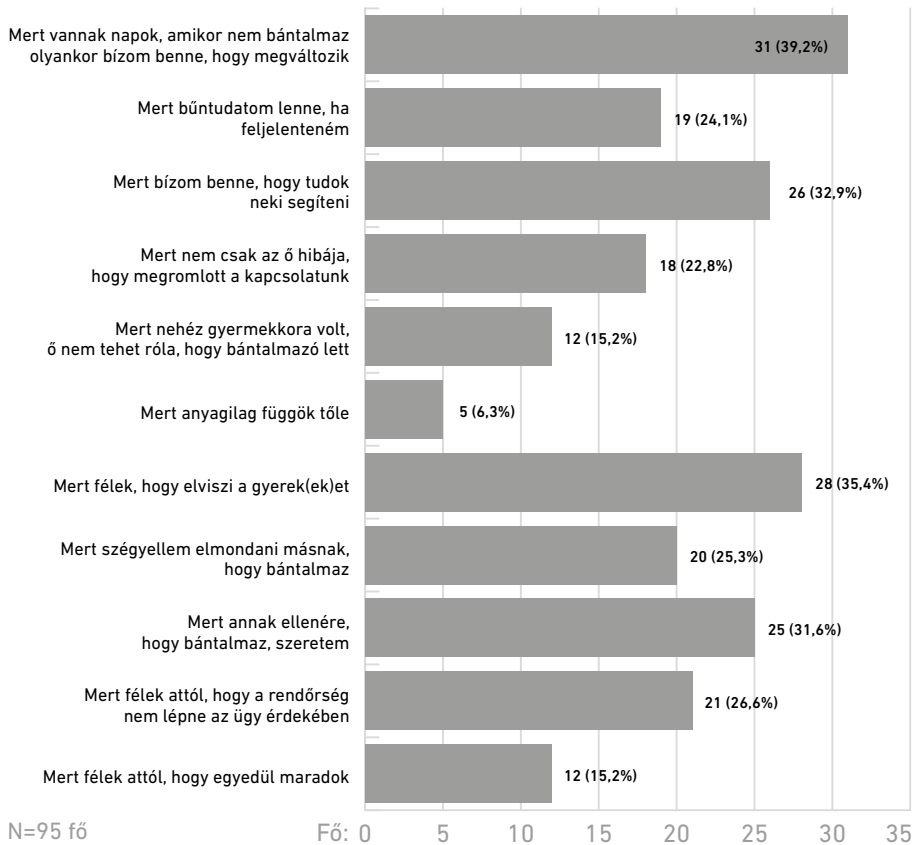
A legtöbb esetben azonban nem folytattak le eljárást. Ennek oka, hogy a bántalmazott férfi még a feljelentés előtt visszalépett, vagy a feljelentés megtörtént ugyan, de a hatóság nem tartotta indokoltnak az eljárás elindítását. A bántalmazott férfiak indokai ezek voltak.

„Mert nem bízom a hivatalok szakértelmében.”
„Nem bízom a rendőrségben. Eredménytelenek, és az ügyintézés további megaláztatásokkal, kellemetlenségekkel járna.”
„A jelenlegi világ kizárólagosan nőpárti. A problémám a világ szemében nem létezik.”
„Mert amikor jeleztem a rendőrnek az esetet, kiröhögött. Nem akart jegyzőkönyvet sem felvenni az esetről. A rendőrség hozzáállása szerint csak az számít, amikor egy férfi bántalmaz egy nőt, ha fordítva történik, annak nincs jelentősége, nem is foglalkoznak vele. Ezek után megalázóznak és feleslegesnek érzem, hogy a rendőrséghez forduljak.”
„Nem tettem feljelentést. Nem is igazán tudatosult bennem a bántalmazás ténye. Annyira leépítette az önbizalmamat, hogy jogosnak éreztem, ahogyan bánik velem.”
„Nem érte el sosem a büntetőjogi küszöböt.”
„Nem történt tettleges bántalmazás.”
„Nem lett volna értelme, kinevettek volna.”
„Gyerek ne sérüljön jobban, pszichológus és ügyvéd tanácsa, rajta csapódna le még jobban a dolog.”
„Nem akartam, hogy elmarasztalják. Hittem benne, hogy átmeneti a probléma.”
„Válójélben vagyunk, így talán megoldódik valamelyest.”
„Mert a hatóságokat csak egy dolog érdekli: a nők kimosdatása mindenből. Értelmetlen dolog eljárást indítani.”
„Nem volt súlyos a bántalmazás, és gyakori se a tettlegesség, a lelki, annál inkább.”
„Nem volt releváns érzelmi sanyargatás miatt feljelentést tenni ellene, a gyermekeim elidegenítése családomtól pedig nem volt bizonyítható.”
„Tartottam a haragjától.”
„Családsegítő szolgálat bevonásával próbáltunk változtatni.”
„A hatóság nem veszi komolyan az olyan ügyeket, ahol egy nő bántalmazza a férfit, talán még ki is nevetik. A nők kifinomultan, szavakkal bántják a partnereiket, amit nehéz bizonyítani (nincs láttelel) Pszichológiai vizsgálattal tárható csak fel.”
„Mert az akkori párom rendőr volt, nem éreztem, hogy nyerhetek.”
„Mert a gyámhivatalhoz irányított a rendőrség.”
„Szerettem és reméltem, hogy együtt meg tudjuk oldani a gondjainkat!”
„Még nem mertem feljelentést tenni.”
„Szégyelltem volna, magam is rendőr vagyok.”

A válaszokban a bántalmazott férfiak reménytelensége, csalódottsága tárul elénk. Nem mernek, és/vagy nem tudnak bántalmazottságukból kitörni, mert sokan

nem hisznek nekik, nem támogatják őket. A lelki terror egy olyan bántalmazási forma, amely ténylegesen nehezen bizonyítható. Elszenvedője sok esetben csak magára számíthat, hiszen tárgyi bizonyíték hiányában szinte senki nem hisz a bántalmazott férfiakkal. A rendőrség számos esetben nem fordít kellően nagy hangsúlyt a családon belüli erőszak áldozatainak megvédésére, családi vitának tulajdonítja azt, különösen abban az esetben, ha a sértett férfi. Jobb esetben megpróbálnak beszélni a két féllel, közvetíteni közöttük, vagy családsegítő szolgálathoz, gyámhivatalhoz küldik őket, de ez nem elsődleges hivatali kötelességük. A rendőrség egymaga nem képes kibékíteni a családot, eljárás indítása pedig tettlegesség nélkül sokszor hiábavaló lenne, ennek okán a család civil szervezetekhez, esetleg a bírósághoz irányítása az egyetlen, amit tehet. Gyakran a másik fél feletti uralkodás vágya, és az ebből kiinduló agresszió végetvételére csak a kapcsolat megszakítása lehet megoldás. A rendőri munka nem a kapcsolatok helyreállításáról szól, így csupán átmenetileg tudja félbeszakítani a viszályt, ideiglenesen elérni a harmóniát. Amennyiben rendelkezésükre áll valamiféle bizonyíték, a rendőr tájékoztatja a sértettet a feljelentés joghatásairól, az eljárás menetéről. Ha ezek után a sértett benyújtja a keresetet az eljárás megindítására, abban az esetben sem válik biztossá, hogy elítélik a vádlottat. Sokszor előfordul viszont az is, hogy a sértett különböző indokok miatt visszavonja az feljelentést. Abban az esetben, ha a vádlott szabadon távozhat, és visszakerül családi környezetébe, a bántalmazások nagy valószínűséggel folytatódhatnak tovább (URL7; Szociális és Családügyi Minisztérium Nőképviselési Titkárság, 1999).

Arra a kérdésre is kerestük a választ, hogy a bántalmazott férfi miért nem hagyja el bántalmazó partnerét, miért nem tesz feljelentést (14. számú ábra). Szakirodalom alapján különböző állításokat fogalmaztunk meg, amelyek azt célozták, hogy kiderüljön mi jellemző a megkérdezettek kapcsolataira. A bántalmazott férfiak közül 31 fő (39,2%) azért marad partnere mellett, mert vannak napok, amikor nem történik bántalmazás, olyankor bíznak benne, hogy partnerük viselkedése megváltozik. 28 fő (35,4%) azért nem tesz feljelentést, mert fél, hogy partnere elviszi tőle gyermekeit. 26 bántalmazott férfi (32,9%) bízik abban, hogy tud partnerének segíteni. 25 fő válaszadó (31,6%) annak ellenére, hogy bántalmazza, szereti partnerét. 21 bántalmazott férfi (26,6%) fél attól, hogy a rendőrség nem lépne az ügy érdekében, így nem tesz feljelentést. 20 megkérdezett (25,3%) szégyell másokkal beszélni arról, hogy bántalmazták, 19 bántalmazottnak (24,1%) pedig büntudata lenne abban az esetben, ha feljelentené párját. 18 férfi (22,8%) úgy gondolja, nemcsak partnere hibája, hogy megromlott a kapcsolatuk, 12 válaszadó (15,2%) pedig felesége/partnere bántalmazó magatartását nehéz gyermekkorára vezeti vissza, amelyről azt

14. számú ábra: Miért nem tett feljelentést a válaszadó, miért nem hagyja el feleségét/partnerét (Forrás: A szerző saját szerkesztése)

gondolja, partnere nem tehet (kvázi megbocsátja tettét). 12 bántalmazott férfi (15,2%) fél attól, hogy egyedül marad, így inkább bántalmazó partnerével él (ennek háttérében akár partnerfüggőség, illetve Stockholm-szindróma is állhat). Anyagi függés öt megkérdezett (6,3%) esetén áll fent.

Kutatásunk végén arra kértük a bántalmazott férfiakat, osszák meg velünk jövőbeli terveiket, gondolataikat, mit tehetnének annak érdekében, hogy véget vessenek a bántalmazásoknak.

„Csak és kizárólag a kapcsolat megszakítását látom egyedüli megoldásnak, nincs megfelelő jogorvoslat, ha férfi a bántalmazott.”

„Határozottabbnak kell lennem.”

„Próbálok neki segíteni.”

„Folyamatosan próbálok felhívni a figyelmét arra, hogy ez így nem helyes.”

„Arra jöttem rá, hogy az agresszivitás fontos eleme, eszköze az életnek [...] akit meg kell büntetni azt meg kell büntetni, akit meg kell ütni azt meg kell ütni, ha az ember elhamarkodottan üt, büntet, akkor bocsánatot lehet kérni, de mindenkivel szemben le kell szögezni, hol vannak a határok, akár idegen, akár rokon, akár élettárs, akár a »miniszterelnök«. A jámbor embert megtaláljak a gonoszak. A gonoszság ellen tényleg nincs más mód csak a büntetés [...] csak mellette van, amikor az ember maga is gonosszá válik...”

„Semmit. Ha mást keresnék is egy életen át kísérténeék a történetek.”

„Ott kellett volna hagyni az első árulkodó jelnél.”

„Semmit, azt csinálom, amit mond.”

„Eddig semmi nem jött be, próbálkozni kell.”

„Szigorúbb határokat szabok neki és igyekszem érzelmileg nem bevonódni.”

„Nincs mit tenni. Örülök, hogy nem szúrt le éjszaka.”

„Dokumentálni, amikor a gyermekem bántalmazza.”

„Szerintem semmit sem tehetek.”

„Megerősödöm, sarkamra állok, megmondom, mi nem tetszik, ha kell, visszaütök, keményen.”

„Válás (és beletörődöm, hogy elvesztem a gyerekeket és a vagyonom, amiért én dolgoztam meg, valamint fizethetek egy akkora gyerektartást, ami mellett már nem fogok tudni új életet kezdeni).”

„Jelenlegi joggyakorlatokat figyelembe véve semmit.”

„Kiléptem a kapcsolatból. De ezzel nem lett vége mindennek. Most a gyermekekkel való kapcsolatot korlátozza. Mivel úgy végződött a történetünk, hogy én önként bevonultam addiktológiai kezelésre – 3 éve, és azóta nem iszom –, nekem papírom van róla, hogy alkoholista vagyok. Neki nem volt szüksége kezelésre, le tudott szokni. Így a gyermekelhelyezésben eleve hátránnyal indulnék. Lehet, teljesen el tudna tiltani a gyerekektől. Képes rá. Így papíron nem váltunk el, és kéthetente csak egy nap találkozhatom a fiammal (6 éves), a lányomat (2 éves) pedig csak akkor láthatom, mikor a fiamat viszem-hozom.”

„Komolyabb munkát kell találnom, több pénzért.”

„Már nem engedek neki, élem saját életemet. Ha megvadul, engedem »pofára esni«. Ha nyugdíjba megyek, visszaköltözöm szülőhelyemre, ahová őt nem viszem magammal – ezt tudja.”

„Szerencsére megtettem az egyetlen lehetséges lépést: elköltöztem és elváltam. Ma már boldog párkapcsolatban élek és van egy gyönyörű kisfiam egy csodálatos nőtől.”

„Sajnos semmit. A gyerekeimet elvinné tőlem, őket pedig nagyon szeretem. Azt is mondta, hogy válás esetén akkora gyerektartást akasztana a nyakamba, hogy garantáltan belerokkanok.”

„Párterápia vagy külső szakember bevonása.”

„Igyekszem a sarkamra állni, felvenni a verbális harcot, hogy változzanak az erőviszonyok, szerepek.”

„Semmit. Ha védelemért, vagy jogaim érvényesítése érdekében fordulok hatáskörrel rendelkező szervekhez, csekély mértékűnek állítják be, elszenvedőként engem próbálnak okozónak, vagy provokátornak beállítani.”

„Elhagytam és most pereskedem a gyermekemért.”

„Tűrök.”

„Válok. Kevés vagyok én ahhoz, hogy ezt megoldjam.”

„Sajnos a rossz lányok sosem alszanak és a magyar jogtörvény a nők ellen nem nagyon akar elindítani pereket és így szenved sok ezer Magyar férfi, fiú csorbát mind önmagával mind a világgal szemben. Pedig sok ezer férfi, és fiú van, ki többre tudná vinni, csak a férfiaknak, fiúknak is van szíve, ha bántják őket. Ők is érző emberi lények!!!”

„Elválok, mert a feljelentésnek nincs értelme, nincs következménye!”

„Meg kell értenem, hogy a partnerem szelleme beteg. Ő nem diktálhatja nekem és családomnak a tempót! Ha nem így lesz, megbetegíti a gyerekeimet!”

„Elváltam, vége.”

„Hivatalos útra léphetek, de a gyermekünkön állna bosszút.”

„Szakember segítségével, ha nem segít a kapcsolaton, akkor a kapcsolat befejezése.”

„Semmit, a gyermekem nála van, anyagilag és érzelmileg tönkre akar tenni. A gyermeket hol fegyverként, hol pajzsként használja. Csak pszichológiai vizsgálatlaltal lehetne feltárni pszichopata énjét.”

„Segítséget kérni, vállalni a felelősséget és merni lépni.”

„Következetesen saját határokat kijelölni, nálam ez válással járt, mert beadta a válópert – szerencsémre.”

„Próbáltam megértőbb lenni, szerettem volna, ha párterápiára mentünk volna, de ő más megoldást választott. Megcsalt és gyermekünket elrabolva a szeretőjéhez költözött és még ő adta be a válópert!”

„Megpróbálok ügyvéddel beszélni, és óvatosan megtenni a kellő lépéseket az ügy megoldása érdekében.”

„Igyekszem a nyilvánosság figyelmét felhívni arra, hogy a hatóságok a nők általi bántalmazást és annak különböző formáit sem veszik komolyan, sőt ezt a kategóriát nem létezőként kezelik.”

„Miután már elment tőlem, s gyermekünket is magával vitte, harcolok a gyermekem egészségéért és azért, hogy visszakerüljön. Ugyanis, sajnos az anya, most

a gyermeket teszi tönkre, hogy kellőképp nem gondoskodik róla. Egészségi állapotának javítását háttérbe szorítja, saját ambícióinak előtérbe helyezésével.”
„Mindent megtettem, volt partnerem kiterjesztette a bántalmazást a gyerekemre, velem szemben pedig a nyilvánosság előtt, de három év kellett és kifogyott az eszközökből. Végig kell csinálni, más megoldás nincs, ha terror hajlamú személlyel hoz össze a sors.”
„Elmenekülök.”
„Sokat. De ehhez a másik fél bevonása is kell.”
„Elváltunk, ez volt a leghelyesebb.”

Összegzés

A családon belüli bántalmazás napjainkban egyre nagyobb nyilvánosságot kap. A legtöbb ember azonban csak a nők és a gyermekek bántalmazására asszociál, a férfiak bántalmazásának hallatán esetleg egy idős férfi bántalmazására gondolnak csak. Sokakban fel sem merül, hogy egy felnőtt férfit bántalmazhat családtagja, akár saját felesége/partnere is. Kutatásunk célja a partnerük által bántalmazott férfiak felkutatása, áldozati szerepük feltárása volt.

Első hipotézisünk, amely szerint a férfi áldozatok többsége nem hagyja el bántalmazó feleségét/partnerét, mellette marad, nem igazolódott be. A válaszadó 95 fő bántalmazott férfi közül 41 személy (43,3%) elhagyta partnerét. Szakirodalmi állítások szerint az áldozat legtöbbször bántalmazó partnere mellett marad. Kutatásunk szerint azonban a válaszadó, bántalmazott férfiak nagy része kilépett a bántalmazó kapcsolatból. A válaszadók (95 fő) több mint fele (52,7%) az őt ért bántalmazás miatt tette ezt meg.

Második hipotézisünkben azt feltételeztük, hogy a férfiak többségét gyermekkorában bántalmazta az édesanyja. Feltevésünk igaznak bizonyult, hiszen a válaszadók több mint felét (56,8%) gyermekként valóban bántalmazta az édesanya. Talán a szülői példa, a helytelen bánásmód miatt e férfiak társuknak is bántalmazó személyt választottak. Az áldozatszerep már-már természetessé vált számukra. Ez esetben nem beszélhetünk normális női-férfi viszonyról, a két nem egyenlőségéről, normális párkapcsolatról. Az édesanya bántalmazása sok esetben teljes felnőtt életükre kihatással lehet.

Megállapítottuk, hogy mintánkban a leggyakoribb, férfiak ellen irányuló bántalmazási forma a szóbeli erőszak, azonban a fizikai bántalmazás sem elhanyagolható mértékű az agresszív nő részről. A kérdésre a leggyakrabban bejelölt válaszok valóban a szóbeli erőszakra jellemző cselekmények voltak. A legtöbb bántalmazott férfit sértegeti, kritizálja (72%), kiabál vele (71,2%), fenyegeti

(62,1%), manipulálja (51,5%), illetve nevetségessé teszi mások előtt (42,4%) a párja.

A bántalmazott férfiak többsége szégyelli és túri a felesége/partnere által okozott bántalmazást. A válaszadók több mint fele (65,2%) szégyelli, hogy férfi létére bántalmazott, harmada (29,5%) túri, 14 személy (14,7%) pedig nem védekezik partnere bántalmazása ellen. Nem mernek segítséget kérni, hiszen megvetik, kinevetik őket, nem hisznek nekik, így nincs más választásuk, mint túrni vagy elmenekülni, hiszen ha visszaütnének egy nőnek, akkor őket nyilvánítanák bántalmazónak.

Kutatásunkban a családon belül elkövetett, nők által férfiakra okozott bántalmazásokat vizsgáltuk. Arra szeretnénk felhívni a figyelmet, hogy az agresszió e formája is jelen van társadalmunkban. A nőkhöz hasonlóan, a férfiak is ugyanúgy lehetnek áldozatok és elkövetők is. Ugyanúgy joga van a védelemre, segítségre és jogainak érvényesítésére a férfiakra is, mint ahogyan a nőknek. Mind a nők által, mind a nőekkel, gyermekekkel szemben elkövetett bántalmazás bármely formáját nem tartjuk megengedhetőnek.

Felhasznált irodalom

- Antal I. (2008): *Erőszak a párkapcsolatokban*. Kolozsvár: Kolozsvári Egyetemi Kiadó
- Bancroft, L. (2015): *Mi jár a bántalmazó fejében? Az erőszakos és uralkodni vágyó férfi*. Budapest: Háttér Kiadó – NANE Egyesület
- Bancroft, L. – Silverman, J. G. – Ritchie, D. (2013): *Lehet-e jó apa a bántalmazó? A partnerbántalmazás hatása a szülő-gyermek kapcsolatra*. Budapest: Háttér Kiadó – NANE Egyesület
- Bandura, A. (1967). *The role of modeling processes in personality development*. In: Hartup, W.W. – Smothergill, N.L. (et.al): *The young child*. Washington: National Association for the Education of Young Children
- Berezkei T. (2012): *Rejtett indítékok a párkapcsolatban. Vonзалom, párválasztás, szexualitás*. Budapest: Kulcslyuk Kiadó
- Cook, P. W. (2009): *Abused Men. The Hidden Side of Domestic Violence*. Second Edition. Westport, Connecticut: Greenwood Publishing Group
- Evans, P. (2012): *Szavakkal verve. Szóbeli erőszak a párkapcsolatokban*. Budapest: Háttér Kiadó – NANE Egyesület
- Goldberg, W.G. – Tomlanovich, M.C. (1984): *Domestic violence victims in the emergency department. New findings*. *Journal of the American Medical Association*, 24, 3259-3264.
- Gyarmati T. (1996): *Hallgatag falak. Szexuális erőszak a családban*. Miskolc: Adolész Könyvkiadó
- Herczog M. (2007): *Gyermekbántalmazás*. Budapest: Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalom-szolgáltató Kft.

- Herman, J. (2011): *Trauma és Gyógyulás. Az erőszak hatása a családon belüli bántalmazástól a politikai terrorig*. Budapest: Háttér Kiadó – NANE Egyesület
- Kuritárné Szabó I. – Tisljár-Szabó E. (2015): *Úgy szerettem volna, ha nem bántottak volna. A családon belüli gyermekkori traumatizáció: elmélet és terápia*. Budapest: Oriold és Társai Kft
- McGee, C. (2000): *Childhood Experiences of Domestic Violence*. London: Jessica Kingsley Publishers Ltd.
- Morvai K. (1998): *Terror a családban. A feleségbántalmazás és a jog*. Budapest: Kossuth Kiadó
- Nők a Nőkért Együtt az Erőszak Ellen Egyesület (2015): *Miért marad? Családon belüli és párkapcsolati erőszak. Hogyan segíthetünk?* Budapest: NANE Egyesület
- Ranschburg J. (1998): *A nő és a férfi*. Budapest: Typofot Gmk.
- Ranschburg J. (2006): *A meghitt erőszak*. Budapest: Saxum Kiadó Bt.
- Ranschburg J. (2007): *Rögök az úton. Egyén és család. Pszichológiai írások*. Budapest: Saxum Kft.
- Révész Gy. (2004): *Szülői bánásmód – Gyermekbántalmazás*. Budapest: Új Mandátum Könyvkiadó
- Szabóné Kármán J. (2004): *Családgondozás – krízisprevenció*. Budapest: Medicina Könyvkiadó Rt.
- Szociális és Családügyi Minisztérium Nőképviselői Titkárság (1999): *Erőszak a családban (Mit tehet a rendőrség a családi kapcsolatokon belül a nők ellen elkövetett erőszak leküzdése érdekében?)*. Munkadokumentum. Budapest: Szociális és Családügyi Minisztérium Nőképviselői Titkárság
- Szőör A. (2007): *Az erőszak neve: Fenség. Erőszak a családon belül*. Budapest: Kairosz Kiadó
- Tamási E. (2005): *Bűnös áldozatok. A családon belüli erőszak férfi szereplői*. Budapest: BM Duna Palota és Kiadó
- Tóth O. (1999): *Erőszak a családban*. Társadalompolitikai Tanulmányok, 12.
- Virág Gy. (2005): *Családi iszonyok. A családi erőszak kriminológiai vizsgálata*. Budapest: KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft.

A cikkben található online hivatkozások

- URL1: *Gyarmati Orsolya (2015): Bántalmazott férfiak: ők is lehetnek áldozatok!* <http://www.csaladhalo.hu/cikk/hatter/bantalmazott-ferfiak-ok-lehetnek-aldozatok>
- URL2: *Horváth Judit (2010): Terror és bántalmazás – ha a férfi az áldozat.* http://www.nlcafe.hu/ezvan/20100728/terror_es_bantalmazas_-_ha_a_ferfi_az_aldozat/
- URL3: *Kuslits Szonja (2016): Elkészerítő a hazai öngyilkossági statisztika.* <http://mno.hu/belfold/elkeserito-a-hazai-ongyilkossagi-statisztika-1362096>
- URL4: Központi Statisztikai Hivatal (2014): Magyar Statisztikai Évkönyv. http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/evkonyv/evkonyv_2014.pdf
- URL5: Központi Statisztikai Hivatal (2008): *A szenvedélybetegségek világa.* http://www.ksh.hu/szamlap/hosszuel_drg.html (letöltés: 2016. 10. 10.)

URL6: *Központi Statisztikai Hivatal (2016): A kábítószer – fogyasztók és alkoholisták gondozása.* http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_fek005.html

URL7: *ORFK Utasítás (2007): A családon belüli erőszak kezelésével és a kiskorúak védelmével kapcsolatos rendőri feladatok végrehajtására.* http://bunmegelozes.easyhosting.hu/dok/32_2007_ot_26_orfk_utasitas.pdf

A képmáshoz való jog és a sérelemdíj bírósági gyakorlatának tendenciái

Tendencies in Judicial Practice of Right to Own Portrait and of Fine for Offence

Absztrakt

A személyiségi jogok védelme napjainkban kiemelt jelentőséggel bír, tekintettel a képmás és hangfelvétel rögzítésére és továbbítására alkalmas technológiai fejlődésre és a közösségi média mindennapi szerepére. Különösen érzékeny ez a kérdéskör olyan esetekben, amikor valaki nem kívánja a nyilvánosság számára megosztani a fényképét, de hivatásának gyakorlása folytán mégis erre kényszerül. Tanulmányomban a szolgálatot teljesítő személyek képmáshoz fűződő jogának szabályozását és joggyakorlatát kívánom áttekinteni.

Kulcsszavak: sérelemdíj, képmáshoz való jog, bíróság, személyiségi jogok

Abstract

The protection of personal rights has an outstanding importance nowadays under consideration the development of technology for fixation and forwarding of pictures and audio recordings and the everyday role of the social media. Especially sensitive is this in cases when someone does not intend to share his portrait with the public but will be forced to do so because of his work. In this paper I intend to make a survey of the regulation and the juridical practice of rights to portrait for persons in public service.

Keywords: fine for offence, right to portrait, court, personal rights

A személyiségi jogokról általában

A felvilágosodás, a polgári korszak biztosította a személyiségi jogok védelmének előtérbe kerülését (Székely, 2011, 19.). Ennek eredménye, hogy a magyar

magánjogi szakirodalomban a 19. század második felétől kezdve a kérdéskört számos neves jogtudósunk vizsgálja (Frank Ignác, Fogarassy János, Wenzel Gusztáv, Zlinszky Imre, Pikler Gyula, Szladits Károly, Grosschmid Béni, Szászy-Schwarz Gusztáv, Marton Géza stb.).¹ Az 1900. évi magánjogi törvénytervezet már tartalmazott szabályozást a személyiségi jogok megsértése esetére. Ezt követik egyes külön törvények, így a sajtóról szóló 1914. évi XIV. törvénycikk, amely helyreigazítási jogokat állapított meg (20–23. §-ok), büntető rendelkezéseket tartalmazott (24–31. §-ok) és a nem vagyoni kár tekintetében a sajtó jogi felelősségét is először szabályozta Magyarországon (39. §). A kártérítés mértékének kialakítását ez a törvényünk a bíróság mérlegelési jogkörében hagyta meg.²

A becsület védelméről szóló 1914. évi XLI. törvénycikk a becsületsértés és rágalmozás büntetőjogi védelmét biztosította. Itt szeretnék utalni arra, hogy a magyar büntetőjogban létezett az úgynevezett szabadságelvonási díj, illetve az ártatlanul elítéltnak fizetendő sérelemdíj is a bűnvádi perrendtartásról szóló 1896. évi XXXIII. törvénycikk 589. §-a alapján. Ezen kívül a Magánjogi törvényjavaslat (Mtj.) 1114. §-a is szabályozta a nem vagyoni kár okozásáért való felelősséget (Zoltán, 1961, 405.), vagyis a második világháború előtti magánjog gyakorlata kidolgozta az eszmei károkért való kárpótlás elveit, azonban az ezzel kapcsolatos elvi határozatok 1952-ben eltörlésre kerültek, és helyettük a III. számú Polgári Elvi Döntés 1953-ban bevezette az általános kártérítés jogintézményét (Bónis, 1980, 342.).

Az 1959. évi Polgári Törvénykönyv³ (továbbiakban Ptk.) eredetileg a személyiségi jogokat személyhez fűződő jogok elnevezéssel szabályozta. Az eredeti szabályozás egy generálklauzulát tartalmazott, és nevesítve tartalmazta a név, a jóhírnév, a levéltitok, a magánlakáshoz és a jogi személy céljára szolgáló üzlethelyiséghez fűződő jog, a képmás és hangfelvétel, valamint a szellemi alkotásokhoz, a szerzői, találmányi, újítói, valamint a védjegy- és mintaoltalomhoz fűződő jog védelmét.⁴

Az 1959. évi Ptk. 1977. évi novelláris módosítása számos jelentős újítást eredményezett ezen a területen. A személyhez és a szellemi alkotásokhoz fűződő jogok védelme körében a régi Ptk. továbbra sem adott taxatív felsorolást, de pontosította a korábbiakat. A képmás és a hangfelvétel védelme tekintetében főszabály szerint az érintett személy beleegyezése volt szükséges, ami alól

1 A személyiségi jogok megsértésének a tételes jogi és jogirodalmi fejlődését Magyarországon. (Görög, 2004, 3., Landi, 2014, 65.)

2 Az 1914. évi XIV. törvénycikk 39. §-ához írt indokolásának 5. pontja.

3 1959. IV. törvény a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről.

4 1959. IV. törvény Ptk. 81–87. §-ai.

kivétel a nyilvános közszereplés esete. Hatóság engedélyével lehetőség nyílt arra, hogy az eltűnt személy képmását nyilvánosságra hozzák, de ennek további feltétele a nyomós közérdek vagy méltánylást érdemlő magánérdek. A súlyos bűncselekmény miatt büntetőeljárás alá vont személy képmását (hangfelvétele) nyomós közérdekből, az illetékes hatóság engedélyével szintén nyilvánosságra lehet hozni.

Napjainkban a személyiségi jogok védelme több szinten is megvalósul a magyar jogrendszerben. Az Alaptörvény és az egyes nemzetközi egyezmények közjogi védelemben részesítik azokat⁵, továbbá a büntetőjog is számos tényállást nevesít.⁶ Ehhez képest a polgári jog általános védelmet teremt a személyiségi jogoknak, amelyek megsértéséhez pedig magánjogi jogkövetkezmenyeket, szankciókat rendel.

A Ptk. általánosan védelemben részesíti a személyiségi jogokat és előírja, hogy azokat mindenki köteles tiszteletben tartani. Ez alapján a védelem mindenmű személyiségi jogra kiterjed. A Ptk. tartalmaz egyes konkrét tényállásokat, azonban ez nem jelenti azt, hogy csak ezekre szűkítené le a lehetséges személyiségi jogok körét.

A személyiségi jogok megsértése azt eredményezi, hogy a sértő személy köteles bizonyítani a jogellenesség hiányát. Így a személyiségi jogokat nem sérti az a magatartás, amelyhez a jogosult hozzájárult. A személyiségi jogokat egyébként korlátozó szerződés vagy egyoldalú nyilatkozat semmis.⁷

A személyiségi jogok célja más személyek személyiségi jogainak és érdekeinek tiszteletben tartása. A személyiségi jogok az emberi méltóságból fakadnak, a személyiségi jogok védelme az emberi méltóság elismerését fejezi ki. Szorosan ehhez kapcsolódik a személyiség társadalmi életben való elismerésének, tiszteletének követelménye. Másrészt a személynek joga van ahhoz, hogy személyiségét szabadon érvényesíthesse és abban senki se gátolja. Ennek korlátját csak mások jogainak sérelme képezi.⁸

Jól mutatja a személyiségi jogok általános védelmének követelményét az Alkotmánybíróság ítélkezési gyakorlata: *„Az Alkotmánybíróság az emberi méltósághoz való jogot az ún. általános személyiségi jog egyik megfogalmazásának tekinti. A modern alkotmányok, illetve alkotmánybírói gyakorlat az általános személyiségi jogot különféle aspektusaival nevezik meg: pl. a személyiség*

5 Magyarország Alaptörvénye, Szabadság és felelősség, különösen a II. és az V–IX. cikkek továbbá az Európai Egyezmény az emberi jogokról, a Polgári és Politikai jogok Nemzetközi Egyezségokmányára (amit az ENSZ 1966. december 16-án fogadott el és Magyarországon az 1976. évi 8. tvr. hirdetett ki.

6 Btk. XXI. fejezete, különös tekintettel a 226/A. és 226/B. §-okra.

7 Szakirodalom a személyiségi jogokhoz: Petrik, 2001; Görög, 2010; Boytha, 2008; Szabó, 2008; Tattay, 2008, 2006.

8 BDT 2009/2126.

szabad kibontakoztatásához való jogként, az önrendelkezés szabadságához való jogként, általános cselekvési szabadságként, avagy a magánszférához való jogként. Az általános személyiségi jog anyajog, azaz olyan szubszidiárius alapjog, amelyet mind az Alkotmánybíróság, mind a bíróságok minden esetben felhívhatnak az egyén autonómiájának védelmére, ha az adott tényállásra a konkrét, nevesített alapjogok egyike sem alkalmazható”.⁹

A képmáshoz való jog hatályos polgári jogi szabályozása

A Ptk. generálklauzulája a személyiségi jog általános védelmét írja elő. Ehhez képest a Ptk. egyes részletszabályokat is megállapít, így nevesített személyiségi jog a képmáshoz és a hangfelvételhez való jog. A generálklauzula alapján azonban a társadalmi, gazdasági változásoknak megfelelően a Ptk. katalógusában külön nem nevesített személyiségi jogok védelmére is sor kerülhet.¹⁰

A személyiségi jogok a jogi személyeket is megilletik, amennyiben a jog jellege ezt nem zárja ki. Ebből eredően csak a magánszemélyek jogosultak védelemre nem, faj, nemzetiség, felekezet szerinti megkülönböztetés, a lelkiismereti szabadság megsértése, a személyes szabadság korlátozása esetén, a testi épség, egészség, becsület és emberi méltóság sérelme miatt. A személyiségi jogok védelme mindenkivel szemben érvényesíthető, mindenki köteles azokat tiszteletben tartani. A személyiségi jogokat nem lehet korlátozni és kizárni¹¹, az arról történő lemondásnak kifejezettnek kell lennie, és nem lehet kiterjesztően értelmezni¹². A Ptk. a közéleti szereplők esetében előírást tartalmaz a személyiségi jogok védelmének korlátozására nézve. Ez alapján a közügyek szabad vitatását biztosító alapjogok gyakorlása a közéleti szereplő személyiségi jogainak védelmét méltányolható közérdekből, szükséges és arányos mértékben, az emberi méltóság sérelme nélkül korlátozhatja. A személyiségi jogok megsértése az állam, az állami szervek hatósági eljárásában is megtörténhet, ilyen esetben is a polgári jogi szabályokat kell alkalmazni.¹³ Ugyancsak nem zárja ki a személyiség védelmét, ha az állítólagos jogsértést egyházi szervezet tagja, az egyházi tevékenységével összefüggésben követi el.¹⁴ A személyiségi jogok

9 8/1990. (IV. 23.) AB határozat.

10 Például a házasságkötést megőrkítő pótolhatatlan felvételek végleges elvesztése alkalmas a személyiségi jogok megsértésére. BDT 2008/1899.

11 BH 1992/455., BH 2002/7.

12 Például egy sportoló esetében, ha a sérülést a játékszabályokat durván sértő károkozó magatartással okozzák, úgy az az előzetesen vállalt kockázat határain kívül esik. BDT 2004/932.

13 BH 2002/178., BH 1997/276.

14 BH 2004/180.

abszolút szerkezetű jogviszonyt hoznak létre, mindenkivel szemben kikényszeríthető az érvényesülésük. A személyiségi jogok védelme szempontjából nem lehet különbséget tenni a jogsértő személy vonatkozásában, például akár az Országgyűlés felelőssége is megállapításra kerülhet.¹⁵

Képmás vagy hangfelvétel elkészítéséhez és felhasználásához az érintett személy hozzájárulása szükséges. A hozzájárulásnak kifejezettnek és határozottnak kell lennie¹⁶, azt kiterjesztően nem lehet értelmezni¹⁷. A hangfelvétel engedély nélküli készítése már önmagában jogsértést képez.¹⁸ Nincs jelentősége annak, hogy a képmás vagy a hangfelvétel rögzítése milyen eszközzel történt, és annak sem, hogy a jogsértő a készített képmás vagy hangfelvétel rögzítését felhasználja-e, nyilvánosságra hozza-e. A jogsértőt terheli a bizonyítási kötelezettség arra vonatkozóan, hogy a rögzítés elkészítése nem volt visszaélészerű.¹⁹ Ilyen eset lehet az, ha a rögzítő eszközben rejlő véletlen hiba vagy hibás kezelés folytán kerül sor a rögzítésre.

A rögzítésre adott engedély nem terjed ki a nyilvánosságra hozatalra, a felhasználásra, illetve az egyszeri felhasználási engedély nem jelent további használatra is engedélyt. Az újbóli felhasználáshoz adandó engedély be nem szerzése tekintetében az sem mentesíti a felhasználót, hogy az idő múlása miatt a jogosult személy felkutatása csak jelentős nehézségek árán lett volna lehetséges.²⁰ Egy korábban adott hozzájárulás alapján felhasznált fénykép újbóli hozzájárulás nélküli felhasználása önmagában is jogsértést valósít meg.²¹

Nincs szükség hozzájárulásra a felvétel elkészítéséhez és az elkészített felvétel felhasználásához tömegfelvétel és nyilvános közéleti szereplésről készített felvétel esetén. A felvétel készítésére és nyilvánosságra hozatalára adott engedélynek kell tekinteni, ha az érintett személy nyilvános közszereplésen vesz részt. Önmagában a nyilvános helyen tartózkodás esetén csak az egyediesítés igénye nélkül készített felvételhez nem szükséges az érintett személy hozzájárulása. Nem egyediesített a felvétel, ha a személyt a tömeg részeként mutatja be. Nyilvános közszereplésen részt vevő személynek számolnia kell azzal, hogy képmását, hangfelvételét megőrökítik. A rendőrségi fogdában történő megjelenés például nem számít nyilvános közszereplésnek.²² Hasonlóképpen, a bírósági tárgyalás sem minősül olyan nyilvános eseménynek, amelyről az elkészült

15 BH 1997/6.

16 BDT 2007/1682.

17 BH 2002/7.

18 BH 2008/266.

19 BH 2008/266.

20 BDT 2009/1962.

21 BH 1995/632.

22 BDT 2007/1663.

tudósítás illusztrációjaként a fényképfelvétel készítéséhez a tárgyaláson résztvevő jogi képviselő hozzájárulására ne lenne szükség.²³

A képmás nyilvánosságra hozatalának tilalma nem vonatkozik a nyilvános eseményekről, rendezvényekről, táj- és utcarészletekről készült felvételekre, amikor tehát az ábrázolás módja nem egyéni, a felvétel összhatásában örökíti meg a nyilvánosság előtt lezajlott eseményeket. A nyilvánosságra hozatalhoz a felvételen ábrázolt személy hozzájárulására viszont szükség van, ha – az eset összes körülményeire tekintettel – megállapítható a felvétel egyedisége, egyéni képmás jellege.²⁴ Amennyiben nyilvános eseményekről, rendezvényekről készítenek felvételt, és az ábrázolás nem egyéni, akkor nem eredményez jogsértést. Ugyanakkor, ha a felvételen szereplő személy egyéni képmása megállapítható, akkor csak az ő hozzájárulásával hozható nyilvánosságra.²⁵

Önmagában egy hangfelvétel létezéséről a tartalmának szóbeli ismertetésével, illetve a hangfelvétel leírt anyagának közzétételével a közvélemény tájékoztatása csak tényközlés, ezzel a hangfelvétel nyilvánosságra hozatala nem történik meg, azaz személyiségi jogot nem sért.²⁶

Amennyiben valaki hamis, valótlan tényállítást kíván leleplezni a hangfelvétellel, úgy nem lehet jogsértésre hivatkozni.²⁷ Szintén igaz ez a birtokháborításról készült videofelvétel esetén is.²⁸ Viszont a szomszédos lakóépületben folytatott tevékenység engedély nélküli filmre vétele jogsértés bizonyítása érdekében birtokháborítást valósíthat meg, még ha személyiségi jogot nem is sért.²⁹ A rejtett kamerával készített videofelvétel büntetőeljárásban bizonyítékként vehető figyelembe, viszont csak polgári perben dönthető el az, hogy személyiségi jogot sért-e.³⁰ Közterületen elhelyezett térfigyelő kamerák esetén az azokkal készített felvétel csak bűnmegelőzési célokat szolgálhat. A magánterületen elhelyezett térfigyelő kamerával a közterületet és mások magánterületét tilos megfigyelni. A fényképfelvételhez történő hozzájárulás nem jelenti egyúttal a fénykép felhasználáshoz való hozzájárulás megadását is³¹, illetve a korábban adott felhasználáshoz adott hozzájárulás a fénykép újbóli, de újabb engedély nélküli hozzájárulásának nem tekinthető, és jogsértést valósít meg.³² A kép- és a hangfelvétel szétválasztása (play back) is aggályosnak tekintendő jogi

23 BDT 2012/2780.

24 BH 1985/17.

25 BH 1985/17.

26 EBH 2012./P.16.

27 BDT 2009/2126., BH 1985/57., BDT 2014/3076.

28 BH 2000/485.

29 EBH 2001/519.

30 EBH 2000/296.

31 BDT 2009/1962., BDT 2003/823.

32 BH 1995/632.

szempontból. Szinkronizálás esetén a más színész hangjának az eredeti színész képmásához történő társításához külön engedély nem szükséges, csak ha ezt eredetileg kikötötték.³³

A szolgálati kötelezettséget teljesítők sajátos jogi helyzete

A szolgálatot teljesítő személyek esetében érthető a magas fokú igény arra, hogy tevékenységük társadalmilag is ellenőrizhető legyen, a jogszerű fellépésük és eljárásuk a közvélemény számára megnyugtató módon bizonyíthatóvá váljon. Méltányolható közérdek az, hogy a kényes helyzetben (tüntetés, sportesemény stb.) intézkedő, szolgálatot teljesítő személyek beazonosíthatók legyenek. Másrészről viszont a szolgálat teljesítése során meghozott döntések általában nem az adott személy saját akaratelhatározásán, hanem sokkal inkább a parancsok végrehajtásán alapulnak. Esetleges felelősségre vonás érdekében nem szükséges az adott személy képmásának nyilvánosságra hozatala, arra enélkül is lehetőség van (Pap, 2017, 119.; Fejes, 2017, 148.). A szolgálatot teljesítő személy és egyben családjának védelmét eredményezi az, ha a képmását nem lehet szabad nyilvánosságra hozni. Ebben a körben az első fontos kérdés a közszereplés megítélése. Közéleti szereplőnek az minősül, aki a közügyek szabad vitatását biztosító alapjogát gyakorolja.

A régi Ptk. 80. § (2) bekezdése a közszereplés fogalmát használta: „*Képmás vagy hangfelvétel nyilvánosságra hozatalához – a nyilvános közszereplés kivételével – az érintett személy hozzájárulása szükséges.*” Ezt a hatályos Ptk. közéleti szereplő terminológiára változtatta. A Ptk. 2018. évi módosítása kiegészítette a korábbi normaszöveget, amely alapján a közéleti szereplő személyiségi jogainak védelme szükséges, és arányos mértékben, az emberi méltóság sérelme nélkül korlátozható, azonban ez nem járhat a magán- és családi életének, valamint otthonának sérelmével. A közéleti szereplőt a közügyek szabad vitatásának körén kívül eső közléssel vagy magatartással szemben a nem közéleti szereplővel azonos védelem illeti meg. Ez azt jelenti, hogy a közéleti szereplő nagyobb mértékben köteles tűrni a személyiségi jogait érintő bírálatot, de a magánélete során teljes mértékben azonos elbírálás alá esik a nem közszereplőkkel.

Nyilvános közszereplésnek minősül például az a tájékoztatás, amit a rendőrségi vezető ad a sajtó munkatársának a rendőrség munkájával kapcsolatban.³⁴ A közszereplés azonban csak ésszerű keretek között vehető figyelembe, így a

33 BH 1976/492.

34 BDT 2006/1298.

közszereplő képmása csak a közszerepléseivel összefüggésben használható fel.³⁵

A fentiekből eredően komoly dilemmát jelent a nyilvános helyen vagy közterületen szolgálati kötelezettséget teljesítő vagy munkát végző személy jogi helyzetének megítélése. A jelenlegi joggyakorlat szerint, ha valamely jelenkori eseménnyel kapcsolatban a nyilvánosság figyelme elé került személyről képmás készül, úgy az az engedélye nélkül nyilvánosságra hozható. Ez azonban egy jelentős szempontváltás eredményeként alakult ki.

A korábbi bírósági gyakorlat szerint a nyilvános helyen munkáját végző személy a közszereplés szándékának hiányában nem volt közszereplőnek tekinthető (Kárpáti–Kóczián, 2014, 72.). Az első komoly áttörést 2011-ben a Pécsi Ítéltábla döntése jelentette, amelyben egy labdarúgó-mérkőzést biztosító rendőr arcképpel együtt történő ábrázolását nem minősítette személyiség jog megsértésének. Az ítélet indokolása szerint „... a tömegrendezvényen való rendőri részvétel, az ilyen rendezvényeken való rendőri rendfenntartás, a sport- vagy politikai rendezvényeken a szurkolótáborok egymás elleni fellépésének megakadályozására kivezényelt rendőrök tevékenysége – különösen a 2006. őszi budapesti események fényében – nyilvános közszereplésnek minősül.”³⁶ A Kúria annak tükrében, hogy az ellentétes bírósági gyakorlat megszüntetésre kerüljön, jogegységi határozatot hozott, amelyben leszögezte, hogy a nyilvános helyen vagy közterületen szolgálati kötelezettséget teljesítő vagy munkát végző személy e tevékenységének ellátása során nem minősül közszereplőnek. Ebből eredően a személyt beazonosítható módon, egyediesítetten ábrázoló képmás vagy hangfelvétel nyilvánosságra hozatalához szükséges a hozzájárulása.³⁷

Az Alkotmánybíróság is foglalkozott ezzel a kérdéskörrel és a Kúria álláspontját nem osztotta. Az Alkotmánybíróság döntésének indokolása szerint: „... *rendőri bevetés demonstrációkon minden esetben a jelenkor eseményének minősül, még akkor is, ha a rendőrök nem igazi résztvevői a történésnek. Ezért az arról készült felvétel a képen lévők hozzájárulása nélkül közvetíthető a nyilvánosság felé, kivéve, ha ez a rendőr emberi méltóságának – mint az emberi mivolt benső lényegét feltétlenül megillető védelemnek – sérelmét jelenti. Ilyen lehet például a hivatása gyakorlása során megsérült rendőr szenvedésének bemutatása. Eszerint a közhatalmat gyakorló személyek (és a közszereplő politikusok) esetében a személyiségvédelem korlátozottsága mindenki máséhoz képest szélesebb körben minősül indokoltnak a szólás- és sajtószabadság érdekében.*”³⁸ Vagyis „*A nyilvános helyen készült, nem sértő, az érintett személyt tárgyilagosan*

35 BH 2006/282.

36 BDT 2012/2609.

37 1/2012. számú BKMPJE határozat.

38 A 28/2014. (IX. 29.) AB határozat 44. és 36. pontja.

*ábrázoló felvétel általában nyilvánosságra hozható engedély nélkül, ha az kördeklődésre számot tartó tudósításhoz kapcsolódik, a jelenkor eseményeiről való szabad tájékoztatáshoz kötődik.*³⁹

Az új Ptk. hatálybalépését követően a Kúria 2015-ben hatályon kívül helyezte a korábbi jogegységi határozatát, és az Alkotmánybíróság döntésével bizonyos fokig összhangban alakította a bírósági gyakorlatot. (Koltay, 2015, 355.). Továbbra is fenntartotta azt, hogy a szolgálatot teljesítő rendőr nem minősül közszereplőnek. Ugyanakkor „... amennyiben a közhatalmat gyakorló személy fellépésére a közéletet befolyásoló események során kerül sor, úgy a képmáshoz való személyiségi jogainak gyakorlása, azok korlátozhatósága az általános, azaz a közéleti eseményeken pusztán jelenlévő magánszemélyek jogvédelmének szabályaihoz képest eltérő megítélés alá eshet.”⁴⁰ Ennek oka elsősorban az volt, hogy a közéletet befolyásoló és kördeklődésre számot tartó események olyan többletelemnek minősíthetők, amelyek konkrét esetben indokolhatják a közhatalmat gyakorló személy kép- és hangfelvételhez fűződő személyiségi jogainak korlátozhatóságát.⁴¹

2017-ben az Alkotmánybíróság ismételten foglalkozott az ügyvel, és hangsúlyozta, hogy „... a jelenkori események bemutatásához fűződő alkotmányos érdekek primátusát kötelesek érvényesíteni.” Ennek megfelelően „... alaptörvény-ellenesnek találta azt a megszorító értelmezést, amely szerint kizárólag akkor volna lehetséges a felvétel készítése és közzététele, ha valamely rendőri intézkedésre vonatkozó eljárási szabályok nyilvánvaló megszegését dokumentálnák”, továbbá csak akkor jogellenes a sajtószerv tudósítása, ha a tudósítás egészének tisztességessége és jóhiszemősége nem áll fenn.⁴²

A jelenlegi bírósági gyakorlat alapján tehát a jelenkor eseményeinek tisztesség és jóhiszemű tudósításával jogszerűen együtt járhat a szolgálatot ellátó személyek képmásának rögzítése és nyilvánosságra hozatala, de ez természetesen nem lehet hamis, öncélú vagy más módon az adott személy személyiségi jogait sértő.

A személyiségi jogok megsértésének jogkövetkezményei

A személyiségi jogok megsértése esetén sérelmet szenvedett fél bírósági úton kaphat jogvédelmet. A szankció lehet objektív, ami a jogsértő felrőhatóságától

39 A 16/2016. (X. 20.) AB határozat 24. pontja és IV/2950-14/2015. számú AB határozat.

40 Az 1/2015. számú BKMPJE határozat IV.3. pontja.

41 Az 1/2015. számú BKMPJE határozat II. pontja.

42 3/2017. (II. 21) AB határozat III. 25. és 26. pontjai.

független, és szubjektív, ami kimentési lehetőséget biztosít a jogsértő számára annak bizonyításával, hogy úgy járt el, ahogy az adott helyzetben általában elvárható. A sértett diszkrecionális joga eldönteni azt, hogy az egyes jogkövetkezmények közül melyiket kívánja alkalmazni, de lehetősége van akár az összes érvényesítésére is.

Akit személyiségi jogában megsértének – az eset körülményeihez képest – polgári jogi igényeket támaszthat az elévülési időn belül. Ez irányulhat a jogsértés megtörténtének bírósági megállapítására, jogsértés abbahagyására kötelezésre és a jogsértő eltiltására a további jogsértéstől⁴³, a jogsértő kötelezésére megfelelő elégtétel adására, és ennek saját költségén megfelelő nyilvánosság biztosítására, kötelezésre a sérelmes helyzet megszüntetésére, a jogsértést megelőző állapot helyreállítására, továbbá a jogsértéssel előállott dolog megsemmisítésére, illetőleg jogsértő mívoltától megfosztására, továbbá kötelezésre arra, hogy a jogsértő vagy jogutódja a jogsértéssel elért vagyoni előnyt engedje át javára a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint (objektív szankciók). A személyiségi jogok megsértésének szubjektív szankciója a sérelemdíj és kártérítés. A továbbiakban a sérelemdíjról szeretnénk néhány gondolatot megosztani.

Az 1959. évi Ptk. eredetileg nem szabályozta a nem vagyoni kár intézményét. A kodifikáció során – többek között – például Beck Salamon kifejezetten bírálta ennek elhagyását (Sándor, 2018, 61.). A Legfelsőbb Bíróság III. számú Polgári Elvi Döntése szerint csak kimutatható vagyoni károkért járt kártérítés, mivel a szocialista életviszonyok között „*az erkölcsi értékek nem válthatók pénzre*” (Zoltán, 1961, 405.).

Az áttörésre az 1970-es évek végéig kellett várni. Eörsi Gyula már 1972-ben szorgalmazta a nem vagyoni kártérítés bevezetését (Eörsi, 1972, 73.). Törő Károly a személyhez fűződő jogok esetében a védett kör tartalmi szabályozásának hiányosságaira hívta fel a figyelmet (Törő, 1972, 550.). Hozzá hasonlóan, Világhy Miklós is javasolta a nem vagyoni károk valamilyen szintű megtérítése érdekében a megfelelő jogszabályi háttér megalkotását (Világhy, 1968, 472.).

Az 1977. évi IV. törvényhez köthető a nem vagyoni kár szabályainak beépítése a régi Ptk.-ba, amelynek bevezetése elsősorban a bírói gyakorlat visszajelzése alapján vált indokolttá (Baranyai, 1978, 524.). A régi Ptk. 354. §-ába került szabályozás szűk körben biztosította a nem vagyoni kártérítés iránti igény érvényesítésének lehetőségét. Ennek oka, hogy a régi Ptk. szabálya alapján a nem vagyoni kár megtérítésére csak súlyosabb esetekben kerülhetett sor, ha a károkozás a károsultnak a társadalmi életben való részvételét, illetőleg életét tartósan vagy véglegesen megnehezítette. Az Alkotmánybíróság 1992-ben

43 BH 2008/181.

ezeket a feltételeket megsemmisítette, így a nem vagyoni kártérítés szélesebb körben alkalmazhatóvá vált (Petrik, 2013, 164.).

A hatályos Ptk. alapján, akit személyiségi jogában megsértenek, sérelemdíjat követelhet az őt ért nem vagyoni sérelemért.⁴⁴ A sérelemdíj fizetésére kötelezés feltételeire – különösen a sérelemdíjra köteles személy meghatározására és a kimentés módjára – a kártérítési felelősség szabályait kell alkalmazni, azzal, hogy a sérelemdíjra való jogosultsághoz a jogsértés tényén kívül további hátrány bekövetkeztének bizonyítása nem szükséges. A sérelemdíj mértékét a bíróság az eset körülményeire – különösen a jogsértés súlyára, ismétlődő jellegére, a felróhatóság mértékére, a jogsértésnek a sértettre és környezetére gyakorolt hatására – tekintettel egy összegben határozza meg.

Lenkovics Barnabás által feltett kérdés idézése helyénvalónak tűnik a sérelemdíj kapcsán is: „*Van-e az új Ptk.-nak ember és társadalomképe?*” A 2013. évi Ptk.-ban a 2:52. §-ban bevezetett sérelemdíj szabályai is egyfajta válasznak tekinthetők (Lenkovics, 2009, 203.). A 2013. évi Ptk. szabályának kialakítása során a jogalkotó előtt az a cél lebegett, hogy „... *feloldja a nem vagyoni kártérítésben rejlő fogalmi ellentmondást, és egyben meg kívánja szüntetni a bírói gyakorlat bizonytalanságait is*” (Székely, 2008, 174.). A bíróságok ugyanis eltérő gyakorlatot folytattak a nem vagyoni kártérítés megítélése során a külvilág számára felismerhető hátrány bizonyítása tekintetében (Székely, 2014, 172.).

Mindenekelőtt fontos kiemelni, hogy a jogalkotó a sérelemdíjra való igény szabályait a Ptk.-nak Az ember, mint jogalany című Második Könyvében helyezte el, eltérően a régi Ptk. rendszertani megoldásától. A sérelemdíj tehát kikerült a kártérítési jog szabályai közül, és egyértelműen a személyiségi jogok megsértésének szankciójaként kezelendő.⁴⁵

A szabályozás alapján sérelemdíjra jogosultság feltétele a személyiségi jog megsértése folytán bekövetkező nem vagyoni sérelem. A sérelemdíjra részben a kártérítési felelősség szabályai is irányadók, így a kötelezett személye és a kimentés módja tekintetében is. Ugyanakkor jelentős újdonság a szabályozásban, hogy a jogsértés tényén kívül további hátrány bekövetkeztének bizonyítása nem szükséges. Ebből eredően a sérelemdíj mértékét a bíróság az eset körülményeire tekintettel határozhatja meg. Az egy összegben megállapítandó sérelemdíj mértékének kialakítása során a bíróság különböző szempontokat vesz figyelembe, így különös tekintettel mérlegeli a jogsértés súlyát, annak ismétlődő jellegét, a felróhatóság mértékét, a jogsértésnek a sértettre és környezetére

44 Szakirodalom a sérelemdíj témaköréhez: Szalma, 2018; Sipka–Zaccaria, 2013; Barzó–Sápi, 2016; Barzó, 2017; Pribula, 2016; Pataki, 2017; Fézer, 2008, 2011; Székely, 2011; Görög, 2004; Landi, 2014.

45 Magyarország Kormánya T/7971. számú törvényjavaslat a Polgári Törvénykönyvről (miniszteri indokolás). 390. (Nagy, 2014; Boytha, 2003; Petrik, 2003; Szalma, 2018)

gyakorolt hatását. Kétségtelenül igaz Görög Márta megállapítása, miszerint „... a bagatell személyiségi jogi sérelmek esetén a bírósági mérlegelés során a méltányosság szerepe jelentősen felértékelődik.” (Görög, 2014., 167.)

A sérelemdíj nem objektív személyiségvédelmi eszköz, mivel a törvény alapján lehetőség van exkulpációra. A nem vagyoni kártérítéshez képest a legjelentősebb változás abban fedezhető fel, hogy a kisebb jelentőségű személyiségi jogsértések sem utasíthatók el a bíróság által, vagyis a jogalap szempontjából ezeket is figyelembe kell venni. A sérelemdíj mértékének meghatározása során a jogalkalmazó látókörébe kerülhetnek egyéb, az előzőekben vázolt szempontok (Fézer, 2014, 339.).

Míg a vagyoni kártérítés funkciója az, hogy a károkozásból eredő, vagyonban bekövetkezett csökkenést helyreállítsa, addig a személyiségi jogok megsértése esetén a sérelmet szenvedett személy részére történő elégtétel és pénzbeli jóvátétel a cél. Ebből eredően a személyiségi jogok megsértése esetére pusztán a kártérítési felelősség szabályainak alkalmazása nem vezet kellő eredményre (Szalma, 2018, 256.).

A joggyakorlat és a szakirodalom számára is érdekes kérdéskört vet fel a csekély jelentőségű igények érvényesítésének lehetősége. A Ptk. ugyan kifejezetten nem tartalmaz de minimis szabályt, ami alapján akár arra a következtetésre is juthatnánk, hogy a sérelemdíj célja továbbra is mindennemű hátrány kompenzálása, függetlenül annak mértékétől (Vékás, 2005, 198.). A joggyakorlatban azonban továbbra is az a megközelítés látszik uralkodóvá válni, amely szerint a kisebb jelentőségű személyiség jogsértések esetére nem jár sérelemdíj.

A Fővárosi Ítéltábla Polgári Kollégiumának véleménye már 2013-ban azt az irányt vetítette elő, hogy az érzelmi érdeksérelm esetében a sérelemdíj iránti igény nem érvényesíthető.⁴⁶ A Kúria tanácsadó testülete ezzel kapcsolatban kiadott véleményében a korábbi joggyakorlat fenntartása mellett érvelt, amikor a kis összegű sérelemdíj megfizetésére irányuló kereseti kérelem elutasítására tett javaslatot.⁴⁷

Befejezés

Kétségtelen, hogy a bírósági joggyakorlat számára jelentős kihívásnak tekinthető a sérelemdíj megítélése során a bagatell ügyek kiszűrése (Fuglinszky, 2015,

46 A Fővárosi Ítéltábla Polgári Kollégiuma 1/2013. (VI. 17.) számú határozatával elfogadott kollégiumi véleménye a nem vagyoni kártérítés/sérelemdíj megtérítése iránti követelések elbírálásának a polgári perben felmerülő egyes kérdéseiről 5. pontja.

47 2013. évi Ptk. Tanácsadó Testület véleményei, Ptk. 2:52. §.

840.). Mint Lábady Tamás rámutatott, a Ptk. hatályba lépését követően az elsőfokú bíróságok kétféle gyakorlatot alakítottak ki. Az egyik jogértelmezés alapján a bagatell ügyekben is megítélték a sérelemdíjat, természetesen csekély összegben. A másik álláspontot képviselő bíróságok elutasították a csekély mértékű sérelemdíj iránti kereseti követeléseket, azzal az indokolással, hogy a felperesek nem szenvedtek olyan mértékű sérelmet, ami alapot adhatna a sérelemdíj megítélésre. Ez utóbbi álláspontot tartotta Lábady is elfogadhatónak, az egyébként ismert indokokat kiegészítve azzal, hogy egy ellentétes gyakorlat, „... az ilyen ítélkezés magának az intézménynek a rangját, komolyságát és méltóságát devalválná” (Lábady, 2016, 43.). Az ítéletláblák döntéseinek eddigi vizsgálata alapján Tajti Judit is azt mutatta ki, hogy a joggyakorlat hajlik a bagatell igények elutasítására (Tajti, 2016, 32.). Míg az Alkotmánybíróság 1992. évi határozata a kisebb jogsértések esetén is érvényesíthető jogvédelem irányába tágitotta a nem vagyoni kártérítés szabályait, addig az új Ptk. normaszövegének értelmezése kapcsán inkább a sérelemdíjra való jogosultság szűkítése melletti érvek kerültek túlsúlyba, amelynek a bírósági gyakorlatban történő elfogadása is körvonalazódik. Utalni szeretnék azonban arra, hogy az ügynevezett élvezeti árazás közgazdasági megközelítése alapján a bagatell igények kiszűrése nem feltétlenül tartható (Szalai, 2017, 4.):

Felhasznált irodalom

- Baranyai J. (1978): *A polgári törvénykönyv módosításáról*. Jogtudományi Közlöny, 9, 517–525.
- Barzó T. (2017): *A sérelemdíj alkalmazásának új dimenziói az egészségügyi kártérítési perekben*. Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica, Tomus 35, 202–220.
- Barzó T. – Sápi E. (2016): *A sérelemdíj alkalmazhatósága a szerzői jogban*. Miskolci Jogi Szemle, 2, 55–74.
- Bónis G. (1980): *A nem vagyoni kár a magyar jogban*. In: Asztalos L. – Gönczöl K. (szerk.): Felelőség és szankció a jogban. Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 339–357.
- Boytha Gy. (2003): *A személyiségi jogok megsértésének vagyoni szankcionálása*. Polgári Jogi Kodifikáció, 1, 3–5.
- Boytha Gy. (2008): *A gyűlöletbeszéd polgári jogi szankcionálásának alapjogi keretei*. Polgári Jogi Kodifikáció, 1, 10–20.
- Eörsi Gy. (1972): *A szerződésen kívüli felelőség és a Ptk. reformja*. Jogtudományi Közlöny, 3, 65–75.
- Fejes E. (2017): *A rendvédelmi testületek hivatásos állományába tartozó személyek képmáshoz fűződő jogának korlátozhatósága*. In: Görög M. – Menyhárd A. – Koltay A. (szerk.): A sze-

- mélyiség és védelme. Az Alaptörvény VI. cikkelyének érvényesülése a magyar jogrendszeren belül. Budapest: Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, 143–161.
- Fézer T. (2011): *A nem vagyoni (erkölcsi) sérelmek megítélése a polgári jogban*. Budapest: HVG-ORAC Kiadó
- Fézer T. (2014): *Második Könyv*. In: Osztovits A. (szerk.): *A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja I–IV*. Budapest: Opten Kiadó, 339.
- Fézer T. (2018): *Az erkölcsi károk megtérítése, de lege lata és de lege ferenda*. Doktori (PhD) értekezés. Miskolc, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
- Fuglinszky Á. (2015): *Kártérítési jog*. Budapest: HVG-ORAC Kiadó
- Görög M. (2004): *A nem vagyoni kártérítés kiterjesztése az általános személyiségi jog megsértésének eseteire*. Acta Universitatis Szegediensis: Acta Juridica et Politica, 7, 1–33.
- Görög M. (2010): *A személyhez fűződő jogok védelmét deklaráló generálklauzula*. In: Csöndes M. – Nemessányi Z. (szerk.): *Merre tart a magyar civilisztikai jogalkotás a XXI. század elején?* Pécs: Kódex Kiadó, 125.
- Görög M. (2014): *Gondolatok a személyiségi jogsérelem csekély volta esetén érvényesítendő sérelemdíj iránti igényről*. Acta Universitatis Szegediensis: Acta Juridica et Politica, 76, 159–168.
- Kárpáti J. – Kóczyán S. (2014): *Személyiségi jogok védelme az új polgári törvénykönyvben*. In: Bodrogi B. – Kárpáti J. (szerk.): *Személyiségi jogok és sajtószabadság*. Budapest: Szerzői kiadás
- Koltay A. (2015): *A jóhírnév és a becsület védelme a közügyek szabad vitáinak és a közéleti szereplők jogainak fényében*. In: Koltay A. – Nyakas L. (szerk.): *Magyar és európai médiajog*. Budapest: Wolters Kluwer, 309–347.
- Lábady T. (2016): *Sérelemdíj versus nem vagyoni kár*. Állam- és Jogtudomány, 1, 40–45.
- Landi B. (2014): *A személyiségsértés szankciórendszerének sajátosságai a polgári jog rendszerében – történeti visszatekintéssel*. Jogtudományi Közlöny, 2, 93–104.
- Lenkovics B. (2009): *A magánjog ember- és társadalomképe*. In: Kisfaludi A. (szerk.): *Liber amicorum. Studia L. Vékás Dedicata. Ünnepi dolgozatok Vékás Lajos tiszteletére*. Budapest: ELTE Polgári Jogi Tanszék, 203–214.
- Nagy G. (2014): *Sérelemdíj, mi változik?* In: Fazekas Marianna (szerk.): *Jogi Tanulmányok*. Budapest: ELTE ÁJK Doktori Iskola, 587–597.
- Papp J. T. (2017): *A rendőrök képmáshoz való jogának kérdése*. In: Görög M. – Menyhárd A. – Koltay A. (szerk.): *A személyiség és védelme. Az Alaptörvény VI. cikkelyének érvényesülése a magyar jogrendszeren belül*. Budapest: Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, 119–142.
- Pataki J. I. (2017): *A bírósági végrehajtás és a sérelemdíj*. Polgári Szemle, 4–6, 318–328.
- Petrik F. (2001): *A személyiség jogi védelme. A sajtó-helyreigazítás*. Budapest: HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó
- Petrik F. (2003): *A nem vagyoni kár megtérítése védelmében*. Polgári Jogi Kodifikáció, 1, 6.
- Petrik F. (2013): *Ptk. Második Könyv Harmadik és Negyedik rész*. In: Wellmann Gy. (szerk.):

- Az új Ptk. magyarázata I/VI. Budapest: HVG-ORAC Kiadó, 172–236.
- Pribula L. (2016): *A sérelemdíj, mint a nem vagyoni kártérítés „jogutódja”?* – *A jogintézmény bevezetésének eljárásjogi problémái.* Jogtudományi Közlöny, 3, 129–138.
- Sándor I. (2018): *Az 1959. évi IV. törvény megalkotása és módosításai 1989-ig.* In: Sárközy T. (szerk.): *Tanulmánykötet az 1959-es Polgári Törvénykönyv előkészítéséről, alapvető intézményeiről és fejlődésmenetéről I–II.* Budapest: Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 9–235.
- Sipka P.– Zaccaria M. L. (2014): *A sérelemdíj megjelenésének lehetséges hatásai a munkaiügyi ítélkezésre.* In: Szalma J. (szerk.): *A Magyar Tudomány Napja a Délvidéken 2013.* Újvidék: Vajdasági Magyar Tudományos Társaság, 321–339.
- Szabó I. (2008): *A személyiségi jogok védelmi rendszere a magyar jogban.* Acta Conventus de Iure Civili, 2.
- Szalai Á. (2017): *Nem-vagyoni kár, sérelemdíj és joggazdaságtan.* Pázmány Law Working Papers, 8.
- Szalma J. (2018): *Sérelemdíj és a személyiségi jogok megsértésének magánjogi szankciói az európai és a magyar jogban.* Acta Caroliensia Conventorum Scientiorum Iuridico-Politicarum XXI. Budapest: Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar
- Székely L. (2008): *Második Könyv I. rész, III. rész.* In: Vékás L. (szerk.): *Szakértői Javaslat az új Polgári Törvénykönyv tervezetéhez.* Budapest: Complex Kiadó
- Székely L. (2011): *A személyiségi jogok hazai elmélete. A forrásvidék.* Budapest: Eötvös Kiadó
- Székely L. (2014): *Második Könyv Első-Második rész, Harmadik rész.* In: Vékás L.– Gárdos P. (szerk.). *Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz I–II.* Budapest: Wolters Kluwer
- Tajti J. (2016): *A sérelemdíj és alakuló bírói gyakorlata.* Jogi Fórum, november. https://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/tajti_judit_serelemdij_es_az_alakulo_biroi_gyakorlata%5b-jogi_forum%5d.pdf
- Tattay L. (2006): *Közszereplők rágalmozási ügyei.* Belügyi Szemle, 6, 35–57.
- Tattay L. (2008): *A közszereplők képmásának védelme.* Acta Conventus de Iure Civili, 2.
- Törő K. (1972): *Polgári jogunk szabályozási rendszerének néhány elméleti és gyakorlati kérdése.* Jogtudományi Közlöny, 11, 545–558.
- Vékás L. (2005): *Sérelemdíj-fájdalomdíj: Gondolatok az új Ptk. reformjavaslatáról.* Magyar Jog, 4, 193–207.
- Világhy M. (1968): *Áruviszony és polgári jog.* Állam- és Jogtudomány, 3, 445–473.
- Zoltán Ö. (1961): *Felelősség szerződésen kívül okozott károkért.* Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó

Jogszabályi hivatkozások

1/2012. számú BKMPJE határozat.

1/2015. számú BKMPJE határozat.

16/2016. (X. 20.) AB határozat.
1914. évi XIV. törvénycikk.
1959. IV. Törvény a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről.
2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről.
2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről.
28/2014. (IX. 29.) AB határozat.
3/2017. (II. 21) AB határozat.
34/1992 (VI. 1.) AB határozat.
8/1990. (IV. 23.) AB határozat.
A Fővárosi Ítéltábla Polgári Kollégiuma 1/2013. (VI. 17.) számú határozatával elfogadott kollégiumi véleménye a nem vagyoni kártérítés/sérelemdíj megtérítése iránti követelések elbírálásának a polgári perben felmerülő egyes kérdéseiről.
BDT 1999/4.
BDT 2003/823.
BDT 2004/932.
BDT 2006/1298.
BDT 2007/1663.
BDT 2007/1682.
BDT 2008/1899.
BDT 2009/1962.
BDT 2009/2126.
BDT 2012/2609.
BDT 2012/2780.
BDT 2014/3076.
BH 1976/492.
BH 1985/17.
BH 1985/57.
BH 1992/455.
BH 1995/632.
BH 1997/276.
BH 1997/6.
BH 2000/485.
BH 2002/178.
BH 2002/7.
BH 2004/180.
BH 2006/282.
BH 2008/181.
BH 2008/266.
EBH 2000/296.

EBH 2001/519.

EBH 2012./P.16.

Emberi Jogok Európai Egyezménye.

IV/2950-14/2015. számú AB határozat.

Magyarország Alaptörvénye.

Magyarország Kormánya T/7971. számú törvényjavaslat a Polgári Törvénykönyvről (miniszteri indokolás).

Polgári és Politikai jogok Nemzetközi Egyezségokmánya.

Kisebbségi koordinációs munkacsoportok a rendőrség és a roma kisebbség együttműködésének jegyében

Minority Coordination Working Groups in the Spirit of Cooperation between the Police and the Roma Minority

Absztrakt

A közigazgatás részeként szolgáló rendőrség a rendszerváltást követően ébredt rá, hogy a közbiztonság, mint kollektív társadalmi termék előállítása nem csupán a szervezet feladata. A társadalommal folytatott együttműködés több ízben rávilágított azon fontos cselekvéssorozat szükségére, amely közelebb vitte előbb a rendőrség állományát, majd a rendőrség közreműködésével a lakosságot is az addig szélsőséges sztereotípiáktól szenvedő kisebbségi csoportokhoz. A rendőrség kisebbségi munkacsoportjai útján mára szorosabb és közvetlenebb kapcsolatok születtek, kommunikációs csatornák nyíltak, és ami a legfontosabb, az együttműködés oldalai kialakulni látszanak egy eddig szinte megoldhatatlannak vélt probléma körében.

Kulcsszavak: rendőrség, roma kisebbség, együttműködés, munkacsoport

Abstract

The police, as part of the administration, realized after the change of regime that the generation of public security as a collective social product was not the sole responsibility of the organization. Collaboration with society has repeatedly highlighted the need for important series of actions that brought first the police, and then with help of the police also the population nearer to those minority groups that had been exposed to extreme stereotypes. Minority working groups within the police have now established closer and more direct contacts, opened communication channels and as most important achievement, co-operation of both sides seems to be emerging in a problem that has been considered hitherto as almost insoluble.

Keywords: police, Roma minority, cooperation, working group

Bevezetés

A rendőrség berkein belül, amikor szóba kerül az együttműködés, mint fogalom a hivatásosok többségének a csapatszolgálati szabályzatból levezetett, fegyveres szervek közti együttműködés jut eszébe, miszerint együttműködésen valamely közös feladat végrehajtására kijelölt, rendelt erők tevékenységének cél, hely, idő, egymás segítésének módja szerinti összehangolását érzük. Ez azonban szegényes gondolkodásmódját tükrözné a mai rendészeti szervezetek, főként a társadalom által elvárt közösségi rendőri (Korinek, 2015, 14.), vagy jobban mondva szolgáltatói jellegű rendőrségi szerepvállalása kapcsán a rendőrségnek, hiszen a fenti fogalmon az együttműködés jegyében pusztán a rendőri erőkre, csoportokra, egységekre és szervekre koncentrál. Tehát szükséges bővíteni látóterünket, hiszen egy tömegosztatás kapcsán végrehajtott együttműködés – az eredményesség érdekében – megköveteli a zártságot, részben a titkosságot, azonban csapaterőt bevonni már főként csak a probléma, konfliktus kialakulásakor szükséges. Kérdésként fogalmazható meg, hogy milyen együttműködést követel meg a társadalom és annak kisebbsége a rendőrséggel szemben, valamint miért fontos ezen együttműködés kezdeményezését a rendőrségnek átvállania. Hogyan illik ez a profiljába, és milyen eredményeket lehet ezáltal elérni. Rendszeresen kisebbséggel összefüggő rendőri intézkedés során annak végrehajtója azzal szembesül, hogy nem érti meg a vele szemben álló roma kisebbség magatartását egy-egy eljárás során, ugyanakkor az eljárás konfliktusmentesített lefolytatása által a következő eljárásnál, ugyan ezen roma személyekkel sokkal gördülékenyebben megy már minden. Miért van ez, és miért kell minden roma személynél, családnál újra és újra végigjárni az eljáró rendőrnek – legyen az járőr, nyomozó vagy körzeti megbízott – ugyan azon tortúrát? Jelen tanulmányban a romákkal összefüggő együttműködési rendszerrel, a kialakuló konfliktusok legyőzését célzó proaktív rendőri intézkedésekkel foglalkozom.

Az esélyegyenlőségről

A kisebbségekkel való együttműködés bemutatása előtt mindenképpen szót kell ejteni az esélyegyenlőségről. Az Európai Unió Alapjogi Chartája a III. cím alatt rendelkezik az egyenlőségről, amelyből az alábbiak kiemelését tartottam fontosnak.

1 A Magyar Köztársaság Rendőrségének Csapatszolgálati Szabályzatának kiadásáról szóló 11/1998 (IV. 23.) ORFK-utastítás.

„20. cikk

A törvény előtti egyenlőség

A törvény előtt mindenki egyenlő.

21. cikk

A megkülönböztetés tilalma

(1) Tilos minden megkülönböztetés, így különösen a nem, faj, szín, etnikai vagy társadalmi származás, genetikai tulajdonság, nyelv, vallás vagy meggyőződés, politikai vagy más vélemény, nemzeti kisebbséghez tartozás, vagyoni helyzet, születés, fogyatékoság, kor vagy szexuális irányultság alapján történő megkülönböztetés.

(2) A Szerződések alkalmazási körében és az azokban foglalt különös rendelkezések sérelme

nélkül, tilos az állampolgárság alapján történő minden megkülönböztetés.

22. cikk

A kulturális, vallási és nyelvi sokféleség

Az Unió tiszteletben tartja a kulturális, vallási és nyelvi sokféleséget.” (URL1)

Az esélyegyenlőség során számos visszhang és kritika gyűlik össze, és nem kérdés, hogy sok ember fejében nacionalista érzelmek fogalmazódnak meg, mely fogalmak többnyire elnyomó, becsmérlő és szító szavakat foglalnak magukba. Különös, hogy amennyiben az esélyegyenlőség szó mellé tesszük a tolókcosis, bénult vagy a vak jelzőket, az emberek sajnálatot éreznek, segítségnyújtási szándékuk amplitúdója megsokszorozódik. Ez természetes, hiszen minden egészséges érzetű ember valahol részrehajló és segítségnyújtó, ha a másik emberen, annak valamilyen fogyatékoságán kell segíteni, számukra a teljesértékű élethez plusz jogokat, azaz pozitív diszkriminatív jogosultságokat kell biztosítani (Póczik, 2003a, 12.). Ezen törekvés egyik legjelesebb megtestesítője számomra a paralimpia, hiszen egy-egy testileg hátrányos helyzetű embernek nyújt a társadalom lehetőséget arra, hogy a világ előtt bebizonyítsák teljes emberi mivoltukat, amit ez esetben a szellem, az erő és a kitartás testesít meg.

Megvizsgálva az ORFK teljes vezetői utasítását tartalmazó jegyzéket megállapítható, hogy a rendőrség már 2004-ben külön utasítással foglalkozott a fogyatékos személyek jogainak rendőrségi eljárásokban történő érvényesítésével és esélyegyenlőségük biztosításával², míg a kisebbségi önkormányzatok jogainak érvényesítése, így a roma kisebbségi önkormányzat és a rendőrség

2 A fogyatékos személyek jogainak rendőrségi eljárásokban történő érvényesítéséről és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 4/2004. (II. 19.) ORFK-utasítás.

együttműködése 3 hét évvel később, 2011-ben került utasítás formájában megfogalmazásra.

A modern kori demokrácia alapköve, hogy minden ember egyenlő, függetlenül attól, hogy melyik társadalom tagja, melyik nemhez, kaszthoz tartozik, milyen identitásokkal rendelkezik. Ezen egyenlőséget Magyarország Alaptörvénye a XV. cikkben az alábbi módon foglalja össze:

„(1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.

(2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.

(3) A nők és a férfiak egyenjogúak.

(4) Magyarország az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás megvalósulását külön intézkedésekkel segíti.

(5) Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.” (URL2)

Az alaptörvény nem rendelkezik egységes esélyegyenlőségi törvény megalkotásáról, így annak hiánya nem alkotmányellenes. A jogalkotó ennek okán szabadon döntheti el, hogy milyen eszközöket vesz igénybe a hátrányos megkülönböztetése kiküszöbölésére (URL3). A jogalkotó ezen törekvését jelképezi azonban az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (a továbbiakban: Ebtv.). Az Ebtv. tehát nem másra hivatott, minthogy minden ember számára jogot biztosít ahhoz, hogy egyenlő méltóságú személyként élhessen, azon szándékától vezérelve, hogy hatékony jogvédelmet biztosítson a hátrányos megkülönböztetést elszenvedők számára, kinyilvánítva azt, hogy az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás előmozdítása elsősorban állami kötelezettség, tekintettel az alaptörvény II. és XV. cikkére, valamint a köztársaság nemzetközi kötelezettségeire és az európai közösségi jog vívmányaira (URL4).

Az együttműködés szüksége

„Lényeges igény, hogy a hazai rendészeti szakemberek hivatásuk művelése során tudják, értsék, hogy a társadalom domináns összetettsége – a fontossága

3 Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv és a roma kisebbségi önkormányzatok közötti együttműködésről, kapcsolattartásról szóló 22/2011. (X. 21.) ORFK-utasítás.

és a természete szerint – miként »rajzolja át« közvetlen világunk szociális folyamatait. De legalább ennyire fontos az is, hogy kialakuljanak és formálódnak azok a szakmai kompetenciák, készségek és jártasságok, amelyeknek az etnikai, nyelvi, vallási, kulturális sokszínűséggel (multikulturalitással) összefüggésben a rendészeti szakma nélkülözhetetlen alkotórészévé kell válniuk.» (Kozáry–Valcsicsák, 2014, 8.)

Együttműködés létrehozása a romákkal és szintókkal

Szorosan összefügg az etnikai sokszínűséggel kapcsolatos ismeretterjesztéssel, hogy a közösségi rendészeti képzés során ki kell térni azokra a jó gyakorlatokra, amelyek a romákkal és szintókkal való együttműködésre építenek, és problémamegoldás-központú megközelítést képviselnek (Konrad-Súryová, 2006, 310.).

Ennek során a rendőröknek sajátos szakértelmet kell szerezniük a következő területeken:

- kommunikáció (a helyi roma és szintó közösségek nyelvén is);
- a különböző vélemények meghallgatása;
- bizalomépítés és közvetítés konfliktusokban;
- kreatív megközelítés a közösségi ügyekben, például a közösségi csoportok megszervezésében;
- problémamegoldás a SARA-módszer (Adatgyűjtés, Elemzés, Válasz, Értékelés – Scanning, Analysis, Response, Assessment) vagy a „Problémaelemzési modul” segítségével (URL5);
- az általános stratégiai rendelkezések átültetése a gyakorlatba, valamint a közösség problémáinak közvetítése a rendőri vezetés és más felelősök felé (EBESZ, 2008, 96.).

Az együttműködéshez azonban két fél szükséges. Az általános feladatokat ellátó rendőri szerven túl szükséges megemlíteni a cigány vagy roma nemzetiségi önkormányzatokat. A rendőrség partnerét ebben a kérdéskörben szándékosan említettem két módon. Bár a nemzetségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény (URL6) a nemzetiségek oktatási, kulturális és média jogai alatt a cigány elnevezést is alkalmazza, „*Londonban 1971. április 8–12. között megtartott Első Roma Világkongresszuson, az ott jelenlévő, különböző cigány népcsoportokhoz tartozó küldöttek, konszenzussal azt fogadták el, hogy a világ összes cigány származású emberének közös és hivatalos elnevezése attól kezdve a rom többes számú alakja, azaz a roma legyen.*” (Bánlaky, 2007, 9.) Ettől függetlenül a köznyelvben továbbra is megmaradt a cigány kifejezés, és számos roma csoport is büszkén használja a mai napig, amit több megyei és helyi roma/cigány

nemzetiségi önkormányzat elnevezése is bizonyít. „*Bár a cigányság önkormányzatiságának megteremtése kétségtelen siker, a rendszer, nem utolsó sorban a kisebbségi törvény hiátusai, főként az identitásválasztás parttalan lehetőségei és manipulálhatósága, valamint a választások rendszere - a többséghez tartozók is választják a kisebbségi önkormányzatot – miatt számos sebből vérzik.*” – mutat rá a roma önkormányzatok működésének egyik legnagyobb zavarára Póczik Szilveszter (2003a, 10.), és ültetem át én is ezen tézist területi/helyi szintekre. Főként az elmúlt 60 esztendő tükrében 4 a roma önkormányzatok feladatai során maguktól nem tesznek és nem is fognak tenni kezdeményezést a rendőrség irányába. A rendőrség feladata – a későbbiekben tárgyalt módon – a kapcsolatfelvétel, majd a közös munka gyümölcsének megízleltetése. Ez roppant nehéz olyan rendszerben, ahol a rég kialakult államhatalmi elvárások nyomán helyi szinten egy-egy főre redukálódott a kapcsolattartás, majd az az egy-egy fő tolmácsolta a közigazgatási (államhatalmi) szerv akaratát. Ebben a körben a civil szervezetek sem tudnak érvényesülni, mint az Kóczé Angéla szavaiból kicseng; „*A roma civil szerveződések – hasonlóan a magyar civil társadalom szervezeteihez – az jellemezte, hogy az érdekeit hatékonyan képviselő elitcsoportokkal szemben apolitikus, érdekeiket érvényesíteni nem tudó, szervezetlen, dezintegrált roma csoportok állnak, amelyek még civil szervezeti formában is eszköztelenek a döntési folyamatok megváltoztatásában.*” (Kovács et al, 2012, 304.) A rendszerváltást követően létrejött, a roma érdekeket kiemelt figyelemmel szolgáló civil szervezetekkel kapcsolatban említést érdemel a Társaság a Szabadságjogokért és a Magyar Helsinki Bizottság. Ezen civil szervezetek azonban csak a romák jogi érdekeit kívánják védeni reaktív módszerrel, és a probléma forrására nem találnak gyógyírt. Ebben a folyamatban közös akaratok, közös kötelezettségvállalások szükségeltetnek, amelyek eredményei nem egy fő, hanem egy-egy csoport/közösség egészén kell, hogy lecsapódjanak. Röviden: az együttműködés csak akkor jöhet létre, amennyiben mindkét fél mögött, előítélet-mentesen, teljes rendszerkép mutatkozik a közbiztonság produktumán túl annál fontosabb termék, a társadalmi kohézió erősségének felismeréséért, amit csakis a közös eredmények útján lehetséges abszolválni.

4 „*Az 1956 utáni Kádár-rendszerben a megtorló közbiztonsági szemlélet mellé felzárkóztak a munkaerő-gazdálkodási, demográfiai, szociális, kulturális megfontolások. Az MSZMP PB 1961. tavaszi határozata a cigányság helyzetének megjavításáról, munkába állításáról, átneveléséről intézkedett?*” (Póczik 2003b, 100.).

Együttműködés az ORFK-utasítás tükrében

„A városi és vidéki közösségek közbiztonsága és konfliktusmentes együttélése érdekében programokat kell indítani a rendőrség, a cigány kisebbségi önkormányzatok, civil szervezetek együttműködésével a polgárőrség, a közösségi és szomszédági bűnmegelőzés, a drogprevenció és a konfliktuskezelés területén a helyi sajátosságok figyelembevételével és a helyi nyilvánosság minél szélesebb körű bevonásával – különösen a konfliktusokkal terhelt településeken.” (KIM, 2011, 96.) Az Országos Rendőr-főkapitányság 2011-ben az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv és a roma kisebbség kapcsolatrendszerének megóvása, továbbfejlesztése, az együttműködés hatékonyabbá tétele érdekében szükséges rendőri feladatok meghatározásának érdekében kiadta az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv és a roma kisebbségi önkormányzatok közötti együttműködésről, kapcsolattartásról szóló 22/2011. (X. 21.) ORFK-utasítást. Az utasítás kiadása által a rendőri vezetés – a roma kisebbségi önkormányzatok közötti együttműködés jegyében – megalkotta céljai megvalósításának eszközzrendszerét. Így a rendőrség és a roma kisebbség között a konfliktus- és előítélet-mentes viszony megteremtését, kiemelt figyelemmel a bűnmegelőzésre, az áldozattá, bűnelkövetővé, illetve szenvedélybetegé válás elkerülésére, és az ismeretterjesztő kommunikációra.

Felelősök kijelölése

Az együttműködés megalapozása, a felelős személyek kijelölése érdekében – a rendőrség szervezeti felépítésének megfelelően – központi kisebbségi kapcsolattartási munkacsoport (a továbbiakban: KKKM) és területi kisebbségi kapcsolattartási munkacsoportok (a továbbiakban: TKKM) kerültek létrehozásra. A munkacsoportok tagjait az állományilletékes parancsnokok jelölik ki mind területi, mind helyi szinteken. A KKKM vezetője az ORFK Rendészeti Főigazgatóság kijelölt főosztályvezetője, tagjai az ORFK Bűnügyi Főigazgatóság, az ORFK Rendészeti Főigazgatóság, az ORFK Humánigazgatási Szolgálat, valamint az ORFK Szóvivői Iroda állományából kijelölt egy-egy személy. A TKKM vezetője a területi szerv közrendvédelmi osztályának vezetője, tagjai a területi szerv bűnügyi szolgálati ágának, rendészeti szolgálati ágának, humánigazgatási szakszolgálatának, valamint hivatali szakszolgálatának (szóvivői iroda) állományából kijelölt egy-egy személy. Az országos kisebbségi összekötőt az országos rendőrfőkapitány, a területi kisebbségi összekötőt a területi szerv vezetője a KKKM és a TKKM (a továbbiakban együtt: munkacsoport) tagjai kö-

zül jelöli ki. Az összekötő kijelölése során indokolt kiemelt figyelmet fordítani arra, hogy az érintett személyek lehetőség szerint rendelkezzenek konfliktuskezelési, pszichológiai, empátiás és pedagógiai készséggel.

Feladatszabás

Az összekötők feladata, hogy ellássák a munkacsoport működésével összefüggő adminisztratív feladatokat, illetve az adott rendőri szervet képviselik a kisebbségi összejöveteleken, fórumokon, rendezvényeken. A munkacsoportok koordinálják a kisebbségi kapcsolattartási, együttműködési feladatokat, így különösen az áldozattá, bűnelkövetővé, szenvedélybeteggé válás elkerülését, a rendőrség szakmai tevékenységének kommunikációját, a rendőrségről való pozitív kép közvetítését, a hivatásos állomány romológiai, konfliktuskezelési és kommunikációs képzését, a rendőri hivatás vállalásának előmozdítását szolgáló stratégiák, programok kidolgozását, valamint a rendőrség és a roma kisebbség közötti konfliktushelyzetek megelőzését. A roma kisebbségi önkormányzatokkal a kapcsolattartást helyi szinten a rendőrkapitányság vezetője által a koordinációs feladatok ellátására kijelölt kisebbségi összekötő végzi. A munkacsoportok és az összekötők kiválasztását követően a megfelelő felmérések és nyilvántartások (melyik településen működik roma önkormányzat és kik a vezetői) elvégzése után a kisebbségi összekötők a roma kisebbségi társadalmi szervezetekkel, alapítványokkal országos, területi és helyi szinten közvetlen kapcsolatot alakítanak ki és tartanak fenn. A TKKM vezetői és a kisebbségi összekötők a KKKM szervezésében évente esetmegbeszélést, konzultációt tartanak, amelyre meghívják az Országos Roma Önkormányzat (továbbiakban: ORÖ) területi roma koordinátorait. Az országos rendőrfőkapitány évente értékelő értekezletet tart, az azon történő részvételre felkéri az ORÖ képviselőjét. Az éves értékelő értekezleten részt vesznek a KKKM, a TKKM vezetői, valamint meghívást kap az ORÖ rendőrségi összeköttetésért felelős roma koordinátora. Az eseményen értékelik az együttműködési megállapodásban megjelölt célok megvalósulását, a kialakult helyzetet és a közös tevékenységet, a roma kisebbség és a rendőrség közötti kapcsolat országos helyzetét. Sor kerül az együttműködésben kiemelkedő munkát végző kisebbségi összekötők és roma koordinátorok tevékenységének elismerésére. A roma kisebbségi önkormányzat által vagy a rendőrséggel közösen szervezett rendezvényeken – a szolgálati feladatok szem előtt tartásával, felkérésre – a rendőrség bűn- és baleset-megelőzési szakemberei tanácsadói tevékenységet látnak el az áldozattá, bűnelkövetővé és szenvedélybeteggé válás tárgykörében.

Képzések, kapcsolatjavító programok

A munkacsoportok figyelemmel kísérik azokat a képzési módokat, felkészítő tréningeket, valamint a helyes életvitelre, konfliktuskezelésre irányuló tanulmányokat, elemzéseket, amelyek a roma kisebbséggel kapcsolatban hasznosítható ismereteket nyújthatnak a rendőrség személyi állománya számára. A KKKM szükség szerint, de legalább évente összesíti az adaptálható módszereket, képzéseket és programokat, amelyek alapján – a kriminológiai kutatások legfrissebb eredményeivel kiegészítve – létrehozza a roma kisebbséggel kapcsolatos kriminológiai, szociális kutatások, tanulmányok – TKKM-ek részére is elérhető – adattárát, amelyet a rendőrség belső honlapján (Intranet) elérhetővé tesz.

A rendőrkapitányságok kezdeményezik az illetékességi területükön működő roma kisebbségi önkormányzatok képviselőinél olyan kapcsolatépítő, kulturális és sportprogramok szervezését, amelyek a rendőrség személyi állománya és a roma kisebbség közötti kölcsönös előítéletek felszámolását, mérséklését szolgálják. A rendőrkapitányságok illetékességi területükön a helyi roma kisebbségi önkormányzat bevonásával felméri azon oktatási intézményeket, iskolákat, alapítványokat, amelyek romák felzárkóztatásával foglalkoznak. Az ORÖ területi roma koordinátorával, valamint a települési roma kisebbségi önkormányzatok (a továbbiakban: TRKÖ) képviselőinek bevonásával felveszik a kapcsolatot az említett intézményekkel és – lehetőség szerint – közreműködnek a felvetett, rendőrséget érintő szakmai problémák megoldásában. A helyi összekötők a roma kisebbségi önkormányzatok képviselőinek kezdeményezésére segítséget nyújtanak a rendészeti szakközépiskolák részére toborzáshoz, valamint nyílt nap tartásához annak érdekében, hogy minél több roma származású fiatal megismerhesse a rendőri hivatást. A roma származású fiatalok rendőrré válásának elősegítése érdekében a rendőrség által biztosított támogatási rendszer létrehozásáról, valamint a rendőri szervek ezzel kapcsolatos feladatairól szóló ORFK-utasításban meghatározott pályázati lehetőségek minél szélesebb körben történő megismerése érdekében a munkacsoportok, valamint a helyi összekötők szükség szerint megkeresik a roma kisebbségi önkormányzatok vezetőit, tisztségviselőit.

Problémamegoldás, konfliktushelyzetek kezelése

A munkacsoportok tagjai, a kisebbségi összekötők részt vesznek a kistérségi egyeztető fórumok munkájában, közvetítik a roma kisebbség irányából érkező, illetve a roma kisebbség tagjaira vonatkozóan felmerült problémákat a rendőri vezetőkhez, ezzel egyidejűleg jelzéssel élnek az ORÖ területi roma koordiná-

tora, valamint az illetékes kisebbségi önkormányzati vezető felé. A KKKM a roma kisebbséggel kapcsolatos konfliktushelyzetek elemzése alapján gyakorlati példákat és helyes megoldási módszereket bemutató szakmai anyagot készít, amelyet a rendőri szakmai tevékenység során, valamint a rendőrök képzésében alkalmazni lehet. A gyakorlati példatár frissítéséről az éves értékelő jelentés elkészítésével párhuzamosan minden évben gondoskodik.

Bűnelkövetővé, áldozattá válás elkerülésére vonatkozó feladatok, programok

A települési roma kisebbségi önkormányzatok (továbbiakban: TRKÖ), valamint a pedagógiai szakszolgálatok és a települési önkormányzatok segítségével a helyi összekötők szükség szerint részt vesznek az oktatási intézmények nevelési programjainak megvalósításában. A rendőrség biztonságra nevelő programjainak (D. A. D. A., Ovizsaru, Iskola rendőre, a helyes szabadidő eltöltéséhez hasznos információt tartalmazó programok) bevezetését – a lehetőségekhez mérten – ki kell terjeszteni azon települések oktatási és gyermekgondozási intézményeire is, ahol a roma kisebbség nagyobb arányban él, vagy ezt az intézmény kezdeményezi. A rendőrkapitányságok a baleset-megelőzési tevékenység keretében megvalósuló programok szervezésébe bevonják a TRKÖ-t annak érdekében, hogy minél több roma származású fiatal vehessen részt a baleset-megelőzési célú versenyeken, rendezvényeken. A munkacsoportok, az illetékes kisebbségi önkormányzatokkal egyeztetve, elkészítik a roma kisebbséghez fűződő kapcsolat javítását szolgáló, valamint a bűncselekmények elkövetésének megelőzésére vonatkozó tájékoztató anyagokat. A rendőrség bűn- és baleset-megelőzési szakmai anyagainak, kiadványainak terjesztésébe bevonják a kisebbségi önkormányzatokat.

Kisebbségi koordinációs munkacsoport működése a Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányságon

A Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság (továbbiakban: BKMRFK) évente együttműködési megállapodást köt a Bács-Kiskun Megyei Cigány Önkormányzattal (továbbiakban: BKMCÖ), amely megállapodás lefekteti a rendőrség és a roma kisebbségi önkormányzatok közötti konfliktus- és előítélet-mentes viszony megteremtését, a párbeszéd javítását. Az együttműködés fő területei a bűnmegelőzés, az áldozattá válás és bűnelkövetővé válás elkerülése, a diszkrimináció megelőzése, az ismeretterjesztő kommunikáció, valamint a felek képviselőinek

folyamatos és hatékony együttműködése. Az együttműködési megállapodás az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv és a roma kisebbségi önkormányzatok közötti együttműködésről, kapcsolattartásról szóló 22/2011. (X. 21.) ORFK-utasítás tükrében lefekteti a felek közötti kapcsolattartás módját, valamint részükre kötelezettségvállalást állapít meg az alábbiak szerint.

A Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság kötelezettséget vállal,

- A főkapitányság a hivatásos állomány részére a lehetőségek függvényében folyamatos tájékoztatást ad a roma kisebbségre vonatkozó társadalomtörténeti, kulturális és szociológiai ismeretekről. A főkapitányság a roma lakossággal kapcsolatos szakmai, képzési tematikáját egyezteteti az önkormányzattal, és részére véleményezési jogot biztosít. Az eligazítások során felhívja a szolgálatba lépő állomány figyelmét a roma kisebbséggel történő intézkedések során tanúsítandó toleráns, előítéletektől mentes, kulturált és törvénytisztelő magatartásra.
- A főkapitányság a roma kisebbség célzott csoportjai számára – igény szerint – speciális fogadónapokat tart, és lakossági (bűnmegelőzési) fórumokat szervez.
- A főkapitányság felkérésre foglalkozásokat, osztályfőnöki órákat tart a roma fiataloknak a bűnmegelőzés, a drogvédelem és az áldozattá válás elkerülése tárgy körében, illetve a rendőri munka céljainak bemutatása érdekében. A főkapitányság folytatja a D. A. D. A. program (rendőrség biztonságra nevelő programja) oktatását azokban az iskolákban is, ahol magas a roma tanulók létszáma.
- A főkapitányság lehetőségeihez mérten, illetve igény szerint tájékoztató anyagokat bocsát az önkormányzat rendelkezésére, amelynek célja a roma kisebbség célzott csoportjai (kiemelten a gyermek- és fiatalkorúak, valamint a fiatal felnőttek) prevenciós ismereteinek bővítése, valamint segítségnyújtás az őket fenyegető veszélyek felismeréséhez és elkerüléséhez.
- A főkapitányság lehetőségeihez mérten előadókat biztosít az önkormányzat által a jelen megállapodás céljaival összhangban szervezett rendezvényeken (például drogellenes napok, sport és kulturális találkozók stb.), melyek keretében biztosítja – a lehetőségei függvényében – különböző szolgálati ágak és rendőrségi technikai bemutatók megtartását.

A Bács-Kiskun Megyei Cigány Önkormányzat kötelezettségvállalásai.

- Az önkormányzat együttműködik a főkapitánysággal a bűnözés és az áldozattá válás, valamint a konfliktusok, a diszkrimináció kialakulásának megelőzését célzó programok szervezésében, az esetlegesen kialakult konfliktusok feloldásában.

- Az önkormányzat – a főkapitányságon felmerülő igényeknek megfelelően, előzetes egyeztetés alapján – vállalja cigány népismeret előadás tartását a hivatásos állomány részére.
- Az önkormányzat törekszik a roma lakosság körében a rendőrséggel szemben esetlegesen fennálló előítéletek, ellenérzés csökkentésére.
- Az önkormányzat vállalja, hogy a főkapitányság által tartott fogadónapokat, szervezett fórumokat a roma lakosság körében népszerűsíti.
- Az önkormányzat vállalja – a megállapodás 8. pontjában meghatározottak szerinti – tájékoztató anyagoknak az érintettekhez történő eljuttatását.

A felek által vállalt egyéb kötelezettségek.

- A felek a rendőrség és a roma kisebbség közötti viszony közvetlenebbé tétele érdekében közös kulturális, sport- és egyéb rendezvényeket szerveznek.
- A felek a megállapodás nyomán felmerült, illetve az együttműködés során közérdeklődésre számot tartó kérdésekről közös sajtótájékoztatót tartanak.
- A roma származású fiatalok rendőrré válásának elősegítése érdekében a rendőrség által biztosított támogatási rendszer létrehozásáról, valamint a rendőri szervek ezzel kapcsolatos feladatairól szóló ORFK-utasításban meghatározottak folyamatos végrehajtásával a főkapitányság elősegíti a roma származású középiskolás fiatalok rendőrré válását, a részükre kialakított támogatási rendszer működtetését.⁵

Az együttműködés gyakorlati megvalósulása

A BKMRFK valamennyi rendőrkapitányságának tekintetében folyamatos a bűn- és baleset-megelőzési programok végrehajtása, melyek sportrendezvények, vetélkedők, valamint előadások keretein belül valósulnak meg.

A Kecskeméti Rendőrkapitányság referense általános iskolákban tart szülői iskolája nevű programot. Elindult a Kecskeméti Megyei Jogú Város Roma Települési Nemzetiségi Önkormányzat elnökével a *Játsszunk egy csapatban* elnevezésű torna. A prevenciós alapokon nyugvó program a szabadidő helyes eltöltésére, a veszélyes helyzetek elkerülésére hívja fel a figyelmet, hiszen erre a rendőrségnek nagy hangsúlyt kell fektetnie.

Tiszakécskén interaktív foglalkozás kerül megtartásra a Fészek Alapítvány

5 Bács-Kiskun megyei rendőrfőkapitány 9/2015. (VI. 29.) BKMRFK-intézkedése a Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság és a Bács-Kiskun Megyei Cigány Önkormányzat között megkötött együttműködési megállapodás kiadásáról.

meghívására. Az ott nevelésben élő gyerekek döntő többsége roma származású. A rendezvény célja biztonságteremtő és biztonságfenntartó témában interaktív beszélgetések lefolytatása. A referens, valamint egy bűnmegelőzési főelőadó kollega elvégezte a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács által kiírt élménypedagógiai tréner képzést, így a nevelésben élő gyermekek már részt tudtak venni az általuk megtartott élménypedagógiai foglalkozásokon is.

A Bajai Rendőrkapitányság a bűnmegelőzési előadásokon túl baleset-megelőzési programokat is tart, melyek keretében vetélkedőket, filmvetítéseket, technikai bemutatót, előadásokat szerveznek a gyalogos és kerékpáros közlekedés témában, valamint rajzpályázatot is indítanak.

A Kalocsai Rendőrkapitányságon a bűnmegelőzési előadó a roma önkormányzatok által szervezett lakossági fórumok keretében tart tájékoztatót a gyerekeknek és a szülőknek az áldozattá, a bűnelkövetővé és szenvedélybeteggé válás megelőzése témakörében. A Nebuló Általános Iskolában – ahova a legtöbb roma származású tanuló jár – kerül megszervezésre a szülői fórum. A nyár folyamán a helyi családsegítő és gyermekjóléti szolgálattal közösen tartanak bűn- és baleset-megelőzési napot a roma sporttelepen. A kisebbeket még a szülők is elkísérik. Részt vesznek továbbá két roma nemzetiségi önkormányzat kulturális, illetőleg sportrendezvényén, ahol bűn- és baleset-megelőzési tanácsadást tartanak.

A Kiskőrösi Rendőrkapitányság *RO-MA-NÓ* elnevezéssel baleset-megelőzési rendezvényt tart általános iskolásoknak. A kapitányság a dropprevenciót kiemelten kezeli.

A DAKK (Dél-alföldi Közlekedési Központ Zrt.) együttműködésében *Mozgásban, biztonságban* elnevezéssel az EGYMI általános iskola alsó tagozatos tanulói autóbuszos utazáson vesznek részt, ahol alkalmuk nyílik a biztonságos tömegközlekedési eszközökön való utazás szabályaival megismerkedni.

A Kiskunfélegyházi Rendőrkapitányságon a Kiskunfélegyházi Szakmaközi Művelődési Házban, *Esélynap* címmel a fogyatékkal élők, romák, idősök elfogadásának elősegítésére, az esélyegyenlőség jegyében társszervekkel, civil szervezetekkel együttműködve tartalmas bűnmegelőzési, közlekedésbiztonsági délutáni programot szerveznek. A rendőrkapitányságon *Emberkereskedelem, embercsempészet, modernkori rabszolgaság, csicskáztatás, illegális foglalkoztatás megjelenési formái* címen konferenciát rendeznek, melyre meghívást kapnak a gyermekvédelmi, bűnmegelőzési jelzőrendszer tagjai, köztük az RNÖ elnöke és rendőrségi összekötője is.

A Kiskunhalasi Rendőrkapitányság kiemelt feladatának tekinti, hogy a cigány származású tanulók minél kevesebbet hiányozzanak az iskolából. Egyre nehezebb feladatuk van, hiszen sok a hiányzó tanuló, melynek következménye lehet, hogy hamarabb válnak áldozattá, illetve bűncselekmények elkövetőjévé. A

gyerekek szabadidejének hasznos eltöltése kapcsán a nyári szünetben bűn- és baleset-megelőzési tájékoztatást, valamint az áldozattá és bűnelkövetővé válás elkerülésének érdekében előadást tartottak. A Kiskunhalasi Rendőrkapitányság szervezésében évek óta megrendezésre kerül a kiskunhalasi Vári Szabó István Szakközépiskolában a *Sporttal a megelőzésért* nemzetközi kézilabda torna, amelyen a BKMRFK Humánigazgatási Szolgálat munkatársai is részt vesznek, és közreműködnek a toborzási és pályaeorientációs feladatok megoldásában. A szociális segítők bevonásával a pályázatra alkalmas diákok – a szüleikkel együtt – folyamatosan kapcsolatot tartanak a kisebbségi referenssel, aki segít a pályázat ismertetésében, valamint a benyújtásában.

Fontos megemlíteni a roma fiatalok rendőri pályára orientálását, amely kapcsán a BKMRFK valamennyi rendőrkapitánysága folyamatos toborzó feladatot végez. Számos település gimnáziumában, szakközépiskolájában folyik belügyi rendészeti ismeretek oktatása. A helyi rendőrkapitányságokon dolgozó, pedagógiai ismeretekkel rendelkező tisztek a már korábban működő bűn- és baleset-megelőzési tanácsadáson felül biztosítják az ilyen jellegű képzések oktatói feladatkörét.

Belső képzések

A multikulturális környezetben végrehajtott rendőri intézkedésről szóló 27/2011. (XII. 30.) ORFK-utasítás, és a hozzá kapcsolódó módszertani útmutató felhasználásával a rendőri állomány számára folyamatos oktatás kerül megtartásra a kapitánysági állománygyűlések keretében. Ennek során elsődlegesen – egy roma előadóval közösen – a roma kultúrát ismerő és felkészült rendőrtisztek tájékoztatják az állományt a helyi sajátosságok figyelembevételével a kisebbségben élő társadalmi csoportok tagjaival kapcsolatos konfliktushelyzetek kezelésének lehetőségeiről, a helyszínen végrehajtott rendőri intézkedések során elvárt magatartásról, a követendő protokollról, az előítélet-mentes fellépés jelentőségéről. Ennek során hasznos és sokoldalúan alkalmazható, a szakmai teljesítményt javító lehetőségek, ötletek kerülnek – interaktív módon – bemutatásra, megvitatásra, figyelembe véve az intézkedések során elvárt magatartást, az objektivitás fontosságát, a követendő protokollt, a megkülönböztetés tilalmát és az előítélet-mentes rendőri fellépés jelentőségét. Eligazítások, állománygyűlések alkalmával az előadók, alegységparancsnokok fokozottan felhívják a figyelmet a cigány kisebbséggel való intézkedés során tanúsítandó toleráns, előítéletektől mentes, kulturált és törvényisztelő magatartásra, viselkedésre.

A tájékoztató rendszer működése

A rendőrségi összekötő tisztek mind területi, mind helyi szinten valamennyi – az illetékességi területen működő – roma kisebbségi önkormányzattal együttműködnek. A kisebbségi önkormányzatok elnökei jellemzően közvetlenül keresik a rendőrkapitányságok vezetőit. A rendőri vezetők roma témájú ügyekben közös megbeszéléseket és fogadónapokat is tartanak. A BKMCÖ vezetőjét rendszeresen tájékoztatják elektronikus úton az új pályázati lehetőségekről, a cigányság-rendőrség együttműködését érintő információkról. A középiskolás roma fiatalok rendőrré válásának elősegítése, az ösztöndíjasok számának növelése érdekében a BKMRFK Humánigazgatási Szolgálata minden felvételi időszakot megelőzően levélben értesíti a megyében működő roma kisebbségi önkormányzatok vezetőjét. Folyamatos kapcsolattartás útján kerülnek tájékoztatásra a középfokú tanintézmények vezetői, és rajtuk keresztül kerülnek tájékoztatásra az érintett tanulók a rendészeti pályára irányítást elősegítő pályázati lehetőségekről.

Bűn- és baleset-megelőzés

Bács-Kiskun megyében a fiatalokkal való gondoskodásban – a prevenciók oktatásokon túl – egyre nagyobb az igény a szabadidő helyes eltöltésére való figyelemfelhívásra, a szabálykövető életvitel fontosságára történő tanításra, felkészítésre.

A Kiskarácsony, nagy biztonság, vagy a Játsszunk egy csapatban program – bármely olyan projekt, amiben a gyermekek önkifejezéséhez adunk segítséget – kiemelten fontos. Az oktatás mellett hatékonyan felhasználható lenne a Kecskeméti Rendőrkapitányság vonatkozásában fentebb említett élménypedagógiai foglalkozások lehetősége. Már az első ilyen foglalkozás alkalmával látható volt, hogy a fiatalok érdeklődését, bizalmát könnyebb felkelteni, fenntartani. A feladatok után a reflexiók körökben mélyebbről jönnek elő – akár elrejtett, elfojtott – érzések, az indulatkezelésben jobb eredményeket lehet elérni.

E mellett azonban ugyanilyen jelentőséggel bír a szülők képzése is, hiszen a mikrokörnyezeti (családi) hatás a gyermekek életének első szakaszában meghatározó, és élethosszig tartó hatása is van. A Kecskeméti Rendőrkapitányság referense ahhoz készít tematikát, hogy egy átfogó, segédanyagokkal is ellátott programot tudjon elindítani a szülők irányába, melyet a többi kapitányság referensei is tudnak majd hasznosítani a jövőben, hiszen a szülőket megszólítani, őket elérni mindig nehéz feladat. A programok végrehajtásánál szükséges tárgyi, anyagi feltételeket pályázati, egyéb lehetőségekkel lehetne kidolgozni, fenntartani. A kisebbséggel való átfogó gondoskodás célja a szabálykövetés,

felelősséget vállalni tudás kialakítása. A kisebbségi referenseknek ebben látjuk nagy feladatát. A bűnmegelőzési előadásokon, közös programokon a roma lakosság nagyobb számban vett részt, mint az előző években, illetve egyre többen érdeklődnek a rendőrség pályaorientációja iránt. Ez a toborzómunka és a kialakított bizalom miatt valósulhatott meg.

A felek közös programjai

A Kecskeméti Rendőrkapitányság a Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitánysággal közösen *A rendőrség és a kisebbségben élő társadalmi csoportok kapcsolat- és viszonyrendszere* címmel tartja meg éves konferenciáját a Kecskeméti Megyei Jogú Város Roma Nemzetiségi Önkormányzat, a rendőrkapitányság állománya, valamint külső előadók bevonásával. A konferencián előadást tartanak **többek között** pedagógusok, gyermekvédelmi szakértők, pártfogó felügyelők, valamint konfliktuskezelő szakértők.

A Bajai Rendőrkapitányság sportrendezvény keretében biztosítja a rendőrség és a cigány kisebbség tagjai közötti viszony közvetlenebbé tételét. A közös foci megrendezésére a Bajai Rendőrkapitányság állománya és a Bajai Cigány Kisebbségi Önkormányzat tagjaiból szervezett csapatok közreműködésével került sor. A sportrendezvény és az azt követő vacsora kötetlen beszélgetést biztosított a résztvevők számára, akik megismerhették egymás személyiségét, szokásait, hagyományait és kultúráját.

A Kalocsai Rendőrkapitányságon a kalocsai roma közösségi házban a *Roma Kultúra Napja* című rendezvényen bűn- és baleset-megelőzési programmal készülnek mind a gyerekeknek, mind a felnőtteknek. A Bányai Nemzetiségi Önkormányzat rendezésében egész napos *Roma Találkózón* szintén bűn- és baleset-megelőzési versenyekkel, vetélkedőkkel készül a rendőrkapitányság.

A Kiskunfélegyházi Rendőrkapitányság és az RNÖ közös szervezésében kerül évente megrendezésre a *Biztonságban együtt!* című rendezvény, amely a rendőrség és a cigány kisebbség tagjai közötti viszony közvetlenebbé válását segítette elő. A rendezvényen a gyermekek részére rajzverseny kerül megrendezésre *Hogyan látom a rendőri munkát?* címmel.

Összegzés

A rendszerváltozást követően a rendőrség átvilágítását végző cég, a TC Team Consult jelentésében a rendőrségi reform alapelvei között fogalmazta meg azt

is, hogy a bizalomépítés jegyében a rendőrségnek a lakossággal és más intézményekkel együtt proaktívan és megelőzően kell cselekednie, és egy hálózatos partnerkapcsolattal kell rendelkeznie, továbbá, hogy a rendőri munkát a helyi igényekre kell szabni, ezért a döntési lehetőségeket is a helyszínre kell delegálni (Gottlieb et al, 1998). A Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság, valamint a Bács-Kiskun megyei rendőrkapitányságok vonatkozásában a munkacsoportok és a roma nemzetiségi képviselők között az együttműködés ezen bizalomépítő mechanizmusokat kívánja beindítani azáltal, hogy a rendőrség kijelölt kapcsolattartói rendszeres kapcsolatot tartanak a kisebbség vezetőivel, és az aktuális problémák a kapcsolattartás során megbeszélésre kerülnek.

Eredményként könyvelhető el a kommunikáció magasabb szintje, ami azt jelenti, hogy míg korábban csak a roma vezetők éltek bizalommal a rendőrség irányába, addig napjainkra a roma lakosság több rétegéből érkezik megkeresés, információkérés, tanácskérés. A roma lakosság és a rendőrség kapcsolata között lévő távolság csökkenni látszik, a roma vezetők, de már a roma lakosságból is egyre többen bizalommal élnek a rendőrség irányába. Látható, hogy a rendőrség ez irányú tevékenysége a munkacsoportok által közelebb viszi a szervezetet annak szolgáltatói jellegéhez, mivel „... veszélyforrások feltárására helyezi a hangsúlyt, ezért a társadalmi kapcsolatok létrehozására állandó bizottsági fórumokat teremt és folyamatos párbeszédet a folytat a lakossággal. Ilyen a chicagói modell. Előnye, hogy nem enged teret a rendőri önkénynek, és jó kapcsolatokat ápol a kisebbségekkel, valamint a szegényebb rétegekkel” (Finszter, 2012, 488.).

Felhasznált irodalom

A Magyar Köztársaság Rendőrségének Csapatszolgálati Szabályzatának kiadásáról szóló 11/1998 (IV. 23.) ORFK-utasítása

Az országos rendőrfőkapitány 22/2011. (X. 21.) utasítása az általános rendőrségi feladatok elvégzésére létrehozott szerv és a roma kisebbségi önkormányzatok közötti együttműködésről, kapcsolattartásról

Az országos rendőrfőkapitány 27/2011 (XII. 30.) utasítása a multikulturális környezetben végrehajtott rendőri intézkedésekről

Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság TKKM vezetőjének 2015. évi szempontrendszer szerinti értékelése a roma kisebbségi önkormányzatokkal való együttműködésről

Bács-Kiskun megyei rendőrfőkapitány 9/2015. (VI. 29.) BKMRFK-intézkedése a Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság, valamint a Bács-Kiskun Megyei Cigány Önkormányzat között megkötött együttműködési megállapodás kiadásáról

Bánlaky P. (2007): *Alapismeretek a cigányokról (romákról) szociális munkásoknak*. Budapest: Wesley János

- Danish Center for Conflict Resolution et al., Report on Regional Workshop on Policing Minorities. Human Rights and Conflict Management for Roma Liaison Police Officers. (Dán Konfliktuskezelési Központ és mások: Kisebbségeket érintő rendészeti regionális workshop jelentés. Emberi jogok és konfliktuskezelés roma kapcsolattartó rendőrök részére)
- Finszter G. (2012): *A rendőrség joga*. Budapest: Duna Mix Kft.
- Gottlieb G. – Kröszel K. – Prestel B. (1998): *A magyar rendőrség reformja. Eljárás, módszerek, eredmények*. Holzkirchen: FelixVerlag
- KIM Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárság (2011.): *Nemzeti Társadalmi Felzárkóztatási Stratégia-Mélyszegénység, Gyermekszegénység, Romák*. Budapest
- Konrad O.- Šúrýová E (2006): *The Pilot Project of the Police Specialists for the Work with Communities in Slovakia*. Presentation at the Bucharest Conference on ‘The Implementation and Harmonization of National Policies on Roma, Sinti and Travellers, Bucharest, 4-5 May 2006
- Korinek L. (2006): *Nomádok és letelepedettek – gondolatok a közösségi bűnmegelőzésről*. Jogtudományi Közlöny, 7–8, 247–267.
- Korinek L. (2015): *Rendszerváltozás a belügyben*. Belügyi Szemle, 1, 5–33.
- Kozáry A. – Valcsicsák I. (2014): *A rendészeti munkában felhasználható vallási és etnikai ismeretek: Etnoszociográfia*. Budapest: NKE RTK
- Póczik Sz. (2003a): *Cigány integrációs problémák*. Budapest: Kölcsey Intézet
- Póczik Sz. (2003b): *A roma kisebbség egyes szociológiai és kriminológiai problémái (Kutatás-záró összefoglalás)*. Kriminológiai Tanulmányok, 40, 98–120.
- Szendrei J. (2011): *Romák a rendészeti források tükrében*. Doktori értekezés. Budapest: Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Kossuth Lajos Hadtudományi Kar, Hadtudományi Doktori Iskola
- Kovács I. – Dupcsik Cs. – P. Tóth T. – Takács J. (2012): *Társadalmi integráció a jelenkori Magyarországon*. Budapest: MTA Társadalomtudományi Központ (Szociológiai Intézet) – Argumentum

Internetes hivatkozások

- URL1: *Az Európai Unió Alapjogi Chartája*. <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/terstat/2014/05/tatrai.pdf>
- URL2: *Magyarország Alaptörvénye*. http://www.keh.hu/magyarorszag_alaptorvenye/1515-Magyarorszag_Alaptorvenye&pnr=5
- URL3: *45/2000. (XII. 8.) AB határozat az antidiszkriminációs törvényről*. <http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/753814BC398F86DCC1257ADA00528D07?OpenDocument>
- URL4: *Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény*. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0300125.tv>
- URL5: *SARA modell*. www.crimereduction.homeoffice.gov.uk/learningzone/sara.htm
- URL6: *A nemzetségek jogairól szóló 2011. Évi CLXXIX. törvény*. http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100179.TV

Az 1974-es pécsi palahegyi emberölés kriminalisztikai fordulatai

Criminalistic Turns of the Murder Case in Pécs on Palahegyi Street in 1974

Absztrakt

1974-ben ismeretlen tettes ölt meg egy 69 éves asszonyt a pécsi Palahegyi út egyik szerény házában. A brutális elkövető huszonkétszer sújtott le a kezébe kerülő paraszas vasalóval. Egy évi széleskörű nyomozást követően sem sikerült felderíteni személyét, így az eljárást megszüntették. Ám 1989-ben az új megyei bűnügyi vezető ismételten nyomozni kezdett kollegáival az ügyben. Alapos adatgyűjtésüknek köszönhetően látókörükbe került egy hölgy, akinek személyleírása, kora, személyi körülményei hasonlóságot mutattak a felételezett elkövető tulajdonságaival. A tanulmány rávilágít a korábbi és 15 évvel későbbi nyomozások erős és gyenge pontjaira, kriminalisztikai tanulságaira.

Kulcsszavak: anyagmaradványok, azonosítás, emberölés, kriminalisztika, személyleírás

Abstract

In 1974 an unknown perpetrator killed a 69-year old woman in her very modest house, which was in Pécs on Palahegyi street. The brutal attacker had beaten 22 times the victim's head with a suddenly picked up charcoal iron. As after one year of widespread investigation the offender was not found, the investigation was discontinued. But in 1989 the new police criminal chief restarted investigation in this case. Thanks for efficient data gathering was a woman scoped, whose personal description, age and personal circumstances were very similar to them of the suspect. The study illuminates strong and weak points, criminalistic lessons of the first and the second investigation.

Keywords: material remains, identification, murder, criminalistics, description of a person

1974-1976

1974. október 29-én érkezett a rendőrség ügyeletére G-né bejelentése, amely alapján a napok óta ki nem mozdult, életjelt nem adott szomszédja, a 69 éves Erdélyi Mátyásné véres fejű holttestét találták meg Pécs, Palahegyi út 44. számú házában feldúlt, kormos konyhájában. Az élettelen test teljes ruházatában a vas-kályha közelében terült el. A megyei főkapitányság helyszíni szemlebizottsága folytatta le az első csapásnak beillő nyomozási cselekményt (Fenyvesi, 2017, 143–169.). A szemle, valamint az elsődleges tanúvallomások, adatgyűjtések és szakértői vélemények eredményeként megállapították, hogy a kriminalisztikai alapkérdésekre az alábbi válaszok adhatók (Fenyvesi, 2014, 32–42.).

Mi történt? A gyermektelen, egyedül élő hölgyet durva bántalmazással megölték. Mikor történt az emberölés? 1974. október 24-én, csütörtökön, 14:00–15:00 óra között. Tehát a holttest felfedezése előtt öt nappal.

Hol ölték meg pontosan a sértettet? A sértett Pécs, I. kerületi (keleti városrészi) házában, azon belül is a konyhában végzett a tettes az áldozatával.

Hogyan ölt a tettes, milyen módszert, eszközt választott? Az ismeretlen elkövető a sértett tulajdonában lévő, tekintélyes súlyú, faszenes vasalóval (szabó- vagy parázsvasalónak is mondják) huszonkétszer ütötte meg az áldozata fejét, a nyomok eltüntetése érdekében tüzet gyújtott, majd némileg kapkodva távozott. (Olyan adat is felmerült, hogy két vasalós dulakodás volt a résztvevők között.)

Ki-kivel követte el a brutális tettet? Voltak olyan tanúk, akik látták a tettest egyedül belépni a sértett házába, és volt, aki látta a magányos nőt egyedül távozni. Mindhárman az alábbi személyleírást adták:

- A tettes egy nő és kb. 24–25 éves.
- Kb. 160–165 cm magas.
- Hosszú, egyenes, hátközepéig érő barna haját viselt, a fej közepén elválasztva.
- Átlagos testalkatú, vastag bokával.
- A fogai sárgásak (barnásak, ápolatlanok), mint általában a láncdohányosoknak.

N-né tanú még azt is elmondta a bűnüldözőknek, hogy az alábbiakat tudta meg a nőtől:

- házas, a férje bányász,
- rosszul élnek, az egyébként jól kereső férj csak annyi pénzt ad haza, ami éppen a háztartásra elegendő,
- korábban a Felsőmalom utca környékén éltek egy egyszobás lakásban,
- a második gyermekük 1970-ben született,
- utána lakást kaptak a bányától Újmeszesen,

- 1973-ban meghalt a nagymamája,
- hosszú beszélgetésük alatt kétszer is rágyújtott cigarettára, mégpedig Románra,
- valószínűleg egyedülálló személyt keresett az elkövető, N-né ugyanis jelezte, hogy érkezik haza a fia, nem lesz egyedül a továbbiakban,
- a tanú kísérte át Erdélyi Mátyásnéhoz, aki egyedül élt.

Miért követte el? Feltehetően (és ez nyomozási verzióként is szerepelt) egy trükkös (svindlis, szélhámos) csalóról és/vagy tolvajról volt szó, aki tanácsi segélykérelmek, idősek támogatása ürügyén kereste fel az egyedül élő nőket, akiknek jóhiszeműségét, pillanatnyi nem figyelését kihasználva értékeket (jelen ügyben 1000 forint készpénzt és két aranygyűrűt) tulajdonított el, vagy pénzt kért tőlük (például illetékbélyegekre). Ezen esetben a sértett észrevehette a megtévesztést, illetve lopást, és ezért szemrehányást tett, vissza is követelhetné ékszereit, pénzét. A trükkös személy pánikba esett, és a keze ügyébe eső használati tárggyal, a súlyos vasalóval egészen az utolsó hörgéséig ütlegelni kezdte a nem kívánt tanút.

Siettében – a két fémkarikával díszített bőr válltáskát viselő alkalmi tettes – hátrahagyott egy zöldes árnyalatú selyemkendőt, valamint a sértett bolti bevásárló céduláján az írását. Ezt írta: Szabó Béláné, Zsolnay Vilmos u 19.

A szemlebizottságnak sikerült eredetben rögzítenie egy – feltehetően a tettestől származó – hajszálnak tűnő anyagmaradványt, valamint egy Románc cigarettavéget, és egy szemetes kosárban pihenő, összegyűrt, üres Románcos cigarettásdobozt. Ujjnyomot, lábbeli nyomot, szag- vagy egyéb anyagmaradványt nem találtak. (A selyemsálon sem.)

H. Ferenc idős szomszéd tanú látta, amikor a feltételezett tettes október 24-én, 15:00 körül egyedül kijött a sértett házából. Köszöntek is egymásnak. A tanú jól megjegyezte, mert nagyon csinos hölgynek találta. A három tanú – akik a tettest látták – (H. Ferenc, G-né, N-né) vallomása alapján egy budapesti rajzóló segítségével a nyomozóhatóság elkészíttette a tettes fantomképét, amelyet a sajtóorgánumokon keresztül (például a Kék Fény) igyekeztek a lakossághoz eljuttatni, kérve segítségüket, adatszolgáltatásukat, értékes információjukat a személy azonosítása érdekében.

A nyomozási adatgyűjtések, a lehetséges verziók és szálak ellenőrzése eredményeként a következőket tudta meg a hatóság:

- 1.) Az emberölést követően kb. két héttel egy ismeretlen nő két gyermekkel feltűnt a Pécs, Zsolnay Vilmos utca 19-ben és Szabó Béláné után érdeklődött. Ilyen személy azonban a létező címen sohasem lakott.
- 2.) 1969–1974 között egy (vagy kettő?) rámenős fellépésű, de egyúttal udvarias, jó modorú csaló-tolvaj nő járta Pécs I-II. kerületeit. A csaló által előadott

legenda szerint a tanácstól jött, és támogatásszerzést ígért lakáscseréhez, segélyhez, szociális otthonba helyezéshez az időseknek, akikről 200–500 forintot lopott el lakásukból, vagy csalt ki valamilyen ürüggyel (például a segélykérelmi lapjához illetékbélyegre kért pénzt). A környékeliek 1974. október 24-e után többet nem látták egyiküket sem.

- 3.) A tanácsnál (ma önkormányzat) nem dolgozott ilyen személyleírású (arcú) személy.
- 4.) Miután felmerült, hogy Pécs keleti részében, a pécsbányai területen, közel a sértett házához, egy külön udvarban roma származásúak laknak, és akár közülük is kikerülhetett a tettes, mindegyik ott élő személyt tüzetesen ellenőrizték, ám nem találtak rájuk nézve terhelő adatot. A fantomkép alapján sem látszott a közösséghez tartozónak a tettes.
- 5.) A szadisztikus, piromániás, büntetett előéletű, modus operandiban nyilvánartartott személyek között sem találtak a tetthelyhez, a sértetthez, az elkövetési módhoz vagy elkövetőhöz köthető adatot.
- 6.) A sértett szűk és tág körű családtagjainak részletes feltérképezése sem hozott eredményt.
- 7.) Az érintett tanúk rutinszerű ellenőrzése sem vetett fel terhelő, gyanús adatot személyükkel kapcsolatban.
- 8.) A krimináltechnikai intézetben ellenőriztették a helyszínen rögzített szálát is. A gyors vélemény szerint női hajszál volt, azonban pontosabban akkor tudtak volna mondani, ha lett volna összehasonlítható (terhelti vagy potenciális terhelti) minta.
- 9.) Hatezer nőt ellenőriztek – írásaikkal együtt – az ország különböző pontjain (nem csak Pécsen és Baranyában), ám nem sikerült a tettes közelébe kerülni.

1976-ban, a cselekmény után két évvel a széleskörű nyomozást – mivel a felderítés eredménytelen maradt – megszüntették.

1989

Tizenhárom évvel később, 1989-ban azonban fordulat következett be. Kodba Ferenc alezredes, a Baranya Megyei Főkapitányság Bűnügyi Osztályának (új) vezetője, aki nem vett részt az 1974-es cselekményekben, felújította a nyomozást.

Miután áttanulmányozta a több ezer oldalnyi nyomozási iratot új verziókat állított fel. Következtetései (sejtései) szerint:

- A) nem valószínű, hogy az elkövető gátlástalan személyiség;
- B) nem kell az egész országban keresni a tettest, mert helyi volt az elkövető;

- C) nem roma származású volt a tettes;
- D) nem biztos, hogy közvetlen összefüggés van a svindlis (trükkös) csaló/lopó és az emberölés között.

Az új nyomozás során újabb nők és kézírások kerültek látókörbe. Másfél év alatt hat írásszakértőt foglalkoztattak, akik több ezer írást vizsgáltak meg, ám azonosságot nem találtak.

A látókörbe került nők köre fokozatosan csökkent. Hétszázra, háromszázra, végül öt nő jöhetett számításba, mint potenciális elkövető. Az alibi-ellenőrzések azonban őket is kizárták.

Mindezek után, még 1989 áprilisában, újsághirdetéseket tett közzé a rendőrség különböző napi- és hetilapokban. A hirdetésekben a fenti női fantomkép szerepelt és feltették a nagy kérdést: ki ismeri a képen látható hölgyet? Bárki, bármit tud személyéről, hollétéről, jelezze a nyomozóhatóságnak.

Rövid időn belül postai levél érkezett Budapestről, amelyben az ismeretlen feladó megjelölte a később Maya fedőnevet kapott ismerősét. Szerinte a képre megszólalásig hasonlít az általa megjelölt középkorú nő.

A fedőnevet Kodba Ferenc adta a rendőrségre tanúkénti idézésre nagy lelki nyugalommal beszélő hölgynek, akinek első kérdése a következő volt: Gyilkossággal gyanúsítanak?

Erről akkor még nem volt szó, ám – ártatlansága kinyilvánítása ellenére – kísértetiesen egyeztek az adatai az 1974-es adatsorral.

- 1.) Éppen 41. életévét töltötte be. (Az elkövetőt 25–26 évesnek vélték a tanúk 15 évvel korábban.)
- 2.) Magassága 170 cm, közel a korábban megjelölt 160–165 centihez.
- 3.) Egyenes, hosszú barna haját viselt, amelyet korábban is így viselt.
- 4.) 1974-ben Pécsen lakott, mégpedig a Felsővámház utcában.
- 5.) Kétgyerekes családjában.
- 6.) A férje bányászként dolgozott, ám elváltak, s akkor ő egy baranyai faluba költözött. (A férjet is kihallgatták részletesen volt feleségével kapcsolatban.)
- 7.) A második gyerek 1970-es születése után nagyobb lakásba költöztek.
- 8.) 1970 és 1974 között esti gimnáziumba járt csütörtökönként. (Az 1974. októberi 24-i munkanapját ellenőrizték a felderítők, ám ott az iskolai napot is munkanapként jelölték, így összemosódott a kettő.)
- 9.) A nagymamáját pedig Szabó Bélánénak hívták. (A nagypapája halt meg 1973-ban.)

Ennyi egyezés után joggal lettek különösen izgatottak és egyúttal optimisták az 1974-ben is ez ügyben aktív nyomozók – az új nyomozás irányítójával

egyetemben. (Igaz Mayának nem voltak sárgások-barnások a fogai, mert nem is dohányzott.)

Kézenfekvőnek tűnt első lépésként a másfél évtized eltelte után még mindig jó memóriának és szellemi képességeknek örvendő H. Ferencsel elvégeztetni a fényképes felismertetést. Kilenc hasonló kinézetű hölgy közé betették Maya fényképét is. H. Ferenc pedig határozottan, egyértelműen és biztosan kiválasztotta Mayát, akiről kijelentette: Ő volt a gyilkos!

A tizedig egyezőség után megtartották a személyes felismerésre bemutatást is, ahol több hasonló korú és kinézetű nő között Maya is felsorakozott. H. Ferenc tanú mindegyiket alaposan szemügyre vette, majd az vallotta: Egyikük hasonlít a tettesre, de nem vagyok benne biztos. Nem ismerem fel biztosan.

Maya hezitálás nélkül vetette magát tanúként (potenciális terheltként) is a poligráfos vizsgálat alá, amelynek eredményeként a szakértők azt a következtetést vonták le, hogy nem adott olyan választ, ami megkérdőjelezte volna az igazát. A gép nem jelzett valótlant (hazug) állítást.

A helyszínen hagyott írás ellenőrzése sem maradt el. Maya 1974-es iskolai füzetét is felkutatották a nyomozók. Két írásszakértő ezen írásokat az inkrimináltnálhoz hasonlónak vélte, de a bizonyossághoz próbairás mintákat kértek. A detektívek ezt elkészítették az együttműködő Mayával. Ezt már a harmadikként bekapcsolódott, nemzetközi tekintélyű írásszakértő, Vargha László (nem mellesleg a Pécsi Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának büntető eljárásjog és kriminalisztika professzora) is megvizsgálta. Mindhárman egyértelműen kategorikusan kizárták Mayát. Nem az ő keze (agya) nyomát viselte a helyszínen hagyott „*Szabó Béláné Zsolnay Vilmos u. 19.*” szöveg.

Újabb fordulatként a neves pszichografológus, a Vallanak a betűk című kötet (Magvető Kiadó, Budapest, 1985) szerzője, Rákosné Ács Klára is megvizsgálta az inkriminált írást.

Az elsődleges vizsgálatok után a nyomozás vezetőjéhez fordult és azt kérdezte: Ez a nő még él?

A csodálkozó tekintet láttán kifejtette, hogy a szövegíró súlyos tüdőbetegségben szenvedett a készítésekor. Egyébként pedig maximum középiskolai végzettséggel bírt és sok számot körmölt a munkája során. Végül kinyilvánította, hogy biztosan nem Maya írta a két sort. Hátra volt még a perdöntőként számításba jöhető hajszálszerű anyagmaradvány vizsgálat, hiszen most már végre volt összehasonlítható hajminta. Maya készséggel adta hosszú, barna hajszálát az összevetéshez. A központi kriminalisztikai labor meg is küldte az alapos vizsgálat eredményét, amit mindenki izgatottan várt. A laborba küldött, helyszínen felkutatott, megtalált, eredetben rögzített szál valójában macskaszőr, és nem emberi hajszál (nem vethető össze Maya hajmintájával).

A Románc cigarettavég vagy az összegyűrt papírdoboz galacsin esetleges további vizsgálata nem merült fel.

2018

A nyomozás vezetőjének végső következtetései, illetve az ügy tanulságai:

- 1.) Teljesen kizárható Maya, nem ő követte el az 1974-es emberölést.
- 2.) Verzióknk szerint olyan személy követte el, aki feltehetően alkatilag hasonlított Mayára, egyúttal ismerte Maya személyi körülményeit, és így legendaként, fedősztoriként adta elő magát és történeteit zsákmányszerző látogatásai során az egyedül élő idős embereknek.
- 3.) Még mindig felkutatható és megtalálható a 2018-ban kb. 69 éves tettes. 44 év után is kideríthető, hogy a nyomozás látókörébe jutott Mayának ki lehetett 1974-ben azon közeli ismerőse, barátja, kollégája, bizalmasa, aki hasonlított rá és hozzájuthatott személyi adataihoz. Kodba Ferencet egy másik szervezet foglalkoztatta 1990-től, már nem a bűnügyi osztályt vezette, így további rálátása nem volt az alegység munkájára, az esetleges további nyomozásra. (Aki szereti a számmisztikát, felfedezheti, hogy 2018-ban az 1974-ben 25 éves tettes 44 év után éppen 69 éves volt, mint ahogy a sértett is tragikus halálakor. Az eltelt 44 esztendő pedig éppen a sértetti házszámmal egyező. Talán ezek is arra utalnak, hogy újabb fordulat várható még 2018-ban? Netán utána?)
- 4.) Annál is inkább érdemes lenne felkutatni az alterego tettest, mivel a cselekmény a Btk. szerint az el nem évülő, (több okból is) minősített/minősíthető emberölések közé tartozik. (A bántalmazó időközbeni halála esetében is van jelentősége a leleplezésének; gondoljunk csak a sértett hozzátartozóira, az igazságérzetünkre és örök igazságvágyunkra, a bűnüldözők sok éves erőfeszítéseire.)
- 5.) A helyszíni szemle olyan jelentőségű nyomozási cselekmény, amelynek gyengeségei, hiányosságai a későbbiekben már nem pótolhatók.
- 6.) Minden rendőrség annyit ér, amennyi (releváns, minőségi) adata van, és ennek a kriminalisztikai alapvető gondolatnak az alapforrása maga a helyszín, mint nyitott könyv, amelyből tudni kell olvasni. (Az első csapás jelentősége kiemelten fontos kriminalisztikai alapvetet takar.)
- 7.) A nyomok, anyagmaradványok felkutatása, rögzítése, megőrzése alapvető szolgálhat (akár évekkel, évtizedekkel) később megismert azonosítási metódusokhoz. Gondoljunk csak itt az Angliában Alec Jeffreys által kidolgozott, és 1986/87-ben elsőként használt DNS-analízisre, amelyet ha-

zánkban 1992-ben vezettek be, alkalmaztak konkrét bűnügy felderítésében, bizonyításában. Talán nem irreális napjainkban a kérdésfeltevésünk: az egyre élesebben és mélyebben látó aktuális technikákkal lehetséges a Románc cigarettavégről vagy dobozáról a tettesre utaló pikogramm mennyiségű anyagmaradványt (például izzadmányt) rögzíteni, ami alkalmas lehet DNS alapú azonosításra?

8.) Nem lehet minden esetben következtetni biztosan azonosságra (találatra, sikerre) még kilenc (tíz) személyazonosítási egyezés alapján sem.

Végül, s megint kilencedikként:

9.) Soha nincs lezárt megoldatlan (ügynevezett döglött) ügy. A jelenleg is rejtőzködő tettes sohasem lehet nyugodt. Mindenkor érvényesülhet a régi detektív bölcsesség: a legnagyobb rendőr a véletlen!

Befejezés

A Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán az évente megrendezett Kutatók Éjszakája keretében 2018. szeptember 28-án, 350 fős hallgatóság előtt a szerzők ismertették a fenti okfejtést, a nyomozás fordulatait. Titokban abban reménykedtek, hogy a minden 14 év feletti személy számára nyilvános előadáson megjelenik a valódi elkövető, és lelkiismeretétől évtizedeken át gyötörve – talán nem ismerve a magyar Btk.-t kellő mélységben, bízva az elévülésben – feláll és bejelenti tettes voltát. Ez nem történt meg, ám még mindig reménykednek az írók, hogy e tanulmány hatására mégiscsak bekövetkezik.

Felhasznált irodalom

Fenyvesi Cs. (2017): *A kriminalisztikai tendenciái*. Budapest: Campus Kiadó

Fenyvesi Cs. (2014): *A kriminalisztika piramismodelljének második változata*. *Belügyi Szemle*, 9, 32–43.

A Rendészettudományi szaklexikon készítése – menetrend, módszer

Completion of the Special Dictionary for Law Enforcement Science – Schedule, Approach

Absztrakt

A szakmatörténeti munka elkészítésének nagy vállalkozásáról egy első, rövid áttekintést dr. Mátyás Szabolcs, a szaklexikon szerkesztőbizottságának titkára publikált a Magyar Rendészettudományi Társaság (továbbiakban: MRTT) megalakulása 15. évfordulójára kiadott tanulmánygyűjteménybe; „*Néhány gondolat a Rendészettudományi Szaklexikon megalkotásával kapcsolatban*” címmel (Mátyás, 2019). Jelen összegzés a szaklexikon létrehozásának menetrendjéhez igazított metodikát veszi górcső alá. A szerkesztők szemszögéből tapasztaltak alapján objektív tényszerűséggel, őszintén, néhol saját érzésekkel is fűszerezetten kerülnek láttatásra az alkotás történései. A kötelező projektbeszámolón túl illő számot adni az összesen 167 résztvevő, kidolgozó, lektor, szaknyelvi fordító, szerkesztő és más közreműködő munkájáról, a nem mindennapi tudományos eredmény születésének tanulságos mozzanatairól.

Kulcsszavak: szaklexikon, rendészettudomány

Abstract

About the great undertaking of completion a historical work for a profession the first short survey was given in a publication of dr. Szabolcs Mátyás, the secretary of the editorial committee in the study collection issued on the 15th anniversary of the Hungarian Association for Law Enforcement Science, under the title: „*A Few Thoughts about the Completion of the Special Dictionary for Law Enforcement Science*” (Mátyás, 2019). This summary explains the approach accommodated to the schedule of completion of the special dictionary. The process of creation will be presented by objective facts, frankly, sometimes with own emotions added, from points of view of the editors. Beside the obligatory reporting of the project it gives information about the works of altogether 167

participants, elaborators, peer reviewers, translators, editors and other contributors, for the birth of a special scientific product.

Keywords: special dictionary, law enforcement science

Bevezetés

Amikor majd a következő vállalkozó szellemű, ma még fiatal tudóspalánták hozzáfognak a Rendészettudományi Szaklexikon megújításához, hasznos lehet számukra az eredeti kotta e mérőföldkönek számító alkotás megoldásairól, nehézségeiről, zsákutcáiról. Itt álljon az első ilyen kezdeményezés, az 1903-ban kiadott Rendőrségi Lexicon bevezetőjének záró bekezdése: „*Arra kérjük bizalommal kézikönyvünk kedves használóit, hogy a könyv használata közben netán tapasztalt hiányokat, hibákat és tökéletlenségeket – amelyektől az effajta művek első kiadása a leggondosabb munka mellett sem lehet mentes – velünk közölni szíveskedjenek, hogy az esetleg szükségessé váló újabb kiadásnál a tárgyilagos, szakemberi kifogásoknak is megfelelhessünk. A szerkesztők.*” (Rédey–Laky, 1903, 4.)

A projekt főbb induló mutatói és az előzmények

A vállalat megnevezése: *Rendészettudományi Szaklexikon (a továbbiakban RTSZL)*

A vállalat teljesítésének pályázati kerete: *A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés KÖFOP-2.1.2.-VEKOP-15-2016-00001.*

A pályázat benyújtója, kari felelőse: *Prof. Dr. Sallai János, az általa vezetett Ludovika Kiemelt Kutatóműhely keretei között.*

A pályázat benyújtásának ideje: 2016. 10. 24.

A pályázat elfogadása: 2017. 07. 10.

A pályázat tervezett futamideje: 2017. 08. – 2018. 12. eleje.

A végtermék néhány számadata:

- Tervezett címszószám: 2870 db.
- Módosított mennyiség: 3020 db.
- Elkészült címszó és szócikk szám: 3220 db, ebből 50 db utalt címszó.
- A kidolgozó: 136 fő (öten két munkacsoportban is dolgoztak).
- Az angol szaknyelvi fordító: 7 fő
- Szakmai és angol szaknyelvi lektor: 24+1 fő.
- Az RTSZL kézirat terjedelme: 818 oldal, 2 107 515 karakter szóközökkel.

A Nemzeti Közszoigalat Egyetem (továbbiakban: NKE) Rendészetudományi Karának vezető oktatói és a rendészeti szakterület neves szakemberei a Karvasy Ágoston Rendészetelméleti és -történeti Kutatóműhely keretében alkotó módon részt vállaltak a mintegy 3000 szócikket tartalmazó, 60 ívnyi RTSZL létrehozásában. E korszakalkotó mű megszületésében, fontosságának elismerésével, tervbe vételével és finanszírozásával kapcsolatban kiemelkedő szerepe volt az NKE akkori rektorának, dr. Patyi András egyetemi tanárnak, valamint az időszak Fenntartói Testületének, benne a Belügyminisztériumot képviselő dr. Janza Frigyes nyugállományú rendőr vezérőrnagynak. (Hisz az RTSZL készítésével párhuzamosan zajlott a Hadtudományi Lexikon megújítása is.)

A RTSZL a rendészet, rendészetudomány elméletéhez, gyakorlatához szorosan illeszkedő szócikkek rendszerezett gyűjteménye kívánt lenni, hozzájárulva a szakmai fejlesztéshez, egységes megközelítéshez, a kapcsolódó oktató-kutatómunkához. Mint minden tudomány esetében – így a rendészetudomány számára is – fontos a szakterminológiai megalapozás, a szakmai szókincs tartóoszlopainak kijelölése, ugyanakkor minden tudományos igényű szaklexikon egyben készítői állásfoglalás is.¹

Az elképzelés szerint a szaklexikon megalkotásának alapvető célja a rendészetudomány, a rendészet releváns szakterminológiai feltérképezése, tanulmányozása, a számba vehető címszavak megnevezése, kiválasztása, és az ezt lefedő szócikkek rövid, tömör világos kidolgozása volt. Ehhez először fel kellett vázolni, meg kellett alkotni a rendészetudomány és a kapcsolódó részterületek összetevőit, rendszertani felépítését.

Az 1909-ben megjelent Rendőri Lexicon előszavában ez olvasható: „*Szakörökben már évek óta felmerült annak a szükségessége, hogy a Törvények és Rendeleték Tára különböző évfolyamaiban, szabályrendeletekben, a rendőri hivatalos lap évfolyamaiban szétszórt és így nagy nehezen felkutatható közrendészeti tudnivalók egy egységes gyűjteményben összesíttessenek.*” (Rédey–Laky, 1909, 3.) Alighanem ez a Rendőri Lexicon és előző kiadása ihlette meg a projektvezetőt egy hasonló kiadvány elkészítésére. Először 23 éve merült föl az igény egy ilyen jellegű mű megalkotására. Rendészetudományi szószedet (Beregnyei, 2008) elnevezéssel 2008-ban készült is egy kisebb, egyszerűbb, 2189 címszavas, internetre is feltett kiadvány az MRTT és a BM Oktatási Főigazgatóság közös kezdeményezésével, támogatásával. 2015-ben pedig az ORFK Tudományos Bizottsága támogatott egy 200–300 szócikkes kidolgozást kriminológiai, kriminalisztikai részmákban.

1 Például a rendészet kontra rendvédelem vita, a jogszabályok kapcsolódó megnevezései. (Rendvédelem a jogszabályok szerinti szervezet, amelyek tevékenysége a rendészet.)

Szaklexikonunk hiánypótlónak indult, hiszen ilyen nagy kaliberű és horderejű írásmű a rendészeti szakterületen eddig nem készült.

Az RTSZL megalkotására 15 tagú szerkesztőbizottság alakult, élén a főszerkesztővel (dr. habil. Boda József akkori kari dékán) és helyettesével (dr. Virányi Gergely). A felügyeleti-ellenőrzési és segítői tevékenységre pedig egy szűk, ötfős szerkesztői csoport jött létre, Beregnyei József vezetésével (lásd 1. számú melléklet).

A munka megkezdésekor az RTSZL-el és a működési renddel kapcsolatban felmerült, közösen tisztázandó kérdések közül álljon itt néhány.

- Milyen kivitelezéssel, hány példányban készüljön?
- Idegen nyelven is szerepeljenek-e címszavai?
- Legyenek-e terjedelmi korlátok?
- Vállaljuk-e bizonyos szócikkeknel úttörő szerepet?
- Hogyan, miként történjen a bizonyos korábbi kiadványokban (például Rendészettudományi szószedet) már egyszer kidolgozott, és máig érvényes szócikkek áttemelése, ennek jelölése, figyelemmel a szerzői jogokra?
- Kiknek, milyen jogosítványai legyenek a munkavégzés elősegítésére?
- Melyek legyenek a legfontosabb rendezőelvek?
- Lesz-e közös elektronikus felület a munkához, az ehhez való hozzáférés hogyan működjön?
- Milyen munkamódszerrel dolgozzunk?

Ezekre a kérdésekre kisebb-nagyobb vita után megszülettek a döntések, illetve szükséges módosítások, amikhez az érintettek igazodtak.

Rögzítettük a kidolgozással kapcsolatos elvárásokat: tudományosság, szakmaiság, pontosság, közérthetőség, használhatóság.

Tervezés, szervezés és kidolgozás

A 2016. október 19-én összeállt szerkesztőbizottság kialakította, megvitatta és elfogadta a munkatervet az előkészítésre, a kutató-kidolgozó munkára és a működtetésre. Továbbá – a szerkesztőcsoporttal közösen – létrehozta egy működési és szabályrendszert a munkavégzés koordinálására, a kezdeti és további jelentős döntések meghozatalára, a menet közbeni döntési helyzetek érzékelésére, a hatáskörökre, illetékességre vonatkozóan.

Fő lépések a mérődkőnek számító projekt teljes menetére vonatkozóan.

Előkészítés: a munkacsoportok összeállítása, megegyezés a munkavégzés tervezéséről, menetrendjéről, ütemtervéről.

- A szaklexikon szerkezetének, összetételének elgondolása, a kapcsolódó egyeztetések, a munkacsoportok (alrendszerek) megnevezéseinek véglegesítése.
- A kidolgozáshoz szükséges útmutatók, segédanyagok elkészítése, az egysegítés érdekében indokolt vezetői felkészítések.
- A szerkesztőbizottság állásfoglalása és a munkacsoportok (alrendszerek) javaslatai alapján az RTSZL-be tervezett címszólista összeállítása.
- Az első egyharmad szócikk kidolgozása, ezek angol megnevezése, formai ellenőrzése.
- A szakmai lektorok felkérése, az elvárások vázolása, munkájukhoz segédlet elkészítése, átadása.
- A formailag megfelelő első egyharmad szócikk szakmai lektorálása. (A címszavak angolnyelvű szaknyelvi lektorálása, a kifejtések szakzsargonból adódó és egyéb értelemzavaró hibáinak kiszűrése.)
- A második, illetve a harmadik egyharmad szócikk kidolgozása, ezek angol fordítása, formai ellenőrzése.
- A formailag ellenőrzött második, majd a harmadik egyharmad szócikk szakmai lektorálása. (A címszavak angol megfelelőinek szaknyelvi lektorálása, a kifejtések szakzsargonból adódó és egyéb értelemzavaró hibáinak kiszűrése.)
- Az RTSZL előszerkesztése, végső ellenőrzése és a szükséges javítások átvezetése, közösen a kidolgozókkal.
- A RTSZL összetételére, formájára, az impresszum tartalmára vonatkozó elgondolás kialakítása, jóváhagyása, majd tartalmának ellenőrzése, véglegesítése közösen a munkacsoportvezetőkkel.
- A személyi igénybejelentő (SZIB) összeállítása, a szerződések elkészítése, majd az elszámolások teljesítése.
- A nyomdai igény megfogalmazása, a kézirat leadása a projektmenedzsernek.
- A RTSZL kézirat szövegszerkesztése, tördelése, a mintaforma elkészítése, áttekintése, szerkesztők általi véleményezése, a korrigálás elvégzése, ezt követően a főszerkesztői engedély megadása a sokszorosításra.
- A Rendészettudományi szaklexikon megjelenése, bemutatója, a projekt méltatása.

Szerkezetépítés

A nagy horderejű munka kezdetén öt fontos részfeladat állt a szerkesztőcsoport és a szerkesztőbizottság előtt.

1) A kidolgozás részletes munka- és ütemtervének elkészítése

Az első ilyen terv, 2016. november 21-én készült, amit a szerkesztőbizottság kezdőülése el is fogadott. Az előfordult határidő-csúszások miatt ez kétszer – 2017. április 15-én és 2017. augusztus 28-án – módosult.

2) A szerkesztőbizottság kialakítja az RTSZL szerkezetét, felépítését, majd ezek megvitatása, elfogadása

A szerkezeti felépítés konszenzusos megtervezése – a rendészettudományhoz és a rendszethez kapcsolódó elméleti alapok körvonalazása, többszöri vitája egyeztetése okán – elég hosszú időt (2016. október – 2017. június) vett igénybe. Végül a 2017. március 30-i szerkesztőbizottsági ülésen elhatározott felépítés 2017. június 18-án született meg, s a továbbiakban ez alapján folyt a munka.

3) A kidolgozást segítő útmutató, gondolatébresztő prezentáció, továbbá bizonyos példatárak, minták elkészítése

A kidolgozást segítő útmutató első változata – példákkal – 2017 márciusában készült el, ami az első tapasztalatok alapján 2017. május 6-án vált véglegessé. Ekkor készült el a szerkesztőcsoport prezentációja az útmutatóhoz. Ez a munkacsoportvezetők felkészítésére szolgált, akik egyben megkapták a helyesírási segédanyagot és példatárat is az idegen eredetű és nyelvű címszavakkal, a jó és helytelen megoldásokkal együtt.

4) Az alrendszer munkacsoport-vezetőinek a megbízása

Ez a munka elindításakor megtörtént, menet közben egy-két módosítással. A VII. alrendszer egyik csoportvezetője, dr. Szakács Gábor, és a VIII. alrendszer csoportvezetője, dr. Faggyas Zoltán csak később, 2017. május 1-jével kapcsolódhatott be a munkába, de hamar beérték a többi szócikkszerkesztést.

5) Szerkesztőbizottsági ülésen a munkacsoport-vezetők módszertani felkészítése a kidolgozó munkáról, az egységes követelményekről

2017. május 6-án Ez az RTSZL készítés lényeges mozzanata volt, hisz a résztvevők zöme korábban még nem vett részt ilyen korszakos munkában. Ekkor a vezetőszerkesztő tisztázta a felmerült módszertani kérdéseket, felajánlva a folyamatos személyes konzultáció lehetőségét. Az itt elhangzottak – a későbbi tapasztalatok szerint – sajnos nem minden munkacsoportnál jutottak el a kidolgozóig.

Címszólista – szócikk kidolgozás

A munka második része – a kidolgozás mennyisége, a szándékai szerint meghatározó jelentőségű szaklexikon minősége miatti legfontosabb mozzanat – három fontos teendőből állt.

1) A címszólisták leadása, ellenőrzése, összesítése, rendezése

A munkacsoport-vezetők felkészítése után – az összesített lista készítéséhez is született egy útmutató – az alrendszerek címszójegyzék-javaslati leadásra kerültek. Az első kitűzött időponthoz (2017. április 20.) képest május 22-re érkeztek be az alrendszerekben szerepeltetni tervezett címszavak. A szerkesztőcsoport ezeket a küldőkkel folyamatosan konzultálva feldolgozta. Az RTSZL összesített címszólistája végül is 2017. június 15-re született meg, de a szerkesztőcsoport vezetője, a megbeszéltek szerint, indokolt esetben azt rugalmasan tovább alakította. (A végleges címszólista – 3229 darab címszóval és 50 utalt címszóval – az RTSZL végén a függelék címszómutatójában olvasható.)

A címszavak ABC-rendbe rakása – az MSZ 3401:1981 alapján –, mivel a munkacsoportok nem kellő alaposítással készítették el javaslatukat, újabb kihívást jelentett a szerkesztőknek, a címszólista bővülése vagy címszavak törlése miatt. *(Az utolsó változat elkészítésében sokat segített dr. Szendrei Ferenc.)* Ráadásul a címszavak szerkezeti felépítése, formai kivitelezése sokszor nem illeszkedett az elfogadott keretekbe, gyakran a rendészettudományi/rendészeti relevancia kívánalmának sem felelt meg, ami további szerkesztői munkát generált.

2) A szakmai lektorok, angol szaknyelvi fordítók, szaknyelvi lektor kiválasztása, felkérése

A szakmai lektorok kiválasztása, felkérése a munkacsoport-vezetők és a szerkesztőbizottság javaslati alapján történt.

Az ötödikszerkesztőbizottsági ülés után, a főszerkesztő 2017. június 26-i leveleiben felkérte a jelölteket a szaklexikon készítés munkálataiba való bekapcsolódásra. A szakmai lektorok – munkájukhoz a szaklexikon jelentőségére tekintettel – egy prezentációs segédanyagot és lektori értékelőlapot kaptak.

Az idegen nyelvi fordítók és lektorok, továbbá egy házi magyar nyelvi lektor felkérése 2017. szeptember elején történt. Az érintettek megkezdték, illetve elvégezték megbízásukat. (Menet közben a házi magyar nyelvi lektor megbízását objektív okból vissza kellett vonni.) A kidolgozók közül többen, jó angol szaknyelvi tudásuk birtokában, megadták címszavaikat angolul is, amiket csak az idegennyelvi lektor ellenőrzött.

Ez lett az RTSZL egyik kiemelten újszerű külön értéke, hogy címszavai mellett ott az angol megfelelő.

3) A szócikkek első, második és harmadik harmadának a kidolgozása, formai ellenőrzése

A második fő rész – a kidolgozó munka és a végtermék tervezett magas minősége miatt – a legfontosabb mozzanatnak számított.

A fentiek alapján a szócikkre kidolgozóira kialakított elvárások a következők voltak. Tudományos, de egyben közérthető, valamint tautológiamentes meghatározások a szükséges és elégséges kiegészítő információval. Tömör, konkrét, világos, de nem nagyvonalúan pár szavas meghatározások. A kidolgozási metodika következetes alkalmazása az egységes, magas színvonal érdekében.

A kidolgozók – a formai ellenőrzést végző szerkesztőcsoport, valamint a tartalmat ellenőrző szakmai lektorok (és a magyar szaknyelvi lektor), az angol szaknyelvi fordítók munkavégzésének hatékonyabbá tételére – már az előkészítő időszakban eldöntötte, hogy az elfogadott szócikkmennyiség három harmadra osztásán alapuló, párhuzamos munkavégzést alkalmaz.

A szócikkek első harmadát a munkaterv szerint 2017. május 31-re, a másodikat 2017. augusztus 31-re, a harmadikat pedig 2017. december 15-re kellett volna elkészíteni. Azonban a szócikkek első harmada a kitűzött időpontra nem érkezett meg, a beküldöttek egy részében pedig a formai ellenőrzés több hibát is talált.² Végül a munkacsoportok, három kivétellel, az első és második harmadot egyszerre, augusztus 31-ig eljuttatták a szerkesztőcsoporthoz. Főszerkesztő-helyettesi döntés alapján a leadási határidők 2017. október 15-re; november 15-re és december 15-re módosultak.

A szerkesztőcsoport a beküldött szócikkeknél az útmutatóban szereplő előírások, szabályok betartását ellenőrizve a kisebb hibákat kijavította, a tetemebbeket visszaküldte. A hibátlan verzió zöld utat kapva, a bizottság titkáranak segítségével jutott a szakmai lektorhoz és az angol nyelvi fordítóhoz. A titkár – kérésükre – az angol nyelvi fordítóknak megküldte a teljes szócikklistát is, akik kellőképpen megijedtek a mennyiségtől, ezért a főszerkesztő kérésére az angol szaknyelvi tudású kidolgozók megadták címszavaik angol megfelelőjét is.

A fentiek szerint készült a szócikkek második és harmadik harmada is. A harmadik rész kidolgozása, ellenőrzése viszont az időbeni csúszások miatt más-ként alakult. A második és harmadik harmad szócikkeinél már kevesebb hibát találtak a szerkesztők, mert a szerkesztőcsoport megbeszélésein a jó és a hibás

2 A munkacsoport vezetői módszertani felkészítés tartalma a kérés ellenére nem teljesen jutott el a kidolgozókhöz.

változatokat feldolgozták, s ezeket közvetlenül megküldték a kidolgozóknak. A szerkesztőcsoport tapasztalatai alapján a vezetőszerkesztő a menet közbeni kérdésekre gyorsan válaszolt, továbbá 2017 novemberében tovább finomította a korábbi 2.0-s útmutatót. Emellett, 2017. december 5-én 44 darab példatárral, és az idegen nyelvű és idegen eredetű szócikkeket érintő mintatárral segítette a kidolgozók munkáját. Mindezek hasznosítására a szerkesztőbizottság titkára levélben is felhívta a munkacsoport-vezetőket, kidolgozókat figyelmét.

A munka harmadik szakasza és mozzanatai

Az utolsó szakasz két fontos szerkesztői részfeladata

1) A szaklexikon előszerkesztése, kidolgozói utolsó ellenőrzése, a végső változat
A 2018. január 3-i szerkesztőcsoport ülésen – a vezetőszerkesztő előterjesztésével – az RTSZL formai tervezése, az előszerkesztési teendők egyeztetése és ezek módszertani megfogalmazása zajlott a nyomdai kivitelezési kívánalmak kialakítása érdekében. A jelenlévők döntöttek az RTSZL felépítéséről, összetételéről, a címnegyed (1–4. oldal) tartalmáról, összeállításáról, kinézetéről. Többségi döntés született a kidolgozók megjelenítéséről, ennek megfelelően a kidolgozók, szakmai lektorok, alrendszerenkénti csoportosításban, betűrendben szerepelnek, nevük után az alrendszer és a részterület megnevezése szerepel.

Mivel a kéthasábos tördelést a nyomda végzi, a szócikkek Times New Roman formában, 12-s betűmérettel álltak össze.

Döntés született az előszerkesztés módszeréről és a csoporttagok egyéni teendőiről is. A fogadó-elosztó szerepet ebben a szakaszban is dr. Mátyás Szabolcs látta el. A részanyag csak rajta keresztül áramolhatott. A formailag ellenőrzött, lektorált anyagrészeket az előszerkesztés előtt a szerkesztőcsoport egy másik tagja ismét áttekintette és továbbadta előszerkesztésre a vezetőszerkesztőnek, aki véglegesítette a szócikklistát is. (Ez lett a tárgymutató, utóbb címszómutató alapja.) Az előszerkesztési-szerkesztési munkában tetemes rész jutott Bak-sai Éva kolléganőnek.

Az előszerkesztéskor először a szócikkek kezdőbetű szerint mappába kerültek, majd következett az azon belüli szoros abc-be rendezés, majd a végső címszavakkal a címszómutató összeállítása.

Az előszerkesztés előtti záró munkálatok 2018. augusztus 3-ig tartottak, a beérkezett észrevételeket addig korrigálta a vezetőszerkesztő. Eközben is felmerültek formai hibák, kiderült lényeges címszó hiánya, amiket pótolni kellett. A végső formájú, 814 oldalas – szóközzel 2 107 512 karakterszámú – kéziratot a

munkacsoport-vezetők 2018. augusztus 23-án kapták meg, egyhónapos határidővel saját szócikkeik átnézésére, észrevételeik jelzésére. A jogos észrevételeket a vezetőszerkesztő és segítőtje Baksai Éva átvezette a tervezetre. Ezt a szerkesztőcsoport tagok 2018. november 9-én megkapták további ellenőrzésre, áttekintésre.

Nagyon fontos, érzékeny feladat volt a kidolgozók, lektorok, szerkesztők neveinek, tudományos, egyéb elő-, utótagjainak pontos rögzítése az impresszumban. Az erre vonatkozó kérést 2018. október 1-jén kapták meg a munkacsoport-vezetők. A lista és az impresszum tartalmának, formájának utolsó igazítása december 18-ig tartott. Az RTSZL végső formába öntésében a vezetőszerkesztővel dr. Virányi Gergely, dr. Mátyás Szabolcs és dr. Deák József működtek közre.

Az előszerkesztett, minden kellékkal ellátott kézirat 2018. november 23-án került a projektfelügyelőhöz. Az előszerkesztett kéziraton felül a szerkesztők elküldték a nyomdának szánt elvárásaikat, ahol a tördelés, korrektúrázás és a látványterv elkészítése történt.

2) Az RTSZL nyomdai munkái, és a próbanyomat ellenőrzése, elfogadása

A főszerkesztő 2019. szeptember elején kapta kézhez a nyomdából az olvasószerkesztett szaklexikont. A nyomdai lektorok, szerkesztők nagyon jó munkát végeztek, mindössze néhány apróbb formai pontosításra volt szükség. A teljes munkafolyamat utolsó szakasza a nyomda által elkészített szerkesztett RTSZL próbanyomatnak a főszerkesztő, helyettese, a vezetőszerkesztő és a projektvezető általi ismételt átolvasásával, ellenőrzésével zárult. A nyomdai visszajelzésből kiderült, hogy az idézőjeles szövegeket tartalmazó szócikkeknel számukra nem jó megoldást alkalmaztunk a RTSZL végső formába öntésekor. Ezért közel hetven szócikknél utómunkákat kellett végeznünk a kétféle forráskezeléssel. A főszerkesztő megbízottja folyamatos kapcsolatban állt a nyomdai előkészítést lelkiismeretesen végző szerkesztővel, dr. Gócze Istvánnal. A szükséges pontosítások, ellenőrzések után alakítottuk ki az olvasószerkesztett szaklexikon végső formáját. A korrektúrával jelölt észrevételek főszerkesztői feljegyzéssel kerültek 2019 októberében a nyomdához, amit közvetlen szóbeli egyeztetés is követett. A nyomda a módosított részeket ismét ellenőrizte, így készült el a nyomtatásra kész RTSZL. A főszerkesztő jóváhagyása, igénybejelentése után megtörtént a nyomtatása, sokszorosítása, majd pedig a végtermék megjelentetése.

Kapcsolódó egyéb tevékenységek

A kidolgozás háromszakaszos folyamata mellett szükséges még szólni a szerződéskötések, honorálás folyamatáról, a kidolgozó munkára vonatkozó kiegészítésekről.

A kidolgozásban, lektorálásban résztvevők honorálása

A díjazás, kezdetben az illetékeseknek is bizonytalanságot jelentett, noha a rendelkezésre álló összeg a pályázati anyagban pontosan szerepelt. Ezért, és az érintettek lassú adatszolgáltatása miatt a kifizetések is késtek. Már a SZIB elkészítése is akadozott az alrendszer vezetőtől, lektoroktól késve beérkező adatok miatt, ami alapján a 100 szerződés készült. 2018. november 15-én kapta meg a projektfelelős a SZIB-eket. Ezek elfogadása után jöhetett a szerződések elkészítése, aláírása. Ez zömében 2018 decembere és 2019 januárja közt történt meg. Sajnos a projektet intéző csoport helye és tagjainak egy része cserélődött, így az elszámolások tovább csúsztak, a leadott dokumentumok elkeveredése miatt is, s még 2019. május 6-án is volt néhány érintett, akinek nem volt rendben a szerződése, elszámolása. Mindezek után 2019 nyarán megkezdődött a díjak utalása. (58 fő lemondott a részükre eső, jellemzően minimális szerzői díjról, az angol tanárok pedig munkaköri köteleességként végezték a címszavak angolra fordítását.)

E munka minden mozzanatát szintén a szerkesztőbizottság titkára dr. Mátyás Szabolcs és Baksai Éva tartotta kézben, végezte.

Minden más

Ülések, megbeszélések

A teljes munkafolyamat során a szerkesztőbizottság nyolc alkalommal ülésezett, az ötfős szerkesztőcsoport pedig hétszer (utoljára 2018. december 18-án). A szerkesztőbizottsági és szerkesztőcsoporti tanácskozásokról írásos emlékeztetők készültek.

Műhelyviták

A kutatómunkát három tervezett munkahelyi vita kísérte volna (közülük, objektív ok miatt, csak kettő valósult meg).

2017. december 18., az első műhelyvita a szerkesztőbizottság titkára előkészítésében, az NKE RTK Speciális Oktatási Épület, Multifunkciós termében zajlott, Az RTSZL kidolgozásának aktuális állása címmel. E rendezvényre meghívtuk és felszólalt az új Hadtudományi Lexikon szerkesztésével kapcsolatos tapasztalatokról prof. dr. Krajnc Zoltán ezredes. A lektori bizottság nevében Lajtár József vezérőrnagy szakmai lektor tartott előadást. Utána a VI., IX., és a II. alrendszer vezetői számoltak be munkacsoportjuk eddigi tevékenységéről. Délután a szerkesztőbizottság két tagja osztotta meg addigi tapasztalatait a jelenlévőkkel. A műhelyvita dr. habil. Boda József ny. nb. vezérőrnagy összefoglalójával, feladatszabásával zárult.

A második műhelyvita 2018. április 12-én, ugyanott zajlott, s célja volt áttekinteni az RTSZL kidolgozásának aktuális állását. Délelőtt prof. dr. Sallai János projektfelelős, a III. és az V. alrendszervezetők, valamint három szakmai lektor prezentációjára, tapasztalatainak megosztására került sor. Ebéd után dr. Ürmösné Simon Gabriella nyelvi lektorátusvezető és dr. Hegedűs Judit tanszékvezető, kidolgozó tartott előadást. Ezek után a projekt titkára és a szerkesztő beszélt az eddigi tapasztalatokról, a további teendőkről. A program dr. habil. Boda József ny. nb. vezérőrnagy főszerkesztő feladatszabásával, illetve dr. Janza Frigyes ny. r. vezérőrnagy zárszavával ért véget. (A munkaértekezletek összefoglalói az RTK honlapján is olvashatók voltak.)

Következtetések a projekt megvalósulásáról

A szaklexikon megalkotásához vezető időszak zárásaként – a készítés objektív feltételeiből adódóan – a következő konkrét tanulságok, javaslatok születtek.

Kár, hogy a minden érintett kidolgozónak hozzáférhető elektronikus munkafelület létrehozása, alkalmazása csak terv maradt.

Sokat küzdött azzal a szerkesztőbizottság, hogy a szerepeltetni tervezett címszókör összeállításánál jellemzően ne a kidolgozók affinitása, adott témákban való jártassága, hanem az érintett címszó rendészeti relevanciája, fontossága legyen a meghatározó.

Nem nagyon maradt energia és idő – igaz, igény sem volt – külön találkozókra, konzultációkra a potenciális felhasználókkal (rendvédelmi szervek dolgozói, vezetői, az NKE RTK hallgatói). A lényegében e célból szervezett két műhelyvitára a megszólítottak közül jószerivel csak a kidolgozók jöttek el.

Első körben nem sikerült megvalósítani az RTSZL digitális változatát, ami lehetőségei miatt lényegesen több lett volna, mint a lexikon számítógépre való feltöltése.

Továbbá indokolt lenne a jövőben az adott részterülethez (alrendszerhez) kapcsolódó egy-egy szócikk aktualizálására, gondozására ezzel foglalkozó szakemberek megbízása.

A fenti tanulságok mellett viszont a több mint száz oktatót és közel hatvan rendészeti szakértőt magában foglaló alkotógárda, elismerésre méltó munkaráfordítással, a projekt célkitűzését teljesítette. A szaklexikon készítése során is előtűnt a rendészettudomány jelentős értékeit teremtő szervezők jellemző, új iránti elkötelezettsége, lelkiismeretes állhatatossága, ötletgazdagsága, az új iránti fogékonysága, a rendészettudomány művelésébe, gazdagításába vetett hite (Deák, 2019).

Az elkészült szaklexikon a rendelkezésre álló, alig több mint két év alatt összegyűjtötte, rendszerezte, majd az adott témában elismert huszonnégy rendészettudományi szaktekinetly lektorálása után, közkinccsé tette a múlt, a jelen és a körvonalazódó jövő, rendvédelmi szerveinek rendészeti tevékenységével összefüggő fogalmakat, háromezret meghaladó szócikk formájában.

Ilyen horderejű, átfogó tartalmú, hiánypótló rendészeti mű hazánkban eddig még nem született. A bő száz évvel ezelőtt megjelent hasonló kiadványok legterjedelmesebbjei is maximum a korabeli rendőrségi szakterület feltérképezését célozták, valósították meg.

A rendészet történetében mérőkövetőnek számító alkotás egyfajta tükör, a mai magyar rendészet hű tükré. Mérleg is, látélet is, de mindenképp nélkülözhetetlen alap a továbbhaladásához, az elmélet és a gyakorlat jövőbeni fejlődéséhez, fejlesztéséhez.

Felhasznált irodalom

Beregnyei J. (szerk.) (2008): *Rendészettudományi szószedet*. Budapest: Magyar Rendészettudományi Társaság, 1–451.

Deák J. (2019): *A rendészettudomány és a határőrgondolatok találkozási pontja – múlt nélkül nincs jövő*. Belügyi Szemle, 4, 94.

Mátyás Sz. (2019): *Néhány gondolat a Rendészettudományi Szaklexikon megalkotásával kapcsolatban*. In: Gaál Gy. – Hautzinger Z. (szerk.): *Gondolatok a rendészettudományról*. Budapest: Magyar Rendészettudományi Társaság, 209–214.

Rédey M. – Laky I. (1903): *Rendőrségi Lexicon*. Budapest: Stephaneum Kiadó

Rédey M. – Laky I. (1909): *Rendőri Lexicon*. Budapest: Pátria Kiadó

Melléklet: A szerkesztőbizottság és a szerkesztőcsoport összetétele

Szerkesztőbizottság:

Dr. Balla József r. ezds. Ph.D. egyetemi docens
dr. univ. Beregynei József ny. hőr. ddtáb.
Prof. Dr. Blaskó Béla ny. vör. Ph.D./CSc. egyetemi tanár
Dr. habil. Boda József ny. nb. vör. egyetemi docens
Dr. Christián László r. ezds. Ph.D. egyetemi docens
Dr. Deák József r. alez. tanársegéd
Dr. habil. Dobák Imre nb. ezds. egyetemi docens
Dr. Faggyas Zoltán ny. r. ezds. Ph.D. c. egyetemi docens
Dr. habil. Haller József MTA doktora, egyetemi docens
Dr. habil. Hautzinger Zoltán egyetemi docens
Dr. Hollán Miklós Ph.D. egyetemi docens
Ivaskevics Krisztián tanársegéd
dr. Janza Frigyes ny. r. vör. BM oktatási főszemlélő
Dr. Kasznár Attila nb. vör. Ph.D. egyetemi docens
Dr. Kovács Gábor r. ddtáb. Ph.D. egyetemi docens
Dr. Major Róbert r. ezds. Ph.D. egyetemi docens
Dr. Nagy Judit r. ezds. Ph.D. egyetemi docens
Dr. Németh József r. ezds. Ph.D. egyetemi adjunktus
Dr. Németh Zsolt ny. r. ezds. Ph.D. egyetemi docens
Prof. Dr. Sallai János r. ezds. egyetemi tanár
Prof. em. Dr. Sárkány István ny. r. vör. egyetemi tanár
Dr. Szabó Andrea pü. ezredes Ph.D. egyetemi docens
Dr. Szakács Gábor ny. r. ezds. Csc./Ph.D. egyetemi docens
Dr. Szendrei Ferenc r. ezds. Ph.D. egyetemi docens
Dr. Tihanyi Miklós r. vör. Ph.D. tanársegéd
Dr. Tóth Nikolett Ágnes r. alez. Ph.D. adjunktus
Dr. Varga János ny. hőr. ezds. Ph.D.
Dr. Vári Vince r. alez. egyetemi tanársegéd
Dr. Virányi Gergely ny. hőr. ddtáb. Ph.D.
Szerkesztőbizottsági titkár: Dr. Mátyás Szabolcs r. vör. Ph.D. adjunktus

Szerkesztői csoport:

dr. univ. Beregynei József ny. hőr. ddtáb. vezető szerkesztő
Dr. Deák József r. alez. tanársegéd szerkesztő
Ivaskevics Krisztián tudományos segédmunkatárs szerkesztő
Dr. Mátyás Szabolcs r. vör. Ph.D. adjunktus szerkesztő
Dr. Tóth Nikolett Ágnes r. alez. Ph.D. adjunktus szerkesztő
Szerkesztői segítő: Baksai Éva

Bárdos Zoltán Katasztrófák kora

A tudományos élet régi, szép szokása, hogy a kollégák, pályatársak tanulmányt írnak a kerek születésnapját ünneplő jubiláns munkássága előtti tisztelgésül. A Bíbor Kiadó rendhagyó emlékkötetet jelentetett meg dMuhoray Árpád ny. pv. vezérőrnagy, a Nemzeti Közszerzői Egyetem egyetemi docense 65. születésnapja tiszteletére. Rendhagyó az emlékkötet, mivel nem számos szerző eltérő tárgyú írásait adja közre, hanem az ünnepelt és a régi barát, Kondorosi Ferenc egyetemi tanár, jogászprofesszor kalauzolja el közös könyvében az olvasókat a katasztrófák világába, az egyén szemszögéből vizsgálva a biztonsági kihívásokat, a kockázati társadalom vadhajtasait.

Muhoray Árpád tábormok úr a hazai katasztrófavédelem kiemelkedő tapasztalatokkal rendelkező szakértője és a kapcsolódó tudományterületek avatott művelője. Kondorosi Ferenc professzor elméleti munkásságában az utóbbi öt évben kiemelkedő szerepet kapott az un. világveszélyek vizsgálata. 2015-ben jelent meg A világ végveszélyben, 2016-ban A migráció kockázatai, 2017-ben A XXI. század alkonya c. könyve. 2018-ban pedig a tábormok és a professzor közös tanulmánykötetet adtak ki Európa közepén címmel.

A kötet szerzői a vonatkozó joganyag, különösen az új katasztrófavédelmi törvény fókuszán keresztül ismertetik az emberekre leselkedő biztonsági kihívásokat, az elemi csapásokat, a társadalmi és természeti veszélyeket, továbbá a civilizációs eredetű ipari szerencsétlenségeket. Ugyanakkor rávilágítanak a veszélyek megelőzésében a felkészülés fontosságára, valamint a védekezés lehetőségeire is. Meggyőződésük szerint az emberiségre váró, esetenként a világvégét idéző katasztrófák közül sokfajta veszély rendkívül közeli és konkrét. Éppen ezért a tábormok és a jogtudós úgy látja, itt az ideje, hogy a fenyegető körülményeket a társadalmak békéjéért, biztonságáért felelős államok és vezetőik felismerjék, hatásukat elhárítsák vagy enyhítsék.

A könyv hat nagy fejezetre tagolódik: I. Az egyén és a biztonsági kihívások, II. A kockázati társadalom valósága, III. Elemi csapások, természeti veszélyek, IV. Ipari szerencsétlenségek, civilizációs veszélyek, V. A katasztrófavédelem szervezete és működése, VI. Vörösiszap-katasztrófa.

Az egyén és a biztonsági kihívások fejezetben az egyén szemszögéből vizsgálják a biztonsági kihívásokat, (népességyarapodás, az iparosodás, a technológiai

fejlődés, az infrastruktúrák rohamos szélesedése, az urbanizáció, a globális klímaváltozás és az ebből adódó rendkívüli időjárási helyzetek) ezek mind hozzájárulnak a kockázatok növekedéséhez. Megismerhető-e világunk, és amennyiben igen, mennyire alakítható? Vannak-e törvényszerűségek a katasztrófák bekövetkezésében, vagy csak egy a biztos, hogy a pusztításuk egyre nagyobb emberi szenvedést okozhat, amennyiben az ember lebecsüli a természet törvényeit? Azonban van lehetőség a pozitív változásra a helyzet javítására, ehhez szükséges, hogy az életmódunkon drasztikusan változtassunk, annak néhány éven belül pozitív hatásai lennének, például kevésbé lennének pusztítók az extrém időjárási helyzetek. A jog világában számos szabály született a katasztrófavédeletről, azok elhárításával felszámolásával kapcsolatos feladatokról. A szerzők meggyőződése, hogy jog, a jogrendszeren belül a büntetőjog csak a végső megoldás a katasztrófák kivédése, az ellenük való védekezés lehetséges formáinak megismerése terén.

A kockázati társadalom valósága fejezetet a fenntartható fejlődés fogalmával indítják a szerzők, amely abból indul ki, hogy a gazdaság csak a környezet megőrzésével növekedhet tovább. Ugyanakkor a harmadik évezred küszöbére egyre világosabbá vált, hogy a tudományos-technikai-technológiai fejlődés elérte azt a határvonalat, amikor már az emberi társadalom egésze és az egyes ember számára is veszélyforrást jelent. A kockázati társadalom, a fejlett ipari társadalmak által jelentett azon kockázatokra vonatkozik, amelyek már magát az életet veszélyeztetik az önkényes és öncélú technikai-gazdasági fejlődés mellékhatásaként fellépő veszélyek által (például környezeti károk, nyersanyagforrások kimerítése, génsebészet). Ezek az emberek által közvetlenül már nem felfogható kockázatok időben, térben és társadalmilag nem határolhatók el. A modern nyugati jóléti államok belső stabilitása a társadalmi biztonság megteremtésén alapult, amely a gazdasági - társadalmi egyenlőtlenségeket az állam a jövedelmek újraelosztásával kiegyenlítette, ezáltal magas fokú biztonságot és kiszámítható életfeltételeket jelentett az embereknek. Ez a politikai-társadalmi modell a 80-as évektől bomlani kezdett, amely napjainkban egyre fokozódó mértékű. Mára egyértelműen mérhető, hogy a társadalom nagyobb részének közérzete, biztonságérzete alapjaiban rendült meg. Ma már egyre nagyobb a társadalomban azoknak az aránya, akik az állam által garantált munkahelyet, az azzal járó nagyobb biztonságot, a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentését akarják.

Elemi csapások, természeti veszélyek fejezetben a katasztrófavédelmi törvény szerinti csoportosítás alapján, a természeti eredetű veszélyeztető hatásokat és az ellenük való védekezés lehetőségeit veszik górcső alá a szerzők. Hazánk a vizek kártételei által a legérzékenyebb országok közé tartozik Európában

és a Kárpát-medencében. Az elmúlt évszázadokban elődeink óriási munkát végeztek a folyóink szabályozása és védő töltésézése terén, de még ma sem mondhatjuk, hogy árvízvédelmi művekkel határolt folyóink 100%-os biztonságot jelentenek a folyók mentén lévő településeken lakók számára. Az ár-és belvizek veszélyeztető hatásait, az ellenük való felkészülést és a bekövetkezése esetén végrehajtott feladatokat, az elmúlt évtizedekben bekövetkezett hazai árvízi védekezések feladatrendszerén keresztül élményszerűen ismerhetjük meg. Kiemelt szerepet foglalnak el ezek között is a lakosságvédelmi intézkedések, amelyek bevezetése a védelmi igazgatás rendszerén keresztül valósul meg országos, területi és helyi szinten. Az ár-és belvizek veszélyeztetésén túl egyéb szélsőséges időjárási helyzetek is okozhatnak veszélyhelyzeteket, ezek közé tartoznak a hőmérsékleti extrémítások, a hóhullámok és a hidegek, valamint a szélviharok okozta rongálások. A szerzők a földrengésről, mint a legtöbb áldozatot követelő és az egyik legnagyobb kárral járó természeti veszélyforrás veszélyeztetéséről közérthető módon adnak információkat. Írnak az előrejelzés lehetőségének korlátairól, a preventív védekezésről, a rengések mérési lehetőségeiről, a lakosságvédelemről.

Nem elhanyagolhatóan ebben az időszakban bekövetkező dominó hatások kockázatát is részletesen elemzik, ezen túlmenően a kárfelszámolás specialitásait is bemutatják. Ipari szerencsétlenségek, civilizációs veszélyek a katasztrófavédelmi törvény IV. fejezete alá tartozó feladatokról, valamint a kritikus infrastruktúrák, létfontosságú rendszerek és létesítmények védelméről, továbbá a nukleárisbaleset-elhárítás szakterületéről szól ez a fejezet. A katasztrófavédelem hivatásos szervezetében 2012. január 1-vel egy teljesen új szakágazat jött létre, ez pedig az iparbiztonsági ágazat. A veszélyes anyagokkal kapcsolatos hatósági engedélyezési, felügyeleti és ellenőrzési feladatok a hivatásos katasztrófavédelmi szervezet részéről kiterjedtek, addig nem szabályozott területre. Részletesen bemutatásra kerül a hatósági engedélyezési eljárás menete, alsó és felsőküszöbös üzemek esetében, a külső védelmi terv készítésének menete, a veszélyesáru-szállítások (vasúti, közúti, vízi, légi) ellenőrzése. A veszélyes tevékenységet folytató üzemeltető köteles bizonyítani, hogy az ő általa végzett veszélyes tevékenység nem jár a meghatározottnál nagyobb kockázatokkal, illetve megtett minden elvárhatót az esetlegesen bekövetkező súlyos baleset megelőzése és a következmények elhárítása érdekében. Ehhez szükséges egy biztonsági irányítási rendszert működtetnie az üzemeltetőnek.

A kritikus infrastruktúrák közé tartoznak azon gazdasági működést elősegítő szervezetek, létesítmények, létesítményrendszerek, hálózatok összessége, vagy ezek részei, amelyek megsemmisülése, szolgáltatásaik vagy elérhetőségük csökkent szintje egy adott felhasználói kör létre, lét-és működési feltételeire

negatívan hat. A szerzők végig vezetik azt a folyamatot, amely az elmúlt 15 évben ezen a területen az Európai Unióban és főleg hazánkban történt. A mai korban társadalmunk és az egyének működése szempontjából kiemelt jelentőséggel bír, a létfontosságú rendszerelemek védelme és az esetleges incidensekkel szemben minél tovább való kiesésmentes működtetésük. Ezt a célt szolgálják az elmúlt években hozott intézkedések és az ezek végrehajtásához kialakított szervezetek. Az atomenergia békéscélú felhasználása során bekövetkező radiológiai, vagy nukleáris események elhárítására való felkészülésről, a bekövetkezett események következményeinek csökkentéséről az Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Rendszer (ONER) gondoskodik. Az ONER felépítéséről, jogszabályi háttéréről, működéséről is hasznos ismereteket kapunk ebben a fejezetben.

A katasztrófavédelem szervezete és működése fejezetben a magyar katasztrófavédelem létrejöttének körülményeit elemzik a szerzők. A két jogelőd szervezet - az állami tűzoltóság és a polgári védelem – országos és megyei szintű összevonása történt meg először 2000-ben, majd 2012-ben teljesedett ki a szervezeti integráció a 2011. évi CXXVIII. számú törvény (új katasztrófavédelmi törvény) alapján, egy egységes hivatásos szervezet jött létre. Az új törvény szerint, a katasztrófavédelem nemzeti ügy, az állam szerepét növelni kell, mert ezzel biztosítható a lakosság életének és anyagi javainak biztonsága. A szerzők a továbbiakban a megújult katasztrófavédelem szervezetét, az integrált feladatrendszert részletesen, feladat centrikusan a hatályos szabályozók alapján mutatják be. A tevékenység rendszert hármasság jellemzi, a megelőzés, a mentés és kárelhárítás, a helyreállítás-újjaépítés. A feladatok megelőzés centrikusakká váltak, létrejött a tűzoltósági és polgári védelmi szakterület mellett, egy új harmadik ágazat az iparbiztonság. A lakosság tűz elleni védekezésének biztosítása érdekében létrehozásra került az állami tűzoltóság. Új kockázat alapú megközelítéssel a veszélyeztető tényezők figyelembevételével kerültek a települések katasztrófavédelmi osztályba sorolásra. Átalakult a védelmi igazgatás rendszere, a kormány döntés előkészítő szerveként létrehozták a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottságot (KKB), melynek elnöke a belügyminiszter. A KKB operatív munkaszerveként megalakították a KKB Nemzeti Veszélyhelyzet-kezelési Központot, területi szinten megyei védelmi bizottságok alakultak, amelynek elnöke a kormány megbízott, valamint egy katasztrófavédelmi és egy honvédelmi elnökhelyettese is lett. Járási szinten helyi védelmi bizottságok jöttek létre, amelyek elnöke a járási hivatalvezető, egy honvédelmi és egy katasztrófavédelmi elnökhelyettesük is lett. A katasztrófavédelem országos szintű főhatósága a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, területi szervei a megyei igazgatóságok, helyi szervekként katasztrófavédelmi kirendeltségek és hivatásos tűzoltó parancsnokságok jöttek létre. A három fő

szakterületet – iparbiztonság, tűzoltóság, polgári védelem – országos és területi szinten főfelügyelők, helyi szinten felügyelők irányítanak.

A könyv zárófejezete Magyarország eddigi legnagyobb ökológiai következményekkel járó ipari szerencsétlenségét, a vörösiszap-katasztrófának torokszorító, hallatlanul izgalmas mentési, mentesítési és helyreállítási munkálatait mutatja be. 2010. október 4-én 12 óra után átszakadt a Magyar Alumínium Zrt. területén a X. számú vörösiszap tároló kazetta, a kiömlő 1,7 millió köbméter vörösiszap és lúgos víz elegye a Torna-patak medrén végig hömpölyögve Kolontár, Devecser és Somlóvásárhely települések mélyen fekvő részeit öntötte el, 10 ember halálát okozva. Muhoray Árpád tábornok hónapokon keresztül vett részt a bekövetkezett káresemények felszámolásának irányításában, a lakosságvédelmi feladatokban, valamint a helyreállítás és újjáépítési munkálatokban. Részletesen megismerhetjük az előtér következményeit, milyen azonnali intézkedések kerültek bevezetésre az emberi élet-és anyagi javak védelme érdekében. A kötet bemutatja a kárfelszámolás irányítására és végrehajtására létrehozott vezetési törzseket (operatív törzs, Újjáépítési Kormányzati Koordinációs Központ, Önkormányzati Kárrendezési Újjáépítési Csoport), az azok által végzett koordinációs és irányítói feladatokat. A kárenyhítés menetét az abban szervesen közreműködők részfeladatait szintén nagyon részletesen mutatja be a könyv, hiszen az egyik leghitelesebb személy tollából olvashatjuk mindezeket. A fejezet végi összegzésben a szörnyű tragédia következményeinek felszámolásában a körültekintő kormányzati gondoskodás fontosságát emelik ki a szerzők hangsúlyozva a katasztrófa következtében létrejött társadalmi összefogás fontosságát.

Elismerés illeti a Bíbor kiadó gondos munkáját, Gajdács Péter grafikus apokaliptikus hatású borítóját és Sereg András kreatív szerkesztőt türelmes, a sokszor eltérő felfogású szövegek alapos gondozásáért.

Felhasznált irodalom

Kondorosi F. – Muhoray Á. (2019): *Katasztrófák kora*. Budapest: Bíbor Kiadó, 144.

PORTRÉ

Somssich Gabriella

A portré elnevezésű rovat most először jelenik meg új folyóirati műfajként a Belügyi Szemlében. E rovatban a belügyi, rendvédelmi szak- és tudományterületek kimagasló teljesítményt nyújtó szakembereiről készített portré-jellegű írások olvashatók majd rendszeresen. Szándékunk szerint nem életrajzi portrékat, hanem olyan szakmai jellegű portrékat kívánunk közzétenni, amelyek a portréalany szakmai eredményeiről, szakmai sikereiről szólnak. Arra törekszünk, hogy a portréalanynak a gyakorolt szakmájához való viszonyulása rajzolódjék ki írásainkban, és az olvasó elsősorban arra kapjon választ, hogy portréalanyaink mit adtak és kaptak a választott hivatásuktól, milyen eredetű motivációk vezették el őket a sikerhez. E portrékban a személyesség mozzanatát tartjuk a legfontosabb elemnek, de mindezt a szakmai oldal hangsúlyozásával kívánjuk bemutatni.

Április havi lapszámunkban Magyarország első kinevezett női megyei rendőrfőkapitányáról, dr. Somssich Gabriella r. dandártábornok asszonyról, a Nógrád Megyei Rendőr-főkapitányság vezetőjéről készült portrékat olvashatják, amelyet Hornyik Zsuzsanna készített.

Dr. Somssich Gabriella r. dandártábornok asszony – ahogyan azt már több interjúban is elmondta – mindig is rendőr szeretett volna lenni. A hivatásáról olyan magával ragadó módon, lelkesítően, rajongással telve tud beszélni a mai napig, amely irigylésre méltó. Vajon mi vezetett ehhez a megingathatatlan elképzeléséhez, életcéljához? Hisszük, hogy mindenki életében van egy meghatározó személy, egy meghatározó pillanat, amely eldönti, hogy milyen irányba veszi útját az élete. Természetesen az sem mindegy, hogy milyen beállítottságú az ember, milyen belső tulajdonságokkal rendelkezik, milyen kompetenciák birtokában van, és a későbbiek során milyen helyzetekben kell helytállnia. Magyarország első női rendőrfőkapitányának személyében egy olyan embert ismerhetünk meg, aki már iskolás korától kezdve nagyon tudatosan készült későbbi hivatására, és még a jogi egyetem elvégzése – amelyre szülei talán a rendőri pályától való eltérítés szándékával biztatták – sem tudta megmásítani eredeti tervét, inkább hozzájárult a választott élethivatás alapos előkészítéséhez. Nógrád megye rendőrfőkapitánya olyan ember, aki mindig belső indíttatásból törekedett arra, hogy minden téren maradéktalanul megfeleljen mind a tanulmányok elvégzése, mind a szakmai kihívások, mind pedig az elvégzendő

feladatok, megoldandó ügyek tekintetében. Tényleges harmincévnyi szolgálati jogviszonnal a háta mögött, kétséget kizáróan őszintén állítja, hogy minden-nel együtt örömként élte meg pályafutásának minden percét. Férje sokat han-goztatott kijelentése is ezt támasztja alá, miszerint felesége számára ő az egyik szerelem, a másik a rendőri hivatás.

A kezdetek. Komlón, Baranya megyében született, itt is járt általános iskolába és középiskolába. Egy osztálytalálkozón az osztályfőnök felolvasta azokat a jel-lelmzéseket, amelyek a legelső években készültek a gyerekekről. Már ebből kitűnt a túlfelzett igazságérzet, amely – az értő pedagógus észrevétele szerint – előreve-títette annak valószínűségét, hogy mindenképpen a jogi, rendészeti pályán, vagy a közigazgatás más területén fog dolgozni. Bár egy időben az ifjúságvédelem te-rülete is csábította, de ez sem tántorította el eredeti elképzelésétől. Az iskolában tartott rendhagyó, rendőrséget bemutató osztályfőnöki órák, amelyet a komlói rendőrkapitányság munkatársai tartottak, szintén nagy hatással voltak rá. Érdekes módon tíz évvel idősebb bátyja, aki szintén a rendőrségnél dolgozott, nem orien-tálta különösképpen a pálya felé. Szülei a kezdetektől fogva féltették, de mindig is azt szerették volna, hogy lányuk becsületes, tisztességes ember legyen és meg-találja a boldogságot a hivatásában, ki tudjon teljesedni benne.

Félúton. A pécsi jogi karon nappali tagozatos hallgatóként folytatta tanulmá-nyait. Szerencséjének tartja, hogy jó évfolyamtársak, inspiráló oktatók, pro-fesszorok vették körül. Kedvenc tantárgya a büntetőjog volt, szakdolgozatát Földvári József professzorhoz írta, és az egyetemi évek alatt számtalan bírósá-gi tárgyaláson vett részt, hogy az elméleti tudását gyakorlati tapasztalatokkal is elmélyítse. Több ügyész, bíró látta volna szívesen kollégái sorában, de nem tudták elcsábítani a rendőri pályától. Harmadévesként pedig, miután belügyi ösztöndíjas lett, a Baranya Megyei Rendőr-főkapitányságon vett részt nyári gy-aakorlatokon, azon az osztályon, ahol gyilkossági ügyekben is nyomoztak. Bű-nügyi technika oktatásra is rengeteget járt. Az egyetem elvégzése után a Pécsi Rendőrkapitányság Vizsgálati Osztályán kezdett dolgozni, ahol kezdetekben – a már meglévő elméleti tudásra alapozva – a gyakorlati tudás megszerzésén volt a hangsúly, hiszen azt, hogy miként zajlik egy kihallgatás, illetve hogyan néz ki egy ügyirat, itt tudta megismerni, elsajátítani. A Pécsi Rendőrkapitányság Vizs-gálati Osztályáról állomásra (később rendőrőrs) került a kertvárosba bűnügyi helyettesi beosztásba, egy igazán jó csapattal. Számára mindig is fontos volt a csapat, hiszen a rendőrség tevékenysége során elért eredményei nem egy-egy ember sikerei, és azt is teljes bizonyossággal állítja, hogy csak az ér el sikereket, aki tesz is érte. Igencsak sok munka jellemezte ezt az időszakot, amelynek so-rán sokat tanult a szakmáról és a kollégáktól egyaránt. Innen a Baranya Megyei Rendőr-főkapitányság Közlekedési Osztálya Közlekedésbiztonsági Alosztályára

került, fővizsgálóként dolgozott egy rövid ideig, közben az átképzőt végezte Budapesten. Ezzel egy időben jogi szakvizsgázott, mert ezt is fontosnak tartotta. Az átképző végzése során megkeresték a Baranya Megyei Rendőr-főkapitányság részéről, hogy nem menne-e át a Bűnügyi Osztályra, oda, ahol annak idején ösztöndíjasként a gyakorlatát töltötte. Oda, ahová abban az időben nőket nem vettek fel, vele mégis kivételt tettek. Itt végigjárta a ranglétrát, elmondása szerint mind emberileg, mind szakmailag ezek az évek nagyon meghatározók voltak számára, ez az időszak segítette igazán hozzá a szakmai értelemben vett felnőtté váláshoz. A mai napig ezt tartja szakmai pályája egyik csúcának. Életes nyomozóként számos nehézséggel, megrázó emberi sorssal találkozott, de mindenképp tanult. Legfőbb irányelv az volt, hogy a sértettek, áldozatok érdekét szem előtt tartva mindent meg kellett tenni azért, hogy az elkövetők felderítésre kerüljenek. Nagyon fontos megemlíteni, hogy a rendkívüli halálesetknél dolgozó kollégáknak – nem csak a rendőröknek, más szervek munkatársainak is - mindenképpen függetlenítenie kell magukat a konkrét ügytől. Ezeket nem szabad hazavinni, a kollégákkal kell megbeszélni, ezért fontos, hogy olyan legyen a munkahelyi közösség, ahol észreveszik, ha valakit jobban megvisel egy-egy eset. Számára a nyugodt családi háttér, a zene szeretete, az élménnyel teli utazások, a folytonos tanulás és a megértő kollégák biztosították azt, hogy valóban függetleníteni tudta magát az ügyektől.

Az előre lépés útján. A Baranya Megyei Rendőr-főkapitányságon töltött évek után szakmai életútja újabb állomáshoz érkezett. A Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálatához került, s következő beosztásaihoz – Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium Rendészeti Felügyeleti és Ellenőrzési Főosztály vezetője, ORFK Ellenőrzési Szolgálat vezetője –szüksége volt jól fejlett igazságérzetére a korrupció ellenes tevékenység során, amelyből jogászként is kivette a részét, ugyanis a területre vonatkozó jogszabályokat előkészítő munkacsoport tagja, majd vezetője lett.

Szerencsésnek tartja magát, mert valamennyi munkahelyén olyan kollégákat ismert meg, akik közül sokakkal a mai napig tartja a kapcsolatot. A közösségformálás terén fontosnak tartja a bizalmat, mindenki számára elérhető igyekszik lenni. Olyan vezető, aki nyitott a beosztottak egyéni problémáira, mindent igyekszik megköszönni, fontosnak tartja a folyamatos visszajelzést a munkatársak felé. Nem véletlen, hogy vezetői kompetenciái közül a munkatársak motíválása magaslik ki leginkább a kiválasztási szakértők szerint is. Nagyon sokat számítanak a közösségi események, ünneplések, az egyéni elismeréseknek is a legjobb, ha együtt örül a közösség. A közösségért mindenkinek tennie kell, ettől válik csapattá, amely képes az állomány megtartására is, mert óriási töltést tud adni egy jó közösség. Vezetőként mindig azt tartotta fontosnak, hogy olyan

munkahelyi körülményeket teremtsen maga körül, ahol mindenki jól érzi magát. Ebben nagy szerepet játszik a személyes példamutatás is, amely szintén egyik erősségének mondható, és amely kifejezi a szervezet iránti lojalitását és elkötelezettségét. A következetesség, kiszámíthatóság mindenki számára biztonsgot jelent hitvallása szerint. Ha valaki segítségre szorul, fontos, hogy merjen kérdezni, és ehhez az kell, hogy meglegyen a bizalom, a nyíltság, mert mindig akadnak problémák, amelyeket ezek megléte esetén lehet csak megoldani. Nagy segítség ezekben a helyzetekben a konfliktuskezelési képesség, amelynek ugyancsak birtokában van, és amelynek köszönhetően képes a változó helyzeteket megfelelően kezelni. Szereti a kreatív, okos munkatársakat maga körül, akikkel tényleg csapatban lehet együtt dolgozni, és szerencséjének tartja, hogy szakmai életútja során szinte mindig ilyen kollégákkal dolgozott.

Az elért szakmai eredmények tekintetében nem emelne ki egyet sem, mert valamennyit ugyanolyan fontosnak tartja. Maradtak le nem zárt emberölési ügyek, akadtak utólag felderített bűnesetek, de úgy érzi, mindegyik kapcsán újabb ismeretekre tett szert. Olyan pozitív személyiség, aki még a befejezetlen ügyekkel szembesülve is átlendült a nehézségeken, mert hozzáállásával mindig azt nézte, hogy miből mit lehet tanulni, értékes tapasztalatokat szerezni.

Személyes, szakmai erősségének tekinti, hogy tudatosan, jól választott hivatást. Mindig is rendőr akart lenni. Mindig céltudatos, lényeglátó hozzáállás jellemezte. A jogi egyetemen megszerzett tudás, annak gyakorlatba átültetése segítette hozzá ahhoz, hogy a jogértelmezésben magabiztosan mozogjon és ez rendőri munkáját is segítette. Az átképzőn mindösszesen öten voltak bűnügyesek, így nem is klasszikus értelemben vett előadásokat hallgattak a csoporttársakkal, hanem igazi gyakorlati tudást adó foglalkozásokon vettek részt, amelynek köszönhetően olyan szakmai munícióval vértették fel ezek az évek, amelyek a mai napig segítik a munkájában. Ez a képzés biztos alapot nyújtott a szakmához, s örökérvényű szakmai fortélyokra tett szert. A folytonos tanulás, képzés szükségességét hangsúlyozza, mert a fejlődés nem áll meg. Az élethosszig tartó tanulást nem lehet kiváltani, és ebben igazi példaképként jár elől, mint ahogyan a reális önismeretben is, hiszen szakmai életútját tekintve valóban mindig csak testhezálló feladatot, felkérést vállalt el.

Napjainkban. Jövőbeli terveit illetően nem gondolt korábban a jelenlegi beosztására irányuló felkérésre. Nagy megtiszteltetésként és elismerésként tekint rá, azt a családjától kapott teljes mértékű támogatás birtokában fogadta el, amelyen kívül további erőt adott a feladat megkezdéséhez a teljes állomány támogatása, nemcsak Nógrád megyében. Olyan sok pozitív visszajelzést kap a kollégáktól, kiemelten a női kollégáktól, amelyért nem győz eléggé hálás lenni. Bármerre jár, még mindig kapja a gratulációkat és azt a megerősítést, hogy az ő példája

szolgál bizonyosággal arra, hogy nem szabad feladni, a rendőri pályán igenis meg lehet valósítani az álmokat, mindazzal együtt, hogy nem lesz mindenkiből rendőrfőkapitány, de ha becsületesen, szabálykövetően végezzük a munkánkat, folyamatosan képezzük magunkat, minden lehetséges. Büszke arra, amit elért, de nem tudta volna elérni a családja támogatása nélkül, a mellette álló kollégák nélkül, akikkel mindig igyekeztek a legtöbbet kihozni egymásból.

A megvalósítandó terveket, jövőbeli célkitűzéseket tekintve úgy érzi, hogy egy nagyon jól működő főkapitányságra került, és belügyminiszter úrtól vett idézettel élve – „Mindent lehet még jobban csinálni.” – készen áll az előtte álló feladatok végrehajtására. Konkrét célja a biztonság megtartása Nógrád megyében, hogy az állampolgárok valóban érezzék mindennapjaik során annak meglétét, hiszen a biztonságérzet mindennek az alapja.

Szeretne rászolgálni a kapott bizalomra. Az állomány fiatal tagjai felé megfogalmazott üzenete, hogy érdemes elhivatottan gyakorolni a rendőri szakmát, mert rengeteg sikerélményt és örömet tud adni. Dr. Somssich Gabriella szakmai életútja követendő példa minden felnövekvő nemzedéknek, igazi megerősítésként szolgál a rendőri állomány valamennyi tagja számára.

Interjú Sztankovics Gáborral, az Europol Migráncscempészés Elleni Küzdelem Európai Központjának műveleti csoportvezetőjével

Az Europol szerepe a nyugat-balkáni illegális migráció kezelésében

Az Europol (Európai Rendőrségi Hivatal) az Európai Unió bűnüldöző hatósága, amely segíti a tagállamok bűnüldöző hatóságainak munkáját. Legfőbb célja, hogy Európa biztonságosabbá váljon. Az Europol központi szerepet játszik az Európai Unió biztonságával foglalkozó intézmények között. Helyszíni támogatást nyújt a bűnüldözési műveletekhez, bűncselekményekkel kapcsolatos információs adatkezelőként működik, és a bűnüldözési szakismeretek uniós központjának szerepét is betölti. Az ügynökségen több száz bűnügyi elemző dolgozik, akik Európa legjobban képzett szakemberei közül kerülnek ki, feladatuk pedig az, hogy a rendelkezésre álló legkorszerűbb eszközökkel segítsék a tagállami hatóságok mindennapi munkáját. Miként valósul meg ez a gyakorlatban, és milyen konkrét tevékenységet folytat a nyugat-balkáni térségben a szervezet – tettük fel a kérdést Sztankovics Gábornak, az Europol Migráncscempészés Elleni Küzdelem Európai Központja műveleti csoportvezetőjének, akivel Hornyik Zsuzsanna beszélgetett.

Mikor kezdte meg közreműködését az Europol a nyugat-balkáni térségben?

Az Europol Európai Migráncscempészés Elleni Központja 2016. február 1-jétől kezdte meg működését ebben a formában. 2015 szeptemberében migrációs válság kezdődött a Balkánon, emiatt plusz 30 fővel bővítették a szervezett bűnözés elleni központon belül működő elemzői egységet. Tevékenységét tekintve hatáskörébe tartozik a több országot érintő, határokon átnyúló szervezett bűnözés, az emberkereskedelem, embercsempészet, álházasságok, okmányhamisítás, és minden egyéb migrációhoz kapcsolódó bűncselekmény felderítése. A műveleti részleg két nagyobb csoportra oszlik, az egyik felel a Nyugat-Balkánért, ténykedésük kiterjed a kelet-mediterrán útvonalra, a görög, török területeken folyó tevékenységre. Feladatai közé tartozik az európai nyomozóhatóságok, valamint a nyugat-balkáni hatóságok támogatása. Valamennyi nyugat-balkáni állammal – kivéve Koszovót – műveleti megállapodás van érvényben, ami alapfeltétel a személyes adatok cseréje szempontjából. Ezek a nyugat-balkáni országok – ha-

sonlóan az uniós országokhoz – összekötő tiszteket küldenek az Europolhoz. Ez a személyes adatok és információk gyors cseréjét segíti, amely lényeges eleme a bűnfelderítésnek. Elmondható azonban, hogy van még mit fejleszteni ezen a téren. A nyugat-balkáni országok részéről vannak még problémák a kapacitást illetően, illetve akadnak nyelvi nehézségek is. Az Európai Bizottság részéről fogalmazódott meg az összekötő tisztek delegálását szorgalmazó elhatározás, valamint a helyi rendőri szervekkel történő kapcsolatfelvétel szükségessége. Természetesen ez egy hosszú folyamat, de elengedhetetlen a közös ügyek sikeres felderítése érdekében. Az Europol központi szervere Hágában található, s ezen keresztül folyik a tagállami információcsere. Az Europol összekötő tiszte delegált eddig Albániába, de Szerbiába és Bosznia-Hercegovinába is folyamatban van a kihelyezés. Ez utóbbi a terrorizmusveszély szempontjából lenne fontos, figyelemmel az ország széttagoltságára, a jelen lévő föderális rendszerre, amelyek nehezítik az információcserét, és egyéb akadályokat gördítenek a bűncselekmények felderítésének útjába. Ettől függetlenül az Europol részéről már megvalósul a jelenlét, mert a központ kollégái rendszeresen utaznak a helyszínre, folyamatos a kapcsolattartás és a műveleti csoportok tevékenységének támogatása. Ez a térség mind Magyarország, mind az unió szempontjából rendkívül fontos a migrációt illetően. Időről időre felerősödnek a migrációs folyamatok a Balkánon. Napjainkban három fő migrációs útvonal létezik. Az elmúlt években a közép-mediterrán útvonal lett az Európába jutáshoz leggyakrabban használt útvonal. A szubszaharai és észak-afrikai országokból érkező migránsok legnagyobb részének útja Líbián keresztül vezet Európába. A kelet-mediterrán útvonal elnevezés a Törökországból Görögországba irányuló tengeri átkelési útvonalat jelöli. 2015-ben nagy számban érkeztek a szíriai háború elől menedéket keresők ezen az útvonalon keresztül az EU területére. A Földközi-tenger nyugati medencéjében kialakult migrációs útvonal (nyugat-mediterrán útvonal) jelenleg az egyik leggyakrabban használt csatorna Európa irányába. A Spanyolországra nehezedő nyomás az elmúlt években jelentősen nőtt. A nyugat-balkáni útvonal szorosan kapcsolódik a kelet-mediterrán útvonalhoz, mégis negyedik útvonalként emlegetik. Kiemelt jelentőséggel bír, hiszen ez az egyetlen szárazföldi útvonal, következőképpen a migránsok többsége ezt az utat választja, mert biztonságos és olcsó. Több mint hetven különböző nációból érkező illegális bevándorló csoport jelent meg ezen az útvonalon. Szeretném megjegyezni, hogy a 2015-ös migrációs válsággal egyidőben beszivárgó terroristák, a párizsi merényletsorozat¹ elkövetői, szintén ezen az útvonalon érkeztek Európába.

1 2015. november 13-án az Iszlám Állam terroristái több, összehangolt támadásban összesen 130 embert öltek meg Párizsban.

Milyen irányú tevékenységeket ölel fel a szervezet részéről a migrációs helyzet kezelése?

Az Europol kiemelt feladata a kelet- és közép-mediterrán hotspotokon (ellenőrzőpontok) az ideérkező migránsok másodlagos ellenőrzése. A kezdetekkor az ügynökség állományát vezényelték ezekre az ellenőrzőpontokra. Sziciliában mozgó hotspot működik, Leszbosz, Kiosz, Szamosz és Leros szigetén regisztrációs pontokat alakítottak ki, ahová a tengeren elfogottak kerülnek. Szoros és folyamatos együttműködés áll fenn a Frontex2 és az Europol között. A hotspotokon az ügynökség által felállított vendégügyi hálózat működik 200 európai rendőrtiszt, köztük 5 magyar részvételével, akik három hónapos váltásokkal kerülnek vezénylésre. Elsődleges feladatuk a gyanús személyek kiszűrése, akiket a helyi hatóságok gyanúok esetén hozzájuk irányítanak. Ilyenek gyanúokok lehetnek, ha valakinek hiányzik a kisujja, vágás van az arcán, illetve egyéb, nem hétköznapi sérülések találhatók rajta. E megerősített ellenőrzések elsődleges célja a potenciális terroristák mozgásának azonosítása, de a szervezet további célkitűzése a migráncsempészetben részt vevő szervezett bűnözői hálózatok felszámolása is. Amennyiben az ellenőrzés során felmerül a terrorgyanú, a felvett adatok összevetésre kerülnek az Europol valamennyi adatbázisában tárolt adattal, továbbá igénybe veszik az Európai Terrorelhárítási Központ adatbázisát is. Az egyik leghatékonyabb az arcfelismerő rendszer, amelybe folyamatosan töltik fel az új képeket, videókat és egyéb adatokat. A vizsgálat alá vont személyek ugyanis okmányok nélkül érkeznek a hotspotokra, ezért a biometrikus adatok különösen fontosak. Az iderendelt vendégtisztok az ellenőrzések végrehajtása mellett információszerzéssel is foglalkoznak, amellyel más bűncselekmények felderítését segítik elő. A hírszerző tevékenységük kapcsán megszerzett információkat folyamatosan küldik az ügynökség központjába, ahol – az észlelt összefüggések esetén – a több forrásból érkező információk keresztellenőrzése történik. A jövőben az a cél, hogy az Europol adatbázisát minden tagállam illetékes szerve közvetlenül elérje, és abban önállóan tudja elvégezni az adatok

2 A Frontextet, azaz az Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökséget 2004-ben alapították, hogy segítse az EU tagállamait és a schengeni társult országokat az unió területének külső határai védelmében. A Frontextet az uniós költségvetésből, valamint a schengeni társult országok hozzájárulásaiból finanszírozzák. 2016-ban az ügynökséget kibővítették, korszerűsítették és Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökséggé keresztelték át, kibővítve szerepkörét a migráció ellenőrzéséről a határigazgatásra, és egyre nagyobb felelősséget ruházva rá a határokon átnyúló bűnözés elleni küzdelemben. Ma a Frontex a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló uniós térség egyik sarokköve. A kutatás-mentés hivataltalan is része lett megbízatásának, amennyiben ilyen helyzetek merülnek fel a tengeri határőrizet keretében. A Frontex operatív ügynökség, amelynek egyszerre több mint 1500 tagállamokbeli tisztviselő dolgozik EU-szerte. Az új és gyorsan változó körülmények nyomán követésére való képességének növelése érdekében a külső határok felügyeletéért felelős Frontex Helyzetelemző Központ már a nap 24 órájában, a hét minden napján működik. (URL1)

ellenőrzését. Ez jelentősen felgyorsítaná a folyamatokat, hatékonyabbá tenné a bűnüldöző hatóságok munkáját.

Hogyan zajlik az együttműködés a térségben található országok illetékes hatóságaival?

Az együttműködés legfontosabb, egyben alapvető célja a biztonságos információcsere rendszerének működtetése. Olyan nyomozások támogatására kerül sor, amelyben két vagy több tagállam is érintett. Ezeknek az ügyeknek a koordinálása, pénzügyi támogatása, a szükséges műveleti ülések finanszírozása, szakemberek összekapcsolása, továbbá a kiemelt célszemélyek azonosítása, és a hozzájuk kapcsolódó bünszervezetek felszámolása mind az Europol feladata.

Milyen újabb kihívásokkal kell szembe nézniük az Europol munkatársainak?

A szervezett bűnözésben az etnikai megközelítés kezd előtérbe kerülni. Főleg Németországban és Svédországban jelent nagy nehézséget az ott élő bevándorlók körében kialakult zárt közösség megközelítése, felderítése, ezekbe ugyanis a beépülés szinte lehetetlen. Az embercsempész szervezetek folyamatosan átveszik a terrorszervezetek jól bevált eszközeit. A migrációt kibocsátó országok körében nagyon elterjedtek a Telegram³ és a WeChat⁴ alkalmazások. Ezek privát cégek tulajdonában vannak, amelyek nem adnak ki harmadik személyeknek adatot, így a rendőrhatóságnak sem. Azonban egyre többször előfordul, hogy az Europol jelzésére, illetve a tagállamok kérése esetén adatot törölnek saját rendszereikben. A Telegram a legnehezebben kezelhető okostelefon alkalmazás a hatóságok számára. Itt ugyanis nincsenek személyes adatok, nincs azonosítható profil, de még a telefonszámot is elrejtetik a kommunikáció során. A 2019. évben a migráns konvojokban útnak indulók többsége a Telegramot használta, ugyanis ezen keresztül jutott friss információhoz például arról, hogy melyik a legsérülékenyebb határszakasz, vagy ennek segítségével vették fel a kapcsolatot az embercsempészekkel is. Ezekben a felületeken több százezer lopott, illetve hamisított európai okmány piacszerű kereskedése is történik. A migráció táptalaja a szervezett bűnözésnek.

3 A Telegram egy felhőalapú azonnali üzenetküldés és VoIP-szolgáltatás (internetes, szélessávú telefon-szolgáltatás). A felhasználók üzeneteket küldhetnek, és bármilyen típusú fotókat, videókat, matricákat, hangokat és fájlokat cserélhetnek.

4 A WeChat egy kínai többcélú média-mobilalkalmazás, amely egyszerre működik üzenetküldő felületként, mobilos fizetőeszközként és közösségi hálózatként.

A terrorizmus elleni küzdelemben milyen eszközök állnak az Europol rendelkezésére?

Az Europol terrorizmusellenes tevékenységét az Európai Terrorizmus Elleni Központ (European Counter Terrorism Centre, ECTC) koordinálja, amely hivatalosan 2016. január 1-jén kezdte meg működését. Az ECTC a határon átnyúló együttműködés fokozására törekszik az érintett tagországok terrorizmusellenes hatóságai között. A 2015-ös párizsi merényletek alkalmával az Europol összekapcsolta információcsere és elemzési képességeit, hogy támogassa a támadások kivizsgálását. Az ügynökség sürgősségi reagáló csoportját azonnal bekapcsolták a Franciaországban és Belgiumban folytatott nyomozások támogatására, s a nap 24 órájában segítették a nyomozást. Ennek keretében az Europol elemzőket és szakembereket küldött Párizsba, az Interpol lyoni és brüsszeli irodáiba. Korábban nem voltak összekötőtisztek, minimális volt az információcsere is, csak közvetlen csatornákon folyt a kommunikáció az egyes hatóságok között. Ma már a Terrorelhárítási Központnak is van összekötőtisztje Hágában. A terrorizmus elleni küzdelem, a terrorista sejtek felderítése során az Europol a szervezett bűnözés adatbázisára is támaszkodik. Minden olyan információt, amely az embercsempészet, szervezett bűnözés felderítése során a terrorista cselekmények felderítését segítő adatnak tekinthető, azt továbbítják, ellenőrzik a központban, mint ahogyan a tagállamok hatóságai által beküldött adatokat is. Az Europol minden évben elkészíti a terrorizmus helyzetéről és alakulásáról szóló éves jelentését (Terrorism Situation and Trend Report, TE-SAT), amely áttekintést nyújt az Európai Unión belüli terrorizmus elleni küzdelem eredményeiről, helyzetéről az adott évben. Az éves jelentés az EU-tagállamok és a partner-szervezetek által biztosított és ellenőrzött információkon alapul. A terrorizmus elleni küzdelem az Európai Unió és az Europol számára is kiemelt prioritás, ennek megfelelően a TE-SAT az ügynökség egyik legfontosabb stratégiai elemzése.

Milyen évet zárhat az Europol Migráncsempészés Elleni Központja?

A migráncsempészek hálózata a 2019. évben is rugalmasnak, ellenállónak bizonyult, és rendkívül gyorsan alkalmazkodott az aktuális bűnüldözési intézkedésekhez. Az EU-ba irányuló migráncsempészet útvonalai folyamatosan változnak. A bűnüldöző hatóságoknak ezért támaszkodniuk kell a helyzettudatosságra, és folyamatosan napra kész, a valós időben frissített információkkal kell rendelkezniük, amelyet csak a hatékony hírszerzési információk megosztásával lehet fenntartani. Az elmúlt időszakban 3500 tagállami ügyből 100 általunk kiemelt nyomozás volt folyamatban, ami egyszerre több tagállami nyomozás koordinációját jelenti. A nyugat-balkáni térségben a horvát, szlovén hatóságok

több – hetente akár huszonöt – ügyet is jelentettek, de az utóbbi hónapokban a magyar-szerb határ is újra nagy nyomás alá került. A szárazföldi határokon visszaállított határőrizetnek köszönhetően pedig megnövekedett a tengeren átvezető migráns útvonalak igénybevétele, ezért történhetett a görög szigetek előzönlése, amely miatt nagy nyomás nehezedett a görög hatóságokra. Az Europol Migráncsempészség Elleni Központja folyamatos jelenlétével segítette és segíti továbbra is a helyi hatóságok munkáját, amely még korántsem ért véget.

Az interjúban található online hivatkozások

URL1: *Mi is a Frontex?* <https://frontex.europa.eu/language/hu>

KÖZLÉSI FELTÉTELEK

A Belügyi Szemle kiemelten a Belügyminisztérium felügyeleti és szervezeti rendszeréhez illeszkedő olyan tudományos közleményeket fogad be és jelentet meg, amelyek elsősorban a rendvédelemmel, a közrenddel és a közbiztonsággal, a biztonságpolitikával, az önkormányzatisággal összefüggő kérdésekkel, a társadalmi devianciákkal, valamint a rendészet kérdéseit kriminológiai, kriminálszociológiai, büntetőjogi és rendészeti szempontból elemzi és értékeli.

A kéziratot kérjük feltüntetni a szerző nevét, beosztását, munkahelyének megnevezését, elektronikus és telefonos elérhetőségét, valamint lakcímét.

A teljes kéziratot .docx formátumban kérjük a szerkesztoseg@belugyiszemle.hu email-címen keresztül a Szerkesztőség részére megküldeni.

A beküldött közlemény visszaigazolása során a Szerkesztőség tájékoztatja a szerzőket a beküldött kézirat befogadásáról és várható megjelentetéséről.

A Szerkesztőség a beérkezett kéziratokat szakmai és tudományos szempontokból lektoráltatja, és fenntartja a jogot a kéziratok stilizálására, korrigálására, tipografizálására.

A Szerkesztőség másodközlést nem vállal.

A Belügyi Szemlében megjelent cikkek nem feltétlenül tükrözik a Szerkesztőség álláspontját, azok tartalmáért való felelősség minden esetben a szerzőket terheli. A lap egésze, az egyes cikkeket is beleértve, szerzői jogilag védett, ezeknek a szerzői jogi törvény keretein kívül történő bármilyen felhasználása jogellenes és büntetendő.

A folyóirat megrendelhető a Szerkesztőség e-mail címén vagy telefonon.

Telefonszám: +36 (26) 795-900 / 24-600

Email: szerkesztoseg@belugyiszemle.hu

Web: www.belugyiszemle.hu

Ára: 530 Ft

